ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇANKIRI ÇAVUNDUR TERMAL KAYNAKLARININ YÖRENİN TURİZM POTANSİYELİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Özlem Candan KÜLEKCİ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2009

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇANKIRI ÇAVUNDUR TERMAL KAYNAKLARININ YÖRENİN TURİZM POTANSİYELİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Özlem Candan KÜLEKCİ

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr Nevin AKPINAR

Bu çalışma termal kaynakları turizm bağlamında iredelemek ve konuya peyzaj mimarlığı kapsamında bir yaklaşım getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Konu kapsamında termal turizmin içeriği, tarihçesi, dünyadaki ve Türkiye' deki yeri ve kullanım alanları, Termal turizm ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı incelenmiştir.

Çalışma alanı olan Çankırı Çavundur yöresi potansiyel bir turizm alanı olarak incelenmiş, bu anlamda Çankırı ve Ankara' da yaşayan kent halkına yönelik anket çalışmaları yapılmış ve anketler değerlendirilmiştir. Buna bağlı olarak Çavundur termal kaynaklarının yörenin diğer turizm değeri taşıyan öğeleri ile birlikte irdelenmesine bağlı olarak planlama önerileri getirilmiştir.

Sonuç olarak; Çankırı Çavundur yöresi, Çankırı' nın tarihi ve kültürel değerleri ve Ilgaz Kış turizmi bölgesi ile entegre bir şekilde bir turizm ağı içerisinde değerlendirilmesi halinde turizm yoğunluğunun artacağı ve kırsal kalkınma kapsamında Çankırı turizm potansiyeline önemli katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır.

Mayıs 2009, 126 sayfa

Anahtar Kelimeler: Turizm, Termal turizm, Çankırı, Çavundur.

ABSTRACT

Master Thesis

THE EVALUATION OF ÇANKIRI ÇAVUNDUR THERMAL RESOURCES IN THE CONTENT OF THE REGION' S TOURISM POTENTIAL

Özlem Candan KÜLEKCİ

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr Nevin AKPINAR

This study aims to research thermal resources as a kind of tourism and make an approach with the scope of landscape architecture. In this study; thermal cure programs, history of thermal tourism, the uses of thermal tourism by Turkey and the world have been clarified. Also the sustainable uses of natural resources have been commented.

Çankırı, Çavundur Thermal Region ,the work space of the thesis, have been analysed as tourism field, related to that, some public surveys applied in Çankırı and Ankara. The public surveys evaluated and some planning suggestions made about the other touristic values of Çankırı entegrated with the Çavundur thermal field.

As a conclusion; If the present situation of the Çankırı Çavundur Thermals, Çankırı's historical and cultural values entegrated as a tourism circle with Ilgaz winter tourism area, the popularity of Çankırı would increase and it will make important contribution Çankırı' s rural development.

May 2009, 126 pages

Key Words: Tourism, Thermal tourism, Çankırı, Çavundur.

TEŞEKKÜR

Çankırı Çavundur termallerini yörenin turizm potansiyeli kapsamında değerlendirmek amacıyla hazırladığım bu tez çalışmasında, öncelikle her konuda bilgi birikiminden faydalandığım danışmanım Sayın Prof. Dr Nevin AKPINAR'a (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı), bana çeşitli konularda yardımcı olan Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne, Çankırı anketlerini uygulama aşamasında yardımlarını ve desteğini esirgemeyen Araş. Gör Ali Uğur ÖZCAN'a ve değerli öğrencilerine, Araş. Gör Ayşe KALAYCI'ya, Araş. Gör Özgür TİMUR'a, Araş. Gör Volkan MÜFTÜOĞLU'na, son olarak her zaman yanımda olan sevgili eşim Önder KÜLEKCİ' ye teşekkürlerimi sunarım.

Özlem Candan KÜLEKCİ
Ankara, Mayıs 2009

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..i
ABSTRACT .iii
TEŞEKKÜR .iv
SİMGELER DİZİNİ .vi
ŞEKİLLER DİZİNİ vii
ÇİZELGELER DİZİNİ .ix
1. GİRİŞ ..1
2. KURAMSAL TEMELLER ..3
2.1 Turizm Kavramı ..3
2.1.1 Sağlık turizmi ..4
2.1.2 Termal turizm ..5
2.1.3 Termal turizmin kapsadığı programlar ..6
2.1.4 Dünyada ve Türkiye'de termal turizmin yeri ..9
2.1.4.1 Termal turizmin tarihçesi ..9
2.1.4.2 Dünya' da termal turizm 11
2.1.4.3 Türkiye' de termal turizm 16
2.1.5 Termal turizm ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı 19
2.1.6 Literatür özetleri 21
3. MATERYAL VE YÖNTEM 26
3.1 Materyal 26
3.2 Yöntem 27
4. ARAŞTIRMA BULGULARI 29
4.1 Çankırı 29
4.1.1 Konumu ve coğrafi özellikleri 29
4.1.2 İklim 30
4.1.3 Flora 31
4.1.4 Fauna 32
4.1.5 Çevre değerleri ve peyzaj özellikleri 32
4.1.6 Tarihi ve mimari değerler 45
4.1.7 Sosyo-ekonomik yapı 53
4.1.8 Eğitim 53
4.1.9 Sağlık 54
4.1.10 Tarım ve hayvancılık 55
4.1.11 Sanayi ve Ticaret 57
4.1.12 Turizm 58
4.2 Çavundur' un Genel Özellikleri ve Termal Turizm Olanakları 64
4.3 Çankırı ve Ankara' da Uygulanan Anket Çalışmaları 69
4.3.1 Çankırı' da uygulanan anket sonuçları 69
4.3.2 Ankara' da uygulanan anket sonuçları 88
4.3.3 Anket sonuçlarının değerlendirilmesi 101

5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....106
KAYNAKLAR.....111
EKLER.....115
EK1..... 116
EK2.....121
EK3.....125
ÖZGEÇMİŞ.....126

SİMGELER DİZİNİ

GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
AÇSAP	Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi
PTT	Posta Telefon Telgraf İdaresi
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
SSYB	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Ha	Hektar
Kg	Kilogram

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1 Yönteme ilişkin akış şeması ..28

Şekil 4.1 Çankırı il haritası ..29

Şekil 4.2 Bülbül Pınarı Mesire Yeri ..33

Şekil 4.3 Kadın Çayırı mesire yeri ..34

Şekil 4.4 Karaören Göleti ..36

Şekil 4.5 Kenbağ mesire yeri ..36

Şekil 4.6 Hazım Dağlı mesire yeri ..37

Şekil 4.7 Büyük Yayla ..38

Şekil 4.8 Kırkpınar Yaylası ..39

Şekil 4.9 Ilgaz Doruk Mevkii ..41

Şekil 4.10 Tuz Mağarası ..41

Şekil 4.11 Paşasultan Çamı Tabiat Anıtı ..42

Şekil 4.12 Türbe Çamı Tabiat Anıtı ..43

Şekil 4.13 Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı ..43

Şekil 4.14 Kocameşe Tabiat Anıtı ..44

Şekil 4.15 Demir Meşe Tabiat Anıtı ..44

Şekil 4.16 İnandıktepe vazosu ..47

Şekil 4.17 Çankırı tarihinden bir görünüm ..49

Şekil 4.18 Çankırı, Ilgaz Kış Sporları Turizm merkezi' ni gösteren pafta ..61

Şekil 4.19 Çavundur termal bölgesini gösteren harita ..66

Şekil 4.20 Çavundur Termal Bölgesinden bir görünüm ..67

Şekil 4.21 Termal havuzlardan bir görünüm ..67

Şekil 4.22 Çalışan grupların kadın ve erkeklere göre dağılımının grafiksel gösterimi ..71

Şekil 4.23 Katılımcıların eğitim durumunun cinsiyete göre dağılımının grafiksel gösterimi.....72
Şekil 4.24 Katılımcıların Çavundur Termal Bölgesini ziyaret sıklıklarının grafiksel gösterimi.....75
Şekil 4.25 Katılımcıların tesis yeterliliği ile ilgili görüşlerinin grafiksel gösterimi 77
Şekil 4.26 Katılımcıların tesis memnuniyeti ile ilgili görüşlerinin grafiksel gösterimi.....77
Şekil 4.27 Katılımcıların tesislere yönelimlerini sağlayacak etkenlerin grafiksel gösterimi.....81
Şekil 4.28 Katılımcıların turizm eğilimlerinin grafiksel gösterimi.....90
Şekil 5.1 Önerilen tur güzergahını gösteren harita.....109

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Bölgelere göre Türkiye' deki termal kaynakların sayısı 17

Çizelge 4.1 Çankırı' da bulunan sağlık kuruluşları 55

Çizelge 4.2 Çankırı' da seçilmiş ürünlerin ekim alanı ve üretim miktarı 56

Çizelge 4.3 Çavundur Bölgesindeki jeotermal akışkanın kimyasal kompozisyonu 65

Çizelge 4.4 Çankırı' da uygulanan anketin katılımcı profili 70

Çizelge 4.5 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz sorusuna verilen cevabın sayısal ve yüzde değerleri 72

Çizelge 4.6 Katılımcıların Turizm eğilimleri 73

Çizelge 4.7 Çankırı kent halkının bölgedeki turizm eğilimi 73

Çizelge 4.8 Çankırı kent halkının turistik bir bölgede öncelik verdiği özellikler 74

Çizelge 4.9 Çavundur' u şimdiye kadar ziyaret eden ve etmeyen katılımcı dağılımı 74

Çizelge 4.10 Çavundur Termal Bölgesinin ziyaret sıklıkları 75

Çizelge 4.11 Çavundur Termal Bölgesini ziyaret sebepleri dağılımı 75

Çizelge 4.12 Katılımcıların Çavundur Termal Bölgesi' nden ne şekilde haberdar olduklarını göstermektedir. 76

Çizelge 4.13 Katılımcıların tesis yeterliliği ile ilgili görüşleri 76

Çizelge 4.14 Katılımcıların tesislerle ile ilgili memnuniyet durumları 77

Çizelge 4.15 Katılımcıların tesislerle ile ilgili beklentileri 78

Çizelge 4.16 Katılımcıların tesislerden faydalanamama nedenleri 79

Çizelge 4.17 Katılımcıların termal tesislerin sağlık yönünden faydaları ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların sayısal ve yüzde değerleri 79

Çizelge 4.18 Katılımcıların Çavundur Termal Tesislerindeki konaklama ünitelerinin durumu ile ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde değerleri 80

Çizelge 4.19 Katılımcıların tesislere yönelimlerini sağlayacak etkenler 80

Çizelge 4.20 Eğlenme, dinlenme ve turistik etkinliklerde bulunma durumunun yaş ve eğitime bağlı sayısal durumu..... 82

Çizelge 4.21 Termal tesisleri ziyaret eden katılımcıların yaş ve eğitime bağlı sayısal değişimi.....83

Çizelge 4.22 Termal tesisleri ziyaret sıklığı ile memnuniyet durumunun çapraz çizelgesi.....84

Çizelge 4.23 Turizm eğilimlerinin yaş gruplarını göre tercih edilme sıklıkları..... 85

Çizelge 4.24 Turizm eğilimlerinin eğitim düzeyine göre tercih edilme sıklıkları 86

Çizelge 4.25 Turizm eğilimlerinin iş durumuna göre tercih sıklıkları.....87

Çizelge 4.26 Çankırı' da uygulanan anketin katılımcı profili..... 88

Çizelge 4.27 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz sorusuna verilen cevabın sayısal ve yüzde değerleri 89

Çizelge 4.28 Katılımcıların turizm eğilimleri 90

Çizelge 4.29 Katılımcıların tatil için bir yıl içinde ayırdıkları zaman dilimi..... 91

Çizelge 4.30 Katılımcıların tercih ettikleri ulaşım yollarının sayısal ve yüzde değerleri... 91

Çizelge 4.31 Çankırı' yı şimdiye kadar ziyaret eden ve etmeyen katılımcı dağılımı.....91

Çizelge 4.32 Katılımcıların Çankırı' yı ziyaret amaçlarının sayısal ve yüzde olarak dağılımı.....92

Çizelge 4.33 Katılımcıların Çankırı' nın tarihi ve kültürel öğeleri ile soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde değerleri.....92

Çizelge 4.34 Katılımcıların Çankırı' da gerçekleşen festivallerle ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde değerleri.....93

Çizelge 4.35 Katılımcıların Çavundur termal yöresinden haberdar olma durumları ile ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde değerleri.....93

Çizelge 4.36 Katılımcıların Ilgaz Bölgesini ziyaret etme durumları.....93

Çizelge 4.37 Katılımcıların Ankara-Çankırı-Ilgaz ve Çavundur' u kapsayan bir geziye katılma isteklerini gösteren cevapların sayısal ve yüzde değerleri.....94

Çizelge 4.38 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma isteğinin yaş ve eğitim düzeyine göre sayısal değerleri.....95

Çizelge 4.39 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma isteğinin gelir ve eğitim düzeyine göre sayısal değerleri.....95
Çizelge 4.40 Katılımcıların turizm eğilimlerinin gelir düzeyine göre dağılımının sayısal değerleri.....96
Çizelge4.41 Katılımcıların turizm eğilimlerinin yaş gruplarına göre dağılımının sayısal değerleri.....97
Çizelge 4.42 Katılımcıların Çankırı' nın tarihi ve kültürel öğeleri ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre durumu.....98
Çizelge 4.43 Katılımcıların Çankırı' da gerçekleşen yöresel festivaller ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre durumu.....99
Çizelge 4.44 Katılımcıların Çavundur termal yöresinden haberdar olma durumları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre durumu.....100
Çizelge 4.45 Katılımcıların Ankara-Çankırı-Ilgaz ve Çavundur' u kapsayan bir geziye katılma isteklerinin daha önce Çankırı' da bulunma haline göre incelenmesi.....101

1. GİRİŞ

Günümüzde turizm faaliyetleri ülkelere maddi girdi sağlaması bakımından büyük önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda turizm dallarından sağlık turizmi Türkiye ve birçok ülke için önemli bir yatırım alanı olarak görülmektedir. Sağlık turizmi ve bunun bir dalı olan termal turizm insanların birinci derece ihtiyaçları olan sağlıklı yaşama ihtiyaçlarına ve diğer bir önemli değer olan eğlenme ve dinlenme ihtiyaçlarına cevap vermeleri nedeniyle önemli ve gelişmeye açık bir turizm tipi olarak görülmektedir.

Termal turizm genel bir ifade ile; 18-20ºC'den daha sıcak ve içerisinde çeşitli mineralleri barındıran jeotermal suların temizlik, dinlenme, zindeleşme ve sağlık amaçlarıyla değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kozak 2005).

Ülkemiz açısından bakıldığında; termal kaynakların kalite ve yoğunluğu bakımından dünyada ön sıralarda yer aldığı fakat termal turizmin geliştirilememesi sonucu fazla gelişme kat edilemediği görülmektedir. Ayrıca gerekli reklam ve yatırım eksikleri nedeniyle de Türkiye termal turizmi hak ettiği ilgiyi görememektedir.

Türkiye'de çok fazla bölgede termal kaynaklar bulunmasına rağmen tesisleşen, büyük turist gruplarının isteklerine cevap verebilen ve bulunduğu yörenin insanlarına istihdam sağlayabilen termal merkezlerin sayısı sınırlıdır. Çankırı Çavundur Termal bölgesi de benzer özelliklere ve sorunlara sahip termal merkezlerden biridir.

Tez kapsamında Türkiye'de sınıf olarak üçüncü derecede önemli ve öncelikli termal kaynak suları içinde bulunan Çankırı Çavundur termal tesisleri incelenmiş ve yörenin turizm potansiyeli kapsamında değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Bu çalışma ile az tanınan termal turizm bölgelerinden biri olan Çankırı Çavundur termal tesis bölgesinin Çankırı'nın diğer doğal ve turizm değerleri ile birlikte ele alındığında

oluşturacağı turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve bu bağlamda planlamaya yönelik önerilerin getirilmesi amaçlanmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde turizm, sağlık turizmi, termal turizm kavramlarına, termal turizmin tarihçesi ile dünyada ve Türkiye'de termal turizm faaliyetlerine yönelik kuramsal temellere yer verilmiştir.

2.1 Turizm Kavramı

Turizm olgusu çok eskilere dayanmaktadır. Latince bir kelime olan tornus kökünden üretilmiştir. "Tornus" Latince'de dönmek, etrafını dolaşmak ve geri dönmek anlamına gelmektedir. Bu tanımlamadan hareketle, turizm olgusunda hareket, seyahat ve gezme kavramları dikkat çekmektedir (Sezgin 2001, Kaynar 2005). Eğlenme ve dinlenme amacıyla yapılan kısa süreli seyahatler, sağlık ve spor amaçlı yer değiştirmeler, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılmak amacıyla yapılan geziler, inceleme araştırma amacı ile yapılan seyahatler turizm kavramı içinde yer almaktadır (Barutçugil 1981, Kaynar 2005).

Uluslararası Turizm Uzmanlar Birliği (AIEST)'nin turizmi bilimsel açıdan vurgulamak üzere yaptığı tanıma göre turizm, yabancıların seyahat ve geçici veya sürekli asli kazanç elde etmek için yerleşmeye dönüşmemek koşuluyla, konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların tümü olarak tanımlanmaktadır. Turizm kavramı; kültür, spor, merak, sağlık, iş, macera, din vb. nedenlerle, kişilerin tüketici olarak yer değiştirme ve konaklamalarından doğan olay ve ilişkiler olarak ifade edilebilir (Tunç ve Sevin 2001, Tengilimoğlu vd. 2001).

Günümüzde turizm önemli bir olgu olarak ülkelerin önemli gelişim basamakları arasında yer almaktadır. İkinci Dünya savaşına kadar lüks bir tüketim olan turizm olayı, savaş sonrası Avrupa'daki sanayileşme hareketleriyle birlikte gelişmeye ve yayılmaya başlamıştır (Hacıoğlu 2000, Yıldırım 2005). Bu gelişmelerle birlikte yaşanan teknolojik ilerlemeler, refah düzeyinin artması, eğitim düzeyindeki artış gibi faktörler turizm hareketine katılanların sayısını arttırmasından ziyade turizme katılanların niteliğinde bir

değişime neden olmuş (Azaltun 2000, Yıldırım 2005), dünya ölçeğinde turizm tüketicilerinin eğilimleri değişmiş ve farklı tüketici grupları oluşmuştur (Anonim 1999, Yıldırım 2005). Her geçen gün müşteri talepleri değişmiş, tarih, sanat, doğa gibi özel ilgi alanlarıyla, yaşlılar, hastalar ve engelliler gibi özel ilgi grupları oluşmuştur (Anonim 2002b, Yıldırım 2005).

2.1.1 Sağlık turizmi

Turizmin birçok fonksiyonundan birisi de sağlık fonksiyonudur. Bu fonksiyon içerisinde insanlar sağlık, spor, tedavi ve kür merkezlerinden faydalanmak üzere seyahat ve konaklama ihtiyacı duyarlar. Genellikle tedavi amaçlı kalınan bu konaklamalarda eğlence ve dinlenme aktiviteleri de yerine getirilerek ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması amacıyla kurulan tesislerde, ekonomik yapı gereği arz talep ilişkisi doğmakta ve sağlık turizmi oluşmaktadır (Tunç ve Saç 1982, Kaynar 2005).

Sağlık turizmi; tek bir tanımı olmamakla birlikte insanların sağlık nedenleriyle mekan değiştirmeleri olarak tanımlanabilir ve bu turizmi çeşitli demografik, ekonomik ve yaşam koşulları ile ilgili faktörler yönlendirmektedir (Garcia-Altes 2004). Ayrıca sağlık turizmi, diğer turistik faaliyetlerin yanında, sağlığa yönelik hizmet ve tesislere belli, önceden planlanmış promosyon faaliyetleri ile turist çekmek için oteller gibi turistik tesisler veya bölgelerdeki teşebbüsler ve faaliyetlerdir. Bir başka tanıma göre ise sağlık turizmi; "Sağlığı koruma, iyileşme amaçlarıyla belirli bir süre için yer değiştiren insanların doğal kaynaklara dayalı turistik bir tesise giderek kür uygulaması, konaklama, beslenme, ve eğlence gereksinimlerini karşılaması sonucu doğan hareketlerdir" (Tengilimoğlu vd. 2001).

Her türlü gelir ve yaş grubuna hitap etmesinin yanı sıra, özellikle üçüncü yaş grubu olarak ifade edilen "özellikle, sanayileşmiş toplumlarda artık üretici olmaktan çıkmış, daha doğrusu üretim çarkından sıyrılıp, sağlanan sosyal haklarla yeni bir yaşam devresine girmiş yaşlılar kitlesine (Gökdeniz 1994)" hitap etmesiyle sağlık turizmi günümüz turizm işleyişi içinde yerini bulmaktadır.

Gelişmiş ülkeler, insan sağlığının korunması, işgücü verimini ve dolayısıyla üretimi arttırmak, sağlıklı yaşamı sağlamak amacı ile doğal turizm kaynaklarından temiz hava, güneş, deniz, şifalı termal suların dinlendirici ve tedavi edici özelliklerinden, iklim ve çevre olanaklarından, diğer turizm çeşitleri ile birlikte yararlanarak güncel sorunlarını çözmeye çalışmaktadır (Özbek 1991, Tengilimoğlu vd. 2001).

Öte yandan sağlık turizmi tıp mensuplarını da ilgilendiren özel bir turizm çeşididir. Sağlık turizm türleri şunlardır; (Aslıhak 1998, Tengilimoğlu vd. 2001)
Termalizm: Kaplıcalar, İçmeler ve Çamur banyolarından faydalanma.
Klimatizm: Dağ istasyonları ve açık havadan faydalanma
Uvalizm: Bazı şehirlerde bulunan meyve ve sebzelerden faydalanma.

2.1.2 Termal turizm

Bilinen en eski tedavi ve güzellik yöntemlerinden birisi olan termalizm, kaplıca, ılıca içmeler gibi şifalı su kaynaklarının uygun bir biçimde tedavi aracı olarak kullanılmasıdır (Akat 2000, Kaynar 2005). Uluslararası Termalizm ve Klimatizm Federasyonu'na göre termal kavramı; bir litresinde en az 1 gr eriyik halde mineral veya karbondioksit gazı içeren ve sıcaklığı 20° C üzerinde bulunan sıcak maden suları olarak tanımlanmıştır (Fidancı 2002, Kaynar 2005).

Sağlık turizmi içinde önemli bir paya sahip olan termal turizm veya kaplıca turizmi; mineralize termal su banyosu, içme, inhalasyon (solunum yoluyla kür), çamur banyosu gibi çeşitli türlerdeki yöntemlerin yanında, iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, mekanoterapi, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerin birleştirilmesi ile yapılan kür(tedavi) uygulamaları için oluşan turizm hareketi olarak tanımlanır. Bu uygulamaların yapıldığı tesislere ise Termal Kür Merkezi veya Kaplıca Tedavi Merkezi denilmektedir (Özbek 1991, Tengilimoğlu vd. 2001).

Bir tesisin termal tesis olabilmesi için bazı standartları sağlaması gerekmektedir. Aslıhak (1998)'e göre Avrupa ülkelerinde geçerli standartlar aşağıda verilmiştir.

• Balneoterapinin (kaplıca tedavisi) su evsafına uygun şeklinin olması
• Klimaterapi (iklim kürü) imkanlarının bulunması.
• Güneş terapi imkanlarının sağlanması.
• Açık hava terapi imkanlarının sağlanması.
•Aktif ve pasif hareket terapi ve değişik şekilde terapatik jimnastik ve sağlık kazandırıcı spor imkanlarının bulunması.
• Hidroterapi (tatlı su kürü) imkanlarının sağlanması.
• Termoterapi (ısı kürü) imkanlarının bulunması.
• Işın tedavi imkanlarının bulunması.
• İnhalasyon-terapi (solunum yoluyla kür) imkanlarının sağlanması.
• Parafin ve çamur banyosu imkanlarının bulunması.
• Aletli, aletsiz masaj imkanlarının olması.
• Diyet-terapi imkanı.
• Diagnostik imkanlar.
• Röntgen ve laboratuvar imkanları.
• Tedavi programına uygun uzman hekim, terapist ve hastabakıcı bulunması.
• Otel etrafında, kür parkı yapılma imkanı yoksa, ağaçlandırma ve çiçeklendirme ile bir park yapılması.
• Açık hava spor imkanlarının bulunması (tenis, mini golf, açık yüzme havuzu v.b.).
• Kapalı termal ve normal su havuzlarının bulunması.
• Kür merkezinin otelin çatısı altında yapılma imkanının olmaması halinde, otel ile kür merkezi arasında ısıtılmış bir yer altı tüneli gibi kapalı bir bağlantı biriminin mevcut olması.
• Otel odalarındaki banyolarda termal su bağlantısının olması.
• Yıldız kategorisine göre otel konforunun sağlanması

2.1.3 Termal turizmin kapsadığı programlar

Termal turizm kapsamında doğal kaynaklardan yararlanmak, Sağlık bakanlığı tarafından belirlenen bazı esaslar ve kullanıcı gruplarının talepleri doğrultusunda şekillenen kür programları sayesinde sağlanmaktadır (Çevirgen 1996).

Günümüzde çoğu konaklama tesisi yıl boyu doluluk oranlarını artırmak ve işletmeye ek gelir sağlamak amacıyla kür merkezleri, sağlıklı yaşam merkezleri adı altında ilave birimler oluşturmaktadırlar. Bu merkezler, müşterilerine fiziksel ve ruhsal sağlığını korumaya ve geliştirmeye yönelik programlar, zayıflama programları, diyet mönüleri, beden eğitimi, değişik masaj şekilleri, güzellik ve bakım kürleri, çeşitli sportif ve rekreatif faaliyetlere katılım gibi hizmetler sunulmaktadır (Çevirgen 1996).

İnsanların sağlıklarını koruma ve geliştirmeye yönelik olarak uygulanan bu tür hizmetlerle birlikte sağlık turizmi içinde uygulanan kür çeşitleri aşağıda verilmiştir (Çevirgen 1996) ;

- **Balneoterapi (kaplıca tedavisi)**

Kaplıca tedavisi olarak da adlandırılan balneoterapi, maden sularının vücutta bıraktığı etkilerden yararlanan bir tedavi yöntemidir. Halk dilinde şifalı sular da denilen maden suları, litresinde 1 gram fazla klorür, hidrokarbonat veya sülfat gibi erimiş mineral bulunan belirli oranlarda kükürtlü hidrojen, radon veya karbondioksit gazı içeren sulardır.

Balneoterapi, doğal şifalı suyun, çamurun, gazların banyo, içme ve inhalasyon (solunması) yoluyla kullanıldığı, belirli bir süreyi kapsayan (iki, üç veya dört hafta) ve doğal tedavi unsurlarının çıktığı veya bulunduğu yerde yapılan kür şeklinde bir tedavidir. Bu tedavi yöntemi içinde yapılabilen diğer kürler şu şekilde incelenebilir.

1. İçme kürleri

Bu uygulamalar içilebilecek maden sularıyla yapılan kürlerdir. Bu yöntem, günde belirli miktarlarda, belirli sıcaklıklarda ve günün belirli zamanlarında şifalı maden sularının içilmesi şeklinde uygulanır.

2. İnhalasyon (solunum yoluyla kür)

Kaplıca sularının buhar ve aerosol (solunum yoluyla ağızdan yapılan kür) haline getirilerek solunum yoluyla verildiği yöntemdir. Bu uygulama 300°C-350°C'lik sıcaklıklarda, günde iki veya üç kez, 10 ila 20 dakika süreyle ağız veya burundan solunum yoluyla yapılır.

3. Peloidoterapi (çamur kürü)

Deriye çamur uygulamasının vücut üzerindeki olumlu etkilerinden yararlanmak amacıyla uygulanan tedavi şeklidir. Çamur tedavisinde kaplıca sularının çamurları kullanılabildiği gibi yine organik ve inorganik parçacıklar içeren göl, deniz ve volkanik çamurlar kullanılabilir. Bu tedavi baş dışarıda kalacak şekilde tüm vücuda belli sıcaklık ve sürelerde çamur banyosu şeklinde veya vücuda sıvanarak uygulanabilir.

- **Talassoterapi (deniz kaplıca kürleri)**

Deniz tedavisinde deniz suyu, deniz iklimi, yosunlar, deniz çamurları, kum gibi deniz öğeleri kullanılarak çeşitli kürler yapılabilmektedir.

Talassoterapi; deniz suyu ve deniz ikliminin (havasının) insan sağlığı açısından sunduğu olanakları tıp biliminin kurallarına uygun olarak dinlence ve tedavi amacıyla değerlendirmesidir.

- **Klimaterapi (iklim kürü)**

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme, kentleşme sonucu ortaya çıkan çevre veya hava kirlenmesi sorunları, sağlıklı iklimde bulunma ve iklim kürlerine yönelik ihtiyaçları ön plana çıkarmaktadır. İklim kürleri açısından önemli olan, havanın temiz oluşu, deniz seviyesinden yükseklik, normal sıcaklık değerleri, güneşlilik, nemlilik, rüzgar durumlarının insan sağlığını olumlu yönde etkilemesidir.

Sağlıklı iklimde bulunma ve iklim kürleri halk sağlığının korunması ve turizm mevsimlerinin belirlenmesi bakımından turizm planlamalarında önemli konular içinde yer almaktadır. Bu yönüyle iklim kürleri termalizm ve deniz kürleriyle bütünleşmekte ve bu kürlerden başarılı sonuçlar elde edebilmek için güneşlilik, nem oranları gibi koşulların olumlu olduğu sağlıklı bir iklimde uygulanması gerekmektedir.

- **Speleoterapi (mağara kürleri)**

Diğer bir tedavi şekli de speleoterapi olarak adlandırılan mağara kürleridir. Bu tedavi yönteminde mağaralar içindeki sıcak su kaynaklarından ve mağara havasından yararlanılmaktadır.

- **Hidroterapi (tatlı su kürü)**

Tatlı su ile yapılan kür uygulamalarından oluşan hidroterapi tedavisinde su altı masaj makineleri, su altı traksiyon cihazları, tazyikli duş cihazları gibi yöntemler uygulanır. Termal kür merkezlerinde kaplıca suyu ile yapılan tedavilerle birlikte, tatlı su kürü de uygulanabilmektedir.

2.1.4 Dünyada ve Türkiye'de termal turizmin yeri

2.1.4.1 Termal turizmin tarihçesi

İlk çağlarda turizm dinsel, spor ve sağlık gibi belli başlı alanlarda yapılmış, çağın en önemli seyahat olaylarından birisini de şifalı sular oluşturmuştur. Şifalı sulara yönelik seyahatlerin birinci nedeni insanoğlunun su ihtiyacını karşılamak olmuş, daha sonra ise şifalı suların tedavi edici özellikleri bulunmuştur. Şifalı suların bulunduğu bölgelere tapınaklar yapılarak, tanrının gücüne inanılmıştır (Özmen 1995, Kaynar 2005). Afrika'da, Mısır ve Madagaskar'da sıcak suların din ve sağlık amacıyla kullanıldığı Tevrat'tan öğrenilmektedir. Cermen ve Kentlerin kullandıkları St. Moritz'de M.Ö 2000

yıllarına ilişkin kaplıcalara ait yapılar bulunmuştur. Etiler ve Friklere ait kalıntılar da Anadolu'daki kaplıca uygulamalarına ait örneklerdir (Unutmaz 1994).

Hidroloji ve klimatoloji hakkındaki ilk yapıtlar hekimlerin babası sayılan Hipokrat tarafından M.Ö 450 yılında yazılmıştır. (Özmen 1995, Kaynar 2005) Modern tıbbın kurucusu Yunan hekimi Hipokrat "De Natura Hominis" adlı kitabında ilk olarak doğal kaynaklarla tedavinin esasını açıklamıştır. Milattan önce eski Yunan düşünürleri (Heredot hariç) şifalı sular üzerine fazla eğilmemişlerdir. Fakat eski Yunan halkının şifalı sulara çok önem verdikleri o devirlere ait eserlerinden öğrenilmektedir (Unutmaz 1994).

Roma döneminde ise kaplıcalar hem eğlence merkezi olmuş, hem de sağlık etkinliği ile ayrı bir önem kazanmıştır. Roma sosyetesinde banyolara yapılan seyahat en sevilen rekreasyondu. Roma'da halk banyoları 4. yy'da 856 adetti. Yüzme havuzu, jimnastik salonu, toplantı merkezleri, dinlenme odaları, koşma bandı, top oyunları için kortlar gibi çekici unsurlarla birleştirilen halk banyolarında, yiyecek ve içeceğin bulunması da bu kaplıcaların çekiciliğini arttırıyordu. Roma'da bulunan halk banyolarından aynı anda yaklaşık 60 bin kişi yararlanabiliyordu (Unutmaz 1994).

Romalıların kurdukları çoğu kaplıcalar beş ve altıncı asırlarda doğal afetler ve savaşlar nedeniyle ve daha sonra Hıristiyanlığın doğmasıyla Avrupa'da bir anlamda tamamen kaybolmuştur denilebilir (Unutmaz 1994).

Türk tarihine bakıldığında, Anadolu'da termal suların kullanımının Romalılar'dan bu yana söz konusu olduğu bilinmektedir. Zaten Anadolu'da kullanılan kaplıca ve içme adı verilen merkezlerin bilinen kuruluş tarihleri genellikle Romalılara kadar gitmektedir. Sonraki dönemlerde Selçuklular ve Osmanlılar da termal sulardan temizlenme, dinlenme, zindeleşme ve sağlık amaçlarıyla yararlanmışlardır. Anadolu'da, geçmişi yüz yıllara varan kaplıca turizmi etkinliği ve göreneği söz konusudur (Kozak 2005).

Türklerde bu konuda yapılan ilk yazılı çalışma, büyük Türk bilgini İbni Sina'ya ait olan "El Kanun" adlı kitaptır. 1721 yılında Bursa'lı hekim Ali Mürsi Efendi, Bıda Tül Müptedi adlı kitabında şifalı suları anlatmıştır (Unutmaz 1994).

Zengin bir tarihi geçmişe sahip yurdumuzda eski tarihlere ait kaplıcalara örnekler vermek mümkündür (Unutmaz 1994):

- Afyon Gazlıgöl Kaplıcası M.Ö 7. yy ile 3. yy arasında yaşamış olan Friglerden kalmadır.
- Ankara Ayaş Kaplıca ve İçmesi ise M.Ö 1750-1200 yılları arasında yaşayan Hititler tarafından işletilmiştir.
- İzmir Balçova Agamemnon Kaplıcasının da tarihi çok eskidir.
- Niğde'deki Çiftehan Kaplıcası da Selçuklular tarafından işletilmiş olup günümüze kadar gelen bir kaplıcadır (Unutmaz 1994).

Cumhuriyet sonrasında da termal turizm alanında küçük ama bazı ciddi adımların atıldığı bilinmektedir. Yalova kaplıcalarının Atatürk'ün görüşleri doğrultusunda iyileştirilmesi, 1930'lı yıllara ait önemli bir örnektir. Aynı döneme ait daha önemli bir adım ise, İstanbul Üniversitesi bünyesinde kaplıca hekimliği alanında ihtisas eğitimi yürütülmek üzere bir anabilim dalının kurulmasıdır. Söz konusu anabilim dalı, kaplıca hekimliğinde uzmanlaşmış hekim yetiştirilmesi, termal suların analizi gibi konularda 1930'lu yıllardan bu yana çalışmalar yapmaktadır (Kozak 2005).

2.1.4.2 Dünya'da termal turizm

Dünya Turizm Örgütü (WTO)'nün 19 ülkede gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre, kür istasyonu sayısı ve oda, yatak kapasiteleri bakımından termalizmin dünyada en çok Avrupa ülkelerinde yerleştiği ve geliştiği görülmektedir (Özbek 1991, Kaynar 2005). Termal turizmde ilerleme kaydetmiş Avrupa ülkeleri Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya, Macaristan, Çekoslovakya, İsviçre, Yunanistan ve Belçika'dır.

Amerika'da termalizm yeni yeni benimsenmekte olup, tesislerin yapımına yeni başlanmıştır. Rusya'da ise termal merkezler bulunmasına rağmen, tesisler yeterli düzeyde değildir. Ayrıca Çin, Cezayir ve Tunus'ta da termal tesisler bulunmaktadır (Aslıhak 1998).

Aşağıda kaplıca turizminde önemli yeri olan ülkelerdeki termal turizm aktivitelerine yönelik kısa bilgiler sunulmuştur.

Almanya: Sahip olduğu kaplıca kürlerine dönük alt-üst yapı kuruluş hizmetleri ile doktor denetiminde sürdürülen kaplıca kür hizmetleri bakımından dünyanın en gelişmiş ülkesi durumundadır. 280 bin kişinin çalıştığı 263 tane nitelikli deniz, iklim, ve termal turizm tesisi vardır. 750 bin yatak kapasiteli bu tesislere, 1989 yılı için 8.6 milyon turist gelmiş olup, bunun 2.7 milyonu termal kür amaçlı turistlerdir. Tedavi ücretlerinin sosyal sigorta kurumlarınca karşılanması nedeniyle yıl boyu devam eden kürlerin ortalama geceleme süresi de 14 gün olmaktadır. (Aslıhak 1998) Almanya'da 250-300 civarında kaplıca bulunmaktadır. Kaplıcalarda çok çeşitli hizmetler, farklı tüketici ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak geliştirilmişlerdir. Kaplıca turizmi, Almanya'da diğer etkin turizm çeşitleri (kongre, kış, golf, turizmi gibi) ile çok iyi şekilde entegre edilerek başarılı bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Alt ve üst yapı tesisleri ve tıbbi uygulama, teknik ve bilimsel yönden oldukça ileri sistemlerle yapılmaktadır. Eski tesislerin de kısa zamanda çağdaş düzeye getirilmesi çabaları devam etmektedir. Almanya bu nedenle diğer Avrupa ülkeleri arasında klasik termalizm uygulaması yönünden çok eski yıllardan beri önemini korumuş ve gelişmiş bir ülke olarak görülmektedir. Almanya'nın en ünlü kaplıcası, radyoaktif gençlik suyu olarak ün yapmış Baden Baden kaplıcasıdır (Unutmaz 1994).

İtalya: İtalya'da termal turizme özellikle önem verilmiş, bu konu konferanslarla her yönüyle ele alınmış, incelenmiş ve yapılması gerekenler belirtilmiş olup bir çoğu da gerçekleştirilmiştir (Aslıhak 1998). İtalya'da 200 civarında kaplıca bulunmaktadır. Mineral suların yanında çamur banyoları da İtalya'nın önemli bir kaynağıdır. Bataglio ve Ischa en ünlü kaplıcalarıdır (Unutmaz 1994).

Fransa: Deniz tedavisi ve denizden uzak içlerdeki sağlık merkezleriyle en zengin termal turizm ürünleri zincirine sahip ülkelerdendir. 24 Eylül 1919 tarihli yasa ile Fransa toprakları içinde hidromineral ve klimatik istasyonların kuruluşları istenen şekilde sağlanabilmiş, sürekli kontrol altına alınmıştır. Termal su tesisleri için yılda en az iki kez suların tahlilini yaptırmak zorunlu hale getirilmiştir (Aslıhak 1998).

Fransa 100 civarında termal tesise sahiptir. Bu tesislerden yaklaşık 650.000 kişi yararlanmaktadır. Bu kişilerin % 94'ü sosyal sigorta ödemeleri ile desteklenmektedir. Fransa'da Resmi Turizm Kuruluşu doğrudan sağlık turizmi işinde görevli ve yetkilidir 1938 yılında Turizm-Termalizm-Klimatizm Geliştirme Merkezi kurulmuş ve geniş yetkilerle donatılmıştır. Fransa'nın en ünlü kaplıcaları; Vichy, Aix-Les Bains'tir (Unutmaz 1994).

Avusturya: Avusturya ve İsviçre iklime yönelik sağlık merkezleri açısından önemli bir yere sahiptirler (Aslıhak 1998). Avusturya'da 100 kaplıca hükümet tarafından belgelenmiştir. Bunlara 20 geleneksel hidroterapi merkezi de dahildir. Bütün kaplıcalar mineral kaynaklara dayalıdır ve hidroterapi ve balneoterapi tedavileri sunarlar. Kaplıca turizminden elde edilen gelirler hemen hemen her yıl, devlet bütçesi gelirlerinin üçte birini oluşturmaktadırlar. Kaplıcaların devlet bütçesi yanında eyaletlere de katkıları büyüktür. Avusturya'nın en ünlü kaplıcası, Badlschienbad'dır (Unutmaz 1994).

İsviçre: İsviçre Kaplıca Birliği İsviçre'deki 22 kaplıcayı belgelemiştir. Birlik, koruyucu tedavileri içeren kürlerin tanınması gerektiğini savunmaktadır. İsviçre'deki kaplıcalarda iklim ve yüksekliğin iyileştirici etkisi önem kazanmaktadır. Bu ülkede nüfusun % 1-2'si kaplıca turizmine katılmaktadır (Unutmaz 1994).

Yunanistan: Yunan Turizm Kurumu (E.O.T), kaplıca turizmi ile ilgili olarak doğrudan görevlidir. Kurumun teşkilatı içinde Su İşleri, Kaplıcalar ve Maden Suları dairesi kurulmuştur. 22 kaplıca desteklenmektedir (Unutmaz 1994).

Bu daire;

- İşletmeler Şubesi
- Doğrudan doğruya işletilen devlet kaplıcaları ve hususi kaplıcalar şubesi
- Maden ve sofra suları şubesi
- Hıfzısıhha ve Hidroloji şubesi olarak dört şube ve yedi bürodur.

İspanya: İspanya'da otuz iki kaplıca ve bir sağlık turizm tesisi desteklenmektedir. Kaplıca turizmi çok gelişememiştir (Unutmaz 1994).

Portekiz: Portekiz'de 40 ulaşılabilir mineral kaynaklara dayalı kaplıca bulunmaktadır. Fakat bu kaplıcalar gerekli düzeyde değildir. Kaplıca turizmi az gelişmiştir (Unutmaz 1994).

Romanya: Romanya'da 160 dan fazla kaplıca vardır. Bir milyondan fazla insanın tedavi edilebileceği 58.000 yatak bulunmaktadır. Ancak Romanya'daki tesisler eskimiş, geliştirilememiş ve dolayısıyla eski önemlerini kaybetmişlerdir (Unutmaz 1994).

Macaristan: Macaristan'da hamam geleneği bin yılı aşkın süredir devam etmektedir. Sağlık turizmi servisleri Macaristan'ın turist çekme faaliyetleri arasında önemli bir yere sahiptir. Dünyanın 5. en büyük termal tesisleri Macaristan'da bulunmaktadır. Termal merkezleri ziyaret bu ülkede önemli turistik etkinliklerin başında gelmektedir. 1289 sıcak su kaynağı, 38 kaliteli medikal yıkanma birimi, 5 adet tedavi edici mağara, 13 sağlık oteli, 81 tanınmış mineral su kaynağı, 315 tıbbi su pınarı, 4 katman tedavi edici çamur bulunmaktadır. Ayrıca 56 adet toplam 14.043 yataklı spa oteli ve 55 adet toplam 8805 yataklı sağlık turizmi içerikli otel bulunmaktadır. Bu tesislerde akapunktur, oksijen tedavisi, tuz mağarası, tuz odaları, ayurveda terapisi, ses terapisi vb. gibi birçok farklı tedavi uygulanmaktadır (Niklai 2007).

İzlanda: Blue Lagoon diye bilinen doğal termal göl, yılda 100.000 yabancı turisti çekmektedir (Aslıhak 1998).

Çek Cumhuriyeti: Karlovy Vary-Carlsbad termal su şehrinin 7500 yataklı kapasitesiyle günlük 20.000 ziyaretçisi bulunmaktadır (Aslıhak 1998).

Amerika: Kaplıcaları elli yıllık geçmişe sahiptir. İnsan bedeninin hastalıklara karşı olan direncini, cerrahi müdahale veya sentetik ilaçlar yerine doğal tedavilerle kazanması gerektiği inancına dayanan geleneksel Avrupa doğal tedavi kaplıcalarının tersine, Amerika'daki kaplıcalar temelde görüntülerini iyileştirmek, fiziksel sağlıklarını korumak ve sağlık problemlerini engellemek isteyen sağlıklı insanlar içindir. Ayrıca Amerika'daki pek çok kaplıca perhiz, uygun beslenme, doğal bitkiler ve vitaminler üzerine yoğunlaşan programlar sunmaktadırlar. Kuzey Amerika tarzı kaplıca tedavisi; vücuttan kiloyu atan, insanı rahatlatan çeşitli prosedürlerin uygulandığı eğlenceli bir ortamda dinlenmek demektir. Yine de bazı doğal tedavi ağırlıklı kaplıcalar da bulunmaktadır. Little Rock yakınındaki Hot Springs National Park bu duruma bir örnektir. Amerika'da bugün iyi bilinen mineral kaynaklar arasında ; Saratoga Springs, Hot Springs sayılabilir (Unutmaz 1994).

İsrail: Sağlık merkezleri ölü denizde kurulmuş olup, (Tiberius, Kinneret Bölgelerinde) Tiberius Sıcak Su kaynakları Romalılardan beri kullanılmaktadır. Sağlık turizminin ulusal bir önemi olan İsrail'de sağlık turizmini düzenleyici özel yasalar oluşturulmuştur. Health Spa Authority adında bir birim oluşturulmuş olup, bu birimin kaplıcaların geliştirilmesini, hizmet ve kuruluşların sınıflandırılmasını, araştırma ve teşvik çalışmalarını, tanıtmayı, mineral sular vb. ürünlerin satışını kapsayan görevleri vardır (Aslıhak 1998).

Japonya: Japonya'da kaplıcaları ile ünlü Beppu şehrine yılda 13 milyon kişi gelmektedir (Unutmaz 1994).

2.1.5.3 Türkiye'de termal turizm

Türkiye Alp-Himalaya orojenik kuşağı üzerinde yeralmaktadır. Bu nedenle Türkiye tektonik ve volkanik özellikleri nedeniyle dünya jeotermal kuşağı üzerinde bulunmaktadır (Ülker 1994).

Türkiye, termal kaynaklar yönünden çok zengin bir ülkedir. Bu yapısal duruma bağlı olarak yerin derinliklerinden gelen satıh sularının derinlere inerek ısınması, maden eriyikleri ile yüklenmesi ve basınç kazanarak tekrar satıha çıkması sonucu oluşan termal veya içme suları açısından zengin kaynaklara sahiptir. Türkiye sahip olduğu kaynaklar bakımından dünyada ilk yedi ülke içinde yer almaktadır (Unutmaz 1994).

Türkiye Sağlık Turizmi Derneği'ne göre Türkiye'de 1800 den fazla sıcak su kaynağı bulunmakta ve bunların sadece % 6 sı turistik amaçlı kullanılmaktadır. Zengin termal kaynaklara rağmen, termal turizme gösterilen talep çok sınırlıdır (Sayili vd. 2006). Ülkemiz termal kaynaklarının sıcaklıkları 20-110ºC, debileri de 2-500 lt/sn arasında değişebilmektedir. Türkiye'deki termal sular;

- Doğal çıkışlı ve bol su verimlidir,
- Eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengindir,
- Birçoğu deniz kıyısında, bir kısmı ise orta yükseklikte dağlık ve ormanlık bölgelerde yer almakta, kaynak kullanımı açısından çeşitlilik sağlamaktadır (Avcıkurt 1998, Tengilimoğlu vd. 2001).

Türkiye'deki termal kaynaklar bölgelere göre sayısı bakımından incelendiğinde ilk sırayı Ege bölgesi, ikinci sırayı ise Marmara Bölgesi almaktadır (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1 Bölgelere göre Türkiye'deki termal kaynakların sayısı (Yıldırım 2005).

	Soğuk sular (0-19ºC)	Ilık Sular (20-35ºC)	Sıcak sular (36-46ºC)	Çok sıcak sular (47-99ºC)	Toplam
Bölgeler					
Marmara	7	8	8	30	53
Ege	5	17	28	31	81
İç Anadolu	10	10	14	17	51
Akdeniz	4	4	3	3	14
Karadeniz	1	3	2	--	6
Doğu Anadolu					
G. Doğu Anadolu	4	7	8	5	24
Toplam	31	49	63	86	229

Bölgesel nitelik farkları dışında Türkiye'nin termal suları ayrıca sıcaklık değerleri bakımından da farklı nitelikler gösterirler. Türkiye'nin kaplıca sularının bir kısmı, banyo uygulamaları için öngörülen sıcaklık sınırları içinde bulunurken (Pamukkale kaplıcası 36ºC, İnegöl Oylat 42ºC, Gediz Muratdağı 36-42ºC, Sivas Sıcakçermih 46ºC, Siirt Billoris 36-38ºC, Kozaklı 98ºC, Hisaralan 99ºC, İzmir Doğanbey 75ºC) gibi bazı kaplıcalar da yüksek sıcaklık değerlerine sahip bulunurlar (Ülker 1994).

Yukarıda anılan bölgelerde yoğun bir dağılış gösteren sıcak ve soğuk maden sularının birçoğu ise radyoaktiflik özelliği taşır (Ülker 1994).

Türkiye'nin kaplıca sularının bir kısmı deniz kıyısında (Gemlik Armutlu, Ezine Kestanbol, Edremit Güre, İzmir Çeşme ve Şifne, Seferihisar Doğanbey, Bodrum Karada ve Köyceğiz Sultaniye gibi), bir kısmı ise orta yükseklikte dağlık ve ormanlık yörelerde (İnegöl Oylat, Gediz Muratdağı, Ankara Sey hamamı, Bolu Büyük Kaplıca ve Rize Ayder kaplıcası gibi) bulunurlar. Bu durum kür çeşitliliği ve kaynak kullanımı yönünden önem arzeder (Ülker 1994).

Termal kaynakların kullanım ve korunmasına yönelik karar ve politikalar üretilmesi bazında başlıca görev Kültür ve Turizm Bakanlığı'na düşmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Termal kaynakları turizmin çeşitlendirilmesi ve dolayısıyla tüm yıl turizm

yapma politikasının bir alt başlığı olarak görmektedir. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu çerçevesinde araştırma, değerlendirme, planlama (imar planlarının hazırlanması), yatırım ve işletmelerin belgelendirilmesi, turizm merkezlerinin belirlenmesi ve ilanı, eğitim kamu arazilerinin ilan ve tahsisi, termal su tahsisi teşvik uygulamaları, teknik ve altyapı konularındaki yardım ve çalışmalar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca sektörü geliştirmek amacıyla sürdürülmektedir (Anonim 2002a, Yıldırım 2005).

Uygulamaların kanun ve yönetmelik esaslarına göre Bakanlık tarafından disipline edilerek yönlendirilebilmesi için toplam 33 termal alan, 2634 sayılı yasa uyarınca Bakanlar Kurulu kararıyla termal turizm merkezi olarak ilan edilmiştir. Bu alanlar (Anonim 2002a, Yıldırım 2005):

- Afyon, Bolvadin-Heybeli
- Afyon, Gazlıgöl
- Afyon, Ömer ve Gecek
- Afyon, Sandıklı-Hüdai
- Ağrı, Diyadin
- Amasya, Terziköy
- Ankara, Kızılcahamam- Sey hamamı
- Balıkesir, Edremit-Güre
- Balıkesir, Gönen
- Bolu, Karacasu
- Bursa, Kükürtlü
- Çanakkale, Ezine-Kestanbol
- Diyarbakır, Çermik
- Erzurum, Sarıcakaya
- İzmir, Balçova
- İzmir, Seferihisar-Doğanbey
- Kütahya, Emet
- Kütahya, Gediz-Ilıcasu
- Kütahya, Gediz-Muratdağı

- Kütahya, Harlek
- Kütahya, Simav-Eynal
- Kütahya, Yoncalı
- Niğde, Narlıgöl
- Osmaniye, Haruniye
- Rize, Ayder
- Samsun, Havza 25 mayıs ve Mevcut Kaplıca(2 adet)
- Sivas, Sıcakçermik
- Sivas, Balıklıçermik
- Yalova, Termal
- Yozgat, Sarıkaya
- Yozgat, Cavlak-Bahariye

Avrupa'daki termal suların çoğu, büyük masraflarla derin sondaj uygulamaları sonucu çıkarılırken, Türkiye'nin termal suları doğal çıkışlı ve bol verimlidir (Unutmaz, 1994). Buna rağmen Türkiye yılardan beri termal turizm pastasından hak ettiği payı alamamaktadır. Turistik ürün çeşitlendirme politikası altında termal turizm önemsenmekle birlikte gerekleri yapılamamaktadır. Bugün için termal turizm yapılan kaplıca merkezlerinde yeni yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır (Selvi 2003).

2.1.5 Termal turizm ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı

Sürdürülebilirlik; bir toplumun, ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin işlevini kesintisiz, bozulmadan, çürümesine meydan vermeden, aşırı kullanımla tüketmeden ya da hayati bağı olan ana kaynaklara aşırı yüklenmeden varlığını devam ettirmesini sağlamaktır. Bu açıdan sürdürülebilirlik ve doğal kaynak kullanımı arasında sıkı bir ilişki vardır (Karaman 1995, Tozar 2006).

Sürdürülebilirlik, doğal kaynak olarak toprak, su, yer altı ve yer üstü zenginlikleri, bitki örtüsü ve benzeri potansiyellerin kullanımında sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak açısından temel kabul olarak ele alınması gereken bir kavramdır (Tozar 2006).

Doğanın ve kaynakların sınırsız olduğunu düşünen insanlığın, binlerce yıldır süregelen sınırsız tüketim kalıbını değiştirmesini, bugünün gereksinimlerini karşılarken gelecek kuşakların da bu kaynaklar ve yaşam temelleri üzerindeki haklarının gözetilmesini ilke edinen anlayış sürdürülebilirliğin temelini oluşturmaktadır (Tekeli 2000, Uğurlu 2006).

Geçmişten günümüze insanoğlu enerjiye ihtiyaç duymuş ve enerji kaynaklarını kullanabilmek için çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Bu kullanım kimi zaman bilinçli ve yararlı, çoğu zaman ise bilinçsizce, zarar verici nitelikte olmuştur (Uğurlu 2006).

Enerji kaynaklarını yenilenemeyen enerji kaynakları ve yenilenebilir enerji kaynakları olarak ikiye ayırmak mümkündür. Yenilenemeyen enerji kaynakları; petrol, kömür, doğal gaz, nükleer enerji gibi kaynaklardır. Yenilenebilir enerji kaynakları ise rüzgar, güneş enerjisi, biyokütle, jeotermal gibi kaynaklardır. Bu anlamda termalizme kaynak sağlayan jeotermal enerji kaynaklarının yenilenebilir olduğunu söylemek mümkündür (Uğurlu 2006).

Jeotermal enerji; yer altı katmanlarının yapısal ve litolojik özelliklerine bağlı olarak magmatik kökenli juvenil ya da tektonik veya atmosfer kökenli vadoz suların yeraltındaki yüksek basınç altında birikmesi ve ısınmaları sonucu oluşan termal sular ile benzer yollarla oluşan su buharı ve sıcak gazların oluşturduğu akışkanların yarattığı enerjik potansiyel olarak tanımlanabilir (Ülker 1994).

Bu akışkanlardan termal sular, normal yer altı ve yerüstü sularına göre daha bol miktarda eriyik mineral ve gaz içerirler. Bu akışkanlar genellikle 35°C'nin üzerinde bir sıcaklığa sahip bulunurlar. Bu kaynaklar sahip oldukları sıcaklık değerine bağlı olarak elektrik enerjisi üretiminde konut ve sera ısıtılmasında ve termal sular olarak kür ve tedavi amaçları ile kullanılmaktadır. Jeotermal enerji kaynakları, enerji üretiminde, ısıtma ve termal tedavi tesislerinde kullanımı halinde çevre sorunu yaratmaz (Ülker 1994).

Teknik ilerlemeler nedeniyle yüksek sıcaklık değerine sahip olan jeotermal akışkanların sebep olduğu korozyon, hızlı tortulaşma ve kabuklaşma gibi sorunların giderilmesi mümkün hale geldikten sonra dünyada ve Türkiye'de önemli bir potansiyel kaynak değer özelliği kazanan jeotermal akışkanlardan yararlanma düzeyi ve sağlanan verim oldukça yükselmiştir (Ülker 1994).

Önemli bir jeotermal kuşak üzerinde bulunan ülkemizde termal turizmin geliştirilmesi, kalkınması, kaynakların korunması, etkin kullanımı doğru bir kaplıca planlamasıyla ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamakla mümkündür.

2.1.6 Literatür özetleri

Yapılan incelemeler doğrultusunda elde edilen kaynaklar çalışma alanına ilişkin ve çalışma konusuna ilişkin kaynaklar olarak ikiye ayrılıp kendi içlerinde tarih sırasına göre sıralandırılmışlardır.

- **Çalışma konusuna ilişkin kaynaklar**

Unutmaz (1994) "Kaplıca Turizmi" adlı çalışmasında sağlık tuizmi içinde kaplıca turizmini detaylı bir şekilde incelemiştir.

Ülker (1994) "Sağlık Turizmi, Kaynaklar Planlama ve Tanıtım" adlı kitabında Sağlık Turizmini her açıdan ele almış olup kaynak planlaması, politik süreçler gibi kavramları irdelemiştir.

Çevirgen (1996) "Termal Kür Merkezlerinin Rekreatif Amaçlı Gelişimi ve Örnek Bir Uygulama" isimli tez çalışmasında kür kavramı, kür çeşitleri, termal kür merkezleri kavramlarına değinmiş ve termal tesisleri bir örnek çevresinde detaylı olarak incelemiştir.

Aslıhak (1998) “Türkiye’de Termal Turizm ve Ankara Haymana Kaplıcası İncelemesi” adlı çalışmasında Termal Turizmi, termal turizmin Türkiye’deki durumunu irdelemiş ve bu kapsamda Ankara Haymana Kaplıcası’nı detaylı bir şekilde incelemiştir.

Kırdı (1999) “Türk Sağlık Turizm Sektöründe Mevcut Politikalar ve Bir alan uygulaması” isimli yüksek lisans tezinde sağlık turizmi ile ilgili kavramlara değinmiştir. Ayrıca çalışmasında sağlık turizmini turizm politikaları yönünden incelemiştir.

Tengilimoğlu vd. (2001) “Türkiye’de sağlık turizmi ve Termal Turizmin Geliştirilmesi” adlı çalışmalarında Türkiye’de termal turizm konusunu ele almış olup, Sağlık Turizmi içinde Termal Turizmin yeri, önemi ve Türkiye’de Termal Turizm kaynakları ve Sağlık Bakanlığı’nın bu konudaki çalışmaları incelemişlerdir.

Göyün (2001) “Kızılcahamam Sey Kaplıcalarının Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi” adlı tez çalışmasında Kızılcahamam Sey Kaplıcalarına peyzaj mimarlığı bakış açısıyla termal turizm kapsamında bir yaklaşım getirmiştir.

Selvi (2003) “Kaplıca Merkezinde Devre Mülk Uygulama Modeli” isimli makalesinde cazip koşullarda tüketiciye sunulan devre mülk odaklı termal tedavinin faydalarına, böyle bir yatırımın gereğine değinmiştir.

Garcia-Altes (2004) “The Development of Health Tourism Services” adlı çalışmasında Sağlık turizmini irdelemiş olup sağlık turizminin gelişimini bazı turizm parametreleri çerçevesinde değerlendirmiştir.

Kaynar (2005) “Termal Turizm İşletmelerinde Faaliyete Dayalı Maliyetleme Sistemi ve Afyon İlinde Bir Uygulama” adlı çalışmasında termal turizm kavramına değinmiş, bu kavramı Afyon özelinde bazı termal tesislerde faaliyete dayalı maliyetleme sistemi çerçevesinde analizlerle maaliyet açısından değerlendirmiştir.

Yıldırım (2005) "Termal Turizm İşletmelerinde Müşteri Sadakati ve Bir Araştırma" isimli tez çalışmasında öncelikle müşteri sadakati kavramını analiz etmiş olup, müşteri sadakatinin termal turizm açısından önemini koymaya çalışmıştır. Bunun yanısıra müşteri sadakatine etki eden faktörler ve sadakati arttıran etkenler irdelenmiştir.

Sayılı *et al.* (2006) "Psoriasis Treatment via Doctor Fİshes as Part of Health Tourism: A Case Study of Kangal Fish Spring" adlı çalışmalarında Sağlık turizmi içinde Spa turizmin değinmiş olup Kangal balığının bu alanda tedavi edici özelliğinin sağlık turizmi girdisi olarak nasıl ele alınacağını incelemiştir.

Tozar (2006) "Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliği İçin Geliştirilen Ekolojik Planlama Yöntemleri" adlı tez çalışmasında ekolojik sistemlerin doğal dengesini bozmadan insan yaşamı ve sağlığı için gerekli en uygun ortamların planlanmasını amaçlayan ekolojik planlama ve geliştirilen yöntemlerini incelemiştir.

Uğurlu (2006) "Türkiye'de Çevresel Güvenlik Bağlamında Sürdürülebilir Enerji Politikaları" isimli tez çalışmasında Türkiye'nin enerji politikaları ve onu etkileyen öğeleri tartışıp içinde Türkiye'nin de yer aldığı uluslararası projeleri irdelemiştir.

Niklai (2007) "Development of Spa and Wellness Tourism in Hungary; Business Results" isimli çalışmasında Macaristan' da Spa Turizmi'nin gelişimini incelemiş ve bunun yatırımsal boyutuna değinmiştir.

- **Çalışma alanına ilişkin kaynaklar**

Çelmen (2002) "Çavundur Kaplıcası ve Dolayının (Çankırı-Kurşunlu) Hidrojeoloji İncelemesi" isimli tez çalışmasında Çavundur özelinde Çankırı ve Kurşunlu bölgeleri hidrojeolojik açıdan değerlendirilmiştir.

Karaelmas (2003) “Çerkeş Havzasının Optimal Alan Kullanımının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma” isimli dokotora tezinde havza bazında ekolojik yapının korunmasına ve havza kalkınmasına yönelik olarak, Çerkeş Havzasını incelemiş ve optimal alan kullanım haritası oluşturmuştur.

Kasapoğlu (2003) “A Technical Feasibility Study on the Use of Cavundur Geothermal Field for Greenhouse Heating” isimli tez çalışmasında Çavundur Jeotermal bölgesinin Sera Isıtmasına uygun olup olmadığını teknik bir fizibilite çalışması ile incelemiştir.

Mutlu (2006) “Çankırı Yapraklı Ormanlarının Vasküler Bitkiler Florası” adlı tez çalışmasında İç Anadolu’nun kuzeyinde, Çankırı’nın 25 km doğusunda bulunan Yapraklı İlçesi ormanlarının vasküler florasını incelemiştir.

Kara (2006) “Çankırı’nın turizm potansiyeli ve Çankırı Yaranı’nın Turizme Kazandırılması adlı çalışmasında” Çankırı’nın turizm potansiyelini incelemiş Çankırı’nın önemli geleneksel kültürlerinden Yaran Kültürü’nün turizme kazandırılması üzerine araştırmalar yapmıştır.

Çetiner (2007) “Çankırı Yöresi Konaklama Mekanlarının Turizmi Etkileyen Tasarım Faktörü Açısından Değerlendirilmesi” isimli yazısında Çankırı’nın önemli tarihi ve turistik mekanlarına değinmiş ve bu değerlerin tasarım boyutunu irdelemiştir.

Kuter (2007) “Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi” adlı tez çalışmasında tarihi çevre koruma, kentsel peyzaj tasarımı, açık ve yeşil alan kavramları ile tarihi kent merkezlerinin tarihi ve mekansal gelişim süreçlerine değinmiş ve bazı arazi etüt çalışmaları ve anket uygulamaları sonucunda kent merkezinde yer alan doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması üzerine öneriler getirmiştir.

Ayhan (2007) “Çankırı tarih kültür turizm” adlı kitabında Çankırı’yı tüm yönleriyle tanıtmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Araştırma alanının ana materyalini Orta Anadolu'nun kuzeyinde Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında yer alan Çankırı ve Çankırı'ya 80 km mesafede bulunan Kurşunlu ilçesi Çavundur Beldesi Kaplıcaları oluşturmaktadır.

Teze ilişkin kuramsal temellerin derlenmesi sırasında materyal olarak, termal turizm ile ilgili genel bilgilere ulaşmak amacıyla, ağırlıklı olarak bu konuda yapılan çeşitli tez çalışmaları, bunun yanı sıra internet yolu ile yerli ve yabancı kaynaklı termal turizm yayınları ve ülkelere özgü uygulamaları içeren döküman ve envanterler kullanılmıştır.

Çalışma konusu ile ilgili materyal hazırlanmasında Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, YÖK tezler arşivi, gibi kurumların ve bazı uluslararası yayın arama motorlarının dökümanlarından da faydalanılmıştır.

Çankırı ile ilgili araştırma bulguları derlenirken Çankırı ile ilgili hazırlanan kitap, il çevre raporları gibi yazılı kaynaklar ve Çankırı Belediyesi ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün hazırlamış olduğu görsel tanıtım argümanları, bunun yanısıra Çankırı ile ilgili tez çalışmaları material olarak kullanılmıştır. Ayrıca, Çavundur'a yönelik turizm eğilimlerinin belirlenmesi ve Çankırı'nın turizm potansiyelini geliştirmeye yönelik stratejiler geliştirme aşamasında Ankara ve Çankırı'da uygulanan anketler materyal olarak kullanılmıştır.

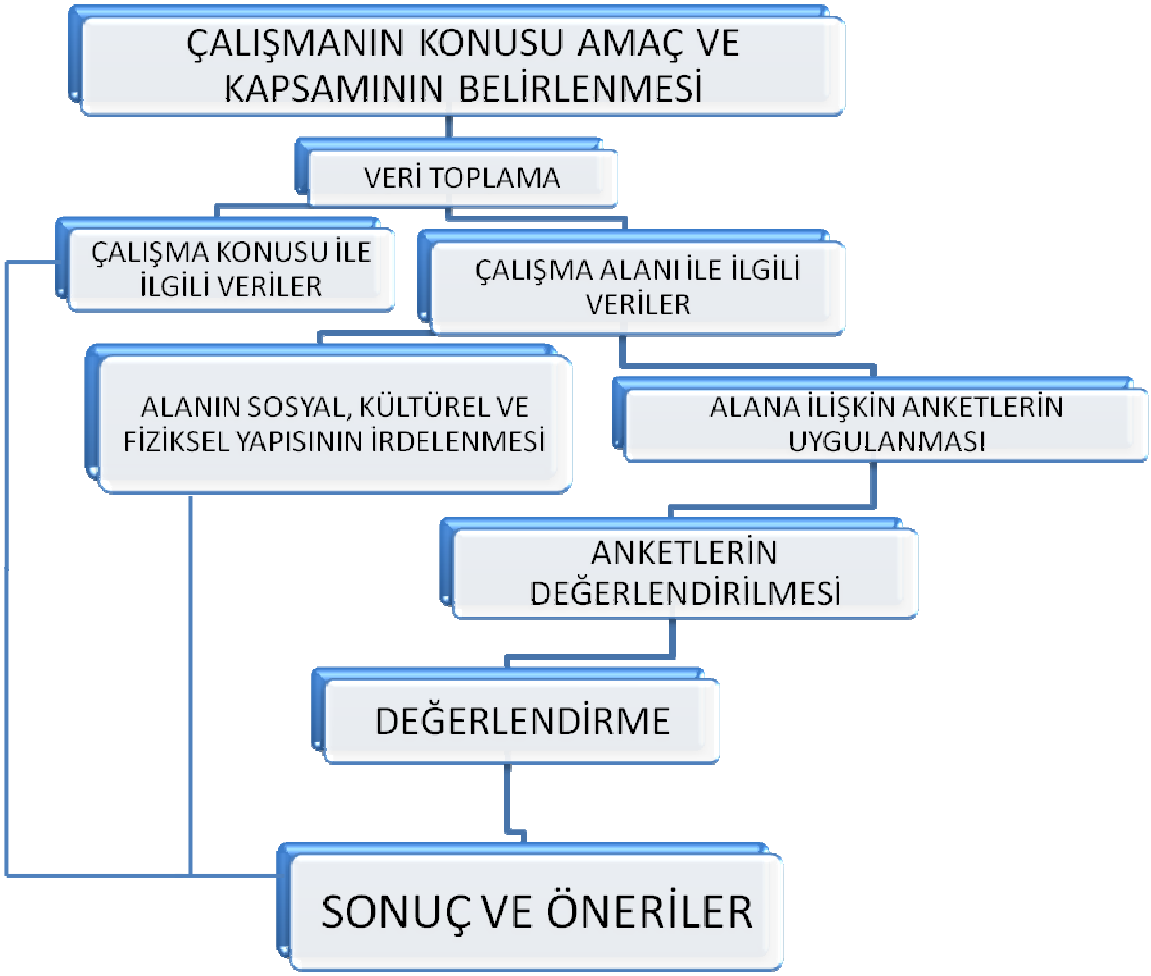
Yöntem

Bu tez çalışmasının yöntemi oluşturulurken, araştırma konusu ve alanı ile ilgili incelemelerin olduğu eserler incelenmiş, bu incelemeler sonucunda; genel teorik kavramlar ve çalışma alanına özgü enformasyonlar değerlendirilip genelden özele doğru ilerleyen tümdengelimci bir yaklaşım izlenmiştir.

Bu yaklaşım esnasında çalışma basamakları oluşturulmuştur. Bu basamakların ilki; tezin temelini oluşturan turizm, termal turizm ve sağlık turizmi kavramlarının birbirleri ile ilişkilendirilerek incelenmesini, termal turizm kavramının tarihten bugüne gösterdiği gelişimi, öncelikle dünya ülkelerindeki termal kaynakların durumu ve termal turizm uygulamalarının irdelenmesini, bunun yanısıra Türkiye'deki termal kaynakların durumunu içermektedir.

Çalışmanın ikinci basamağını Çankırı ve Çavundur özeli oluşturmaktadır. Bu aşamada Çankırı ile ilgili her türlü sosyal, kültürel, fiziksel ve çevresel öğe irdelenmiştir. Daha sonra Çankırı'nın termal yönü ve Çavundur kaplıcaları üzerine bilgiler verilmiştir.

Üçüncü basamakta ise Çankırı ve Ankara'da uygulanan anketlere ilişkin sonuçlara ve bu anketlerin SPSS veri analiz programı yardımı ile değerlendirmelerine yer verilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda Çavundur Termal Turizm Bölgesi'ni Çankırı'nın diğer kültürel öğeleriyle entegre olarak turizm potansiyelini arttırmaya yönelik öneriler getirilmiş ve bu bağlamda sonuca ulaşılmıştır.

Şekil 3.1 Yönteme ilişkin akış şeması

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Çankırı

4.1.1 Konumu ve coğrafi özellikleri

İç Anadolu'nun kuzeyinde, Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında yer alan Çankırı, 40° 30' ve 41º kuzey enlemleri ile 32° 30' ve 34º doğu boylamları arasında yer almaktadır. İlin komşuları batıda Bolu, kuzeybatıda Karabük, kuzeyde Kastamonu, doğuda Çorum ve güneyde Ankara ile Kırıkkale'dir. Denizden yüksekliği 723 metre olup, ülke topraklarının % 94'lük bölümünü oluşturan toplam 7388 Km²'lik bir alana sahiptir (Anonim 2006).

Şekil 4.1 Çankırı il haritası (www.cankırı.gov.tr)

İç Anadolu bölgesinin kısmen Karadeniz Bölgesi'ne geçişinde yer almaktadır. Doğu-Batı doğrultusunda uzunluğu 130 km, genişliği ise 80 km'dir. İl birbirine çok benzeyen çıplak, dik tepeler ile sarılıdır. Özellikle doğusunda kalan tepeler Kaya tuzu maden

rezervlerinden dolayı çıplak görünümlüdür. Kuzeybatısından gelen Tatlıçay bir kavis çizerek ili ikiye ayırır. Kuzeydoğusundan gelen Acıçay ile Tatlıçay birleşerek Acısu adını alır ve Kızılırmak'a karışır (Anonim 2006).

Çankırı topraklarının yaklaşık % 60'ı dağlar ve yüksek tepelerden oluşmaktadır. İlin kuzey sınırındaki dağlar, aynı zamanda en yüksek kesimini teşkil etmektedir. Kuzey Anadolu dağlarının ikinci sırasındaki Ilgaz Dağları, doğu-batı düzleminde uzanmaktadır. En yüksek noktası 2587 metre olan söz konusu dağ sırasının üzerinde Küçükhacet Tepesi (2546 m), Büyükhacet Tepesi (2587 m), Kulpi (1980 m), Bulancak (1935 m), Altunsivrisi (1934 m) ve Kocadağ (1763 m) bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ve Kastamonu arasındaki doğal sınırı il sınırına dönüştüren Ilgaz Dağları, Kurşunlu civarında Sofra Sırtları ve Çerkeş yöresinde Doğu ve Çamlıca olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Ilgaz Dağları'nın güneyinde ise Çorum ile Kastamonu/Tosya sınırından başlayarak batıya doğru yönelen Erikli, Sarıkaya, Karakaya, Ilısılık, Yapraklı, Doğdu, Taşyakası, Batıbeli ve Dumanlı Dağları, yaklaşık 2000 m yüksekliğe uzanan yeni bir sıra oluşturur. Bu sıraların daha güneyinde kalan bölgede de Çerkeş-Gerede ve Kızılcahamam sınırı boyunca bir diğer dağ sırası uzanır. Bu sırada Çit, Karataş, Işık, Elden, Aydos, Eldivan ve Bozkır Dağları yer almaktadır. İlin kuzeybatısında ise Karabük ve Bolu ile doğal sınırı oluşturan Hodalca, Elaman ve Eğriova Dağları yer almaktadır. İl merkezi civarında yer alan Hıdırlık Kaşı, Meryemana Tepesi ile Sarıdağ ise güneybatı düzleminde uzanan diğer büyüklü küçüklü tepelerle birlikte, ileride Taşyakası, Dumanlı ve Aydos Dağlarını oluşturarak devam etmektedir (Anonim 2006).

4.1.2 İklim

İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgeleri arasında geçiş oluşturan bir iklime sahip olan Çankırı İli'nde her iki iklim bölgesine ait karakteristik özellikler görülmektedir. Bu nedenle ili iklim yönünden ikiye ayırarak incelemek gerekmektedir. Çankırı il merkezi, Şabanözü ve Orta ilçe merkezleri sınırları içinde İç Anadolu'da hakim olan karasal iklim; Eskipazar, Kurşunlu, Çerkeş, Ilgaz ve Ovacık'ta Karadeniz iklimi ve İç Anadolu karasal iklimi birlikte görülmektedir. Bu ilçe merkezleri geçiş bölgesine sahip alanlardır. Çankırı il sınırları içinde kışlar sert, yazlar sıcak ve kurak geçmektedir. Kış

yağışları kar, bahar yağışları ise yağmur şeklinde olmaktadır. Kuzeyde Kurşunlu'nun Melan Deresi, Eskipazar, Ovacık ve Ilgaz'da diğer yerlere göre yaz erken gelmekte, kış ise geç başlamaktadır. Güneyde Çankırı il merkezi, Yapraklı, Eldivan, Şabanözü, Çerkeş, Orta, Kurşunlu'da ise karasal yayla iklimi hakim olup, yazlar geç gelmekte, kışlar ise erken başlamaktadır. Yağış rejimi düzensiz olup, kuzey bölümler güneye göre daha fazla yağış almaktadır. Kuzey kesimlerde Karadeniz ikliminin etkisi görüldüğü için yağış miktarı güneye göre daha fazla olmaktadır. Güneyin iç kesimlerindeki düzlük ve vadiler sıcak, yüksek yerler ise serin olmaktadır. Kuzey ve güneyin dağlık bölgelerinde kışın kar yağışı daha fazla görülmektedir (Kuter 2007).

4.1.3 Flora

Türkiye, Dünyada florası en zengin ülkeler arasında yer almaktadır. Sahip olduğu iklim farkları, topoğrafik çeşitlilik, jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilik, üç farklı fitocoğrafik bölgenin birleştiği yerde oluşu gibi özellikler flora açısından zenginliğe neden olmaktadır. Ayrıca endemik tür zenginliği bakımından da dünyada önemli bir yerdedir (Mutlu 2006).

Su erozyonu sebebiyle Çankırı'nın genel toprak yapısı organik maddelerce zayıftır. İklim, topoğrafya ve ana kaya farklılıkları nedeniyle çeşitli büyük toprak grupları oluşmuştur. Erozyon, sığlık, taşlılık, drenaj bozukluğu, tuzluluk gibi olumsuz etkiler nedeniyle bitki yetiştirmede bazı sorunlar yaşanmaktadır. Karadeniz iklim kuşağından Orta Anadolu iklim kuşağına geçiş bölgesinde yer alan Çankırı'da kuzeyden güneye inildikçe bitki örtüsünde yoksullaşma görülmektedir (Anonim 1998, Kuter 2007).

İlin ormanları başta Ilgaz ilçesi olmak üzere: Ovacık, Düvenlik, Ilısılık, Yapraklı, Sarıkaya, Karakaya ve Erikli dağları ve çevresindedir. İldeki bitki örtüsünün üst florasını oluşturan iğne yapraklı ağaçlar, özellikle de *Pinus nigra* (karaçam), *Pinus sylvestris* (sarıçam), *Juniperus sp*. (ardıç), *Quercus sp.* (meşe), *Picea sp.* (ladin) ve *Abies sp.* (köknar) gibi orman ağaçlarıyla ahlat ve kızılcık ağaçlarıdır (Anonim 2006).

Çankırı bölgesinde yapraklı türler için en zengin familyalar; ASTERACEAE, FABACEAE, LAMIACEAE, CARYOPHYLLACEAE, BRASSICACEAE, ROSACEAE, POACEAE, BORAGINACEAE, SCROPHULARIACEAE VE APIACEAE'dir (Mutlu 2006).

Bunun dışında ilin güney ve güney batısında stepler geniş yer kaplamaktadır. Steplerin bulunduğu yerlerdeki akarsular boyunca yer yer *Populus sp.* ve *Salix sp*. türlerine rastlanmaktadır (Anonim 1998, Kuter 2007).

4.1.4 Fauna

Çankırı ilinde başlıca av hayvanları; kurt, tilki, tavşan ve sincaptır. İldeki çay ve derelerde ise sazan ve alabalık gibi balık türleri vardır. Uzun yıllar düzenli olarak mücadele edilemediği için sayılarında oldukça artış görülen yaban domuzları ile son yıllarda yapılan etkin mücadeleler sonucu, tarım ürünlerine zarar veren bu hayvan türünde belirli bir azalma sağlanmıştır (Anonim 2006).

4.1.5 Çevre değerleri ve peyzaj özellikleri

Çankırı Kalesi: Çankırı kentsel yerleşiminin kuzeyinde, şehrin tamamına hakim küçük bir tepe üzerinde kurulmuştur. Ortaçağdan bugüne kadar gelen tek eser olup, kuruluşunun Romalılara dayandığı bilinmektedir. Romalılar, Bizanslılar, Danişmentliler, Selçuklular ve Osmanlılar dönemlerinde sağlamlığını koruyan kaleden günümüze birkaç sur kalıntısı kalmıştır. Dörtgen planlı olan kalenin surları moloz taş ve tuğladan yapılmıştır. Roma döneminden kalan kaya mezarları, iskan kalıntıları ve pişmiş toprak kap parçaları ile Çankırı fatihi Karatekin Bey'in türbesi bulunmaktadır. Ağaçlandırma çalışmaları ile mesire yeri haline getirilen kale Çankırı halkının rağbet ettiği önemli yerlerden biridir (Kuter 2007).

Karaköprü Bahçeleri: Merkez İlçe'nin kuzeybatısında Tatlı Çay'ın her iki yanında bulunan bahçeler, şehrin güneyinde bulunan Feslikan Bahçeleri'yle birlikte Çankırı'nın

akciğeri niteliğindedir. Önceleri sadece yazlık olarak kullanılan, günümüzde yılın tamamında oturulan bahçelerde sebze ve meyve üretimi yapılmaktadır (Anonim 2005).

Orman Fidanlığı Mesire Yeri: Merkez İlçenin kuzeybatısında şehre 5 km. mesafede bulunan Orman Fidanlığı bünyesindeki mesire yerine Çankırı-Kastamonu yoluyla ulaşılmaktadır (Anonim, 2005). Piknik alanı olarak kullanılan bu alanda çoğunlukla Pinus sp. türleri ve çeşitli süs bitkileri bulunmaktadır (Anonim 2004, Kuter 2007).

Eldivan İlçesi ve Bülbül Pınarı Mesire Yeri: İl Merkezi'ne 20 km mesafedeki Eldivan İlçesi, nadide tabii güzelliklere sahip bir yerleşim yeridir. Eldivan Dağı'nın İlçe'ye bakan tarafları çoğunlukla çam olmak üzere meşe, yabani fındık, dağ kavağı ağaçlarıyla ve zengin bir orman altı bitki örtüsüyle kaplıdır. Kiraz meyvesi üretimi ile de meşhurdur. İlçe Merkezi'ne 5 km mesafede bulunan Bülbül Pınarı Orman İçi Mesire Yeri'ne asfalt bir yolla ulaşılmaktadır. İlçede, Bülbül Pınarı Mesire Yeri'nin dışında Karadere ve Saray Göletleri çevreleri ile orman içindeki çeşme ve su kaynakları civarında da çok sayıda piknik ve kamp yapmaya elverişli alan mevcuttur (Anonim 2005).

Şekil 4.2 Bülbül Pınarı Mesire Yeri (Anonim 2005)

Şekil 4.3 Kadın Çayırı mesire yeri (Anonim 2005)

Kadın Çayırı Mesire Yeri: Ilgaz'a 20, Çankırı'ya 70, Kastamonu'ya 30 km mesafede bulunan Kadın Çayırı Orman İçi Mesire Yeri'ne, Ilgaz-Kastamonu Devlet Karayolu'nun 13. km'sinden doğuya ayrılan 7 km'lik asfalt bir yolla ulaşılmaktadır. Ilgaz Orman İşletme Müdürlüğü tarafından 10 hektarlık bir alanda düzenlenmiş olan mesire yerinde, günübirlik ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak masabank türü oturma yerleri, ocaklıklar, 7 yataklı bir dinlenme evi ile alabalık havuzları bulunmaktadır (Anonim 2005).

Zemini çayırlar ve değişik otsu bitkilerle kaplı olan mesire yeri küçük bir vadide yer almakta olup etrafı *Pinus sylvestris* (sarıçam), *Pinus nigra* (karaçam) ve *Abies sp.* (köknar) ağaçlarıyla çevrilidir (Anonim 2005).

Derbent Şehitliği ve Mesire Yeri: Ilgaz'a 24, Çankırı'ya 74 km mesafede yer alan mesire yeri Ilgaz-Kastamonu Devlet Karayolu kenarındadır. 5 hektarlık alana sahip olan

mesire yerinde 12 oda 42 yatak kapasiteli bir motel yer almakta, kış sporu yapmak isteyenlerin yanısıra özel arabalarıyla seyahat edenlerce kısa süreli dinlenmeler için de tercih edilmektedir (Anonim 2005).

Masabank türü oturma yerleri, ocaklıklar, çeşmeleri ve tuvaleti mevcuttur. *Pinus sylvestris* (sarıçam), *Pinus nigra* (karaçam) ve *Abies sp.* (köknar) ağaçlarıyla kaplı olan mesire yerinde elektrik ve telefon imkanları da mevcuttur (Anonim 2005).

Çerkeş Orman Fidanlığı Mesire Yeri: İlçe Merkezine 3.5 km mesafedeki Orman Fidanlık Müdürlüğü sahasında bulunan bataklık ve sazlık alan değerlendirilerek halkın piknik yapabileceği şekilde düzenlenmiştir. Değişik bitki çeşitleri ile yeşillendirilen mesire yerinde gökkuşağı alabalığı ve aynalı sazan balığı da yetiştirilen dört adet suni gölün yanı sıra oturma birimleri, ocaklıklar, çeşmeler, çocuk parkı ile içinde şark odası olan bir misafirhane binası bulunmaktadır. Ziyaretçilerin ücretsiz olarak girebildikleri mesire yerinde karaca, kurt, tavşan, pekin ördeği ve kaz gibi hayvanlar da beslenmekte ve göllerde sportif olta balıkçılığı yapılabilmektedir (Anonim 2005).

Seybeli (Işık Dağı) Orman İçi Mesire Yeri: Çerkeş-Kızılcahamam (Ankara) Karayolu üzerinde bulunan mesire yeri, Çerkeş İlçe Merkezi'ne 20 km mesafededir. Işık Dağı'nın kuzey yamaçlarında yer alan mesire yerinde oturma birimleri, ocaklıklar, çeşmeler, yağmur barınağı, otopark ve servisler mevcuttur. Çerkeş-Kızılcahamam Karayolu mesire yerinin içinden geçmektedir (Karaelmas 2003).

Karaören Göleti mesire yeri: Şabanözü İlçesine 6 km, Şabanözü Orta karayoluna 2 km mesafede bulunan gölet ve mesire yerinin çevresi *Pinus sp*. (çam) ve *Quercus sp.* (meşe) ağaçlarıyla çevrilidir (Anonim 2005, Kuter 2007).

Şekil 4.4 Karaören Göleti (Anonim, 2005)

Kenbağ Mesire Yeri: Kenbağ Mesire Yeri Kenbağ Fidanlığı bitişiğinde bulunmakta olup, Çankırı merkeze 7 km mesafede ve 36 hektar alanı kapsamakta olup B Tipi mesire yeri olarak 2004 yılında tescili yapılmıştır (Anonim 2006).

Şekil 4.5 Kenbağ mesire yeri (Anonim 2005)

Hazım Dağlı Mesire Yeri: Hazım Dağlı Mesire Yeri (Yüklüköy Yaylası Mesire Yeri) Yapraklı İlçesinde 89 hektar alanı kapsamakta olup, A tipi mesire yeri olarak 2004 yılında tescili yapılmıştır (Anonim 2006).

Şekil 4.6 Hazım Dağlı mesire yeri (Anonim 2005)

Yukarıda sayılanların dışında Orta, Kurşunlu ve Ilgaz İlçeleri'nden geçen Devrez Çayı, Çerkeş ve Bayramören İlçeleri'nden geçen Soğanlı Çayı ile Kızılırmak İlçesi'nden geçen Kızılırmak kıyılarında, Güdüllü, Çivitçi ve Bayramyeri Bahçelerinde, Kurşunlu İlçesi Büyükgöl yöresinde, Merkez İlçe Apsarı Göleti çevresinde, Orta ilçesi Güldürcek Barajı civarında günübirlik ziyaretler için uygun yerler bulunmaktadır (Anonim 2005).

Yapraklı İlçesi ve Büyük Yayla: Merkez ilçe'ye 30 km mesafede bulunan Yapraklı İlçesi, Büyük Yayla Mevkisi ile Çankırı'nın turizm potansiyeli içerisinde özel bir öneme sahiptir (Anonim 2005).

İlçe'nin kuzeyinde yer alan Yapraklı Dağları üzerinde çok geniş bir alana yayılmış olan 1600-1700 m rakımlı Büyük Yayla, yer yer yoğunlaşan *Pinus sylvestris* (sarıçam), *Pinus nigra* (karaçam) ve *Abies sp.* (köknar), *Juniperus sp*. (ardıç) ağaçları ve zengin bir orman altı bitki örtüsü ile kaplıdır (Anonim 2005).

İlçeye 8 km mesafeden itibaren başlayan ve 13. km'de yayla evleri bununan Büyük Yayla, asfalt yol, elektrik ve su dışında herhangi bir altyapıya sahip değildir. Halihazır durumuyla günübirlik ziyaretlerin dışında atlı ve yaya yürüyüş, bisikletle dolaşım, manzara seyri, kamping ve karavan ile fotosafari gibi turizm türleri için çok elverişli

olan yayla, kara avcılığı için de son derece zengin bir potansiyele sahiptir (Anonim 2005).

Şekil 4.7 Büyük Yayla (Anonim 2005)

Kırkpınar ve Bozan Yaylaları: Ilgaz'a 20, Çankırı'ya 70 km. mesafede bulunan Kırkpınar Yaylası'na Ilgaz-Kastamonu Karayolu'nun 10. km'sinde Yalaycık Köyü'nden batıya ayrılan 10 km'lik asfalt bir yolla ulaşılmaktadır. 1654 m rakıma sahip yaylada yazın kullanılan 32 adet yayla evinin yanı sıra 130x350 m ebatlarında bir de gölet bulunmakta olup etrafı, *Pinus sylvestris* (sarıçam), *Pinus nigra* (karaçam) ve *Abies sp*. (köknar) ağaçları ve çayırlıklarla çevrilidir (Anonim 2004, Kuter 2007).

Şekil 4.8 Kırkpınar Yaylası (Anonim 2005)

Kolay ulaşımı, nefis manzarası, temiz havası, göleti ve bol su kaynaklarıyla günübirlik piknik dışında atlı ve yaya yürüyüş, manzara seyri, kamping, karavan, sportif olta balıkçılığı gibi turizm türlerine son derece elverişlidir. Kırkpınar Yaylası'na 2 km mesafede bulunan Serçeler ve Bozan Yaylaları da aynı özelliklere sahiptir (Kuter 2007).

Ilgaz İlçesi ve Doğal Güzellikleri: Ilgaz İlçesi Merkez İlçe'nin kuzeyinde 50 km mesafede, Ilgaz Dağları'nın güneyinde, Çankırı-Kastamonu ile Gerede-Samsun (E 80) Devlet Karayolları kavşağına 3 km mesafede bulunmaktadır. İlçe'nin kuzeyinde yükselen Ilgaz Dağları, eteklerinden doruğa doğru *Pinus sylvestris* (sarıçam), *Pinus nigra* (karaçam) ve *Abies sp*. (köknar) ağaçlarının hakim olduğu yer yer sık bir bitki örtüsü ile kaplıdır. Bu orman örtüsü ve saha oldukça zengin orman altı bitkileriyle desteklenmektedir. Orman altı bitki örtüsü içerisinde özellikle orkideler dikkat çekmektedir (Anonim 2005).

Ilgaz Dağları'nın yıl boyu akışlı suları ve zengin bitki örtüsünün oluşturduğu şartlar, aşırı avlanmaya rağmen nesillerini devam ettiren geyik, karaca, ayı, yaban domuzu, kurt, tilki, tavşan, keklik gibi yabani hayvanlara uygun yaşama ortamı oluşturmaktadır (Anonim 2005).

Zengin bitki örtüsü ve içinde barındırdığı yaban hayatı ile kış sporları imkanları göz önüne alınarak Çankırı ve Kastamonu il sınırları içerisinde yer alan 1088.61 hektarlık kısmı Milli Park olarak ayrılmıştır. Milli Parkın bir kısmı ise mevcut potansiyelin planlı bir şekilde turizme kazandırılabilmesi maksadıyla 1997 yılında Bakanlar Kurulu tarafından "Kış Sporları Turizm Merkezi" ilan edilmiştir (Anonim 2005).

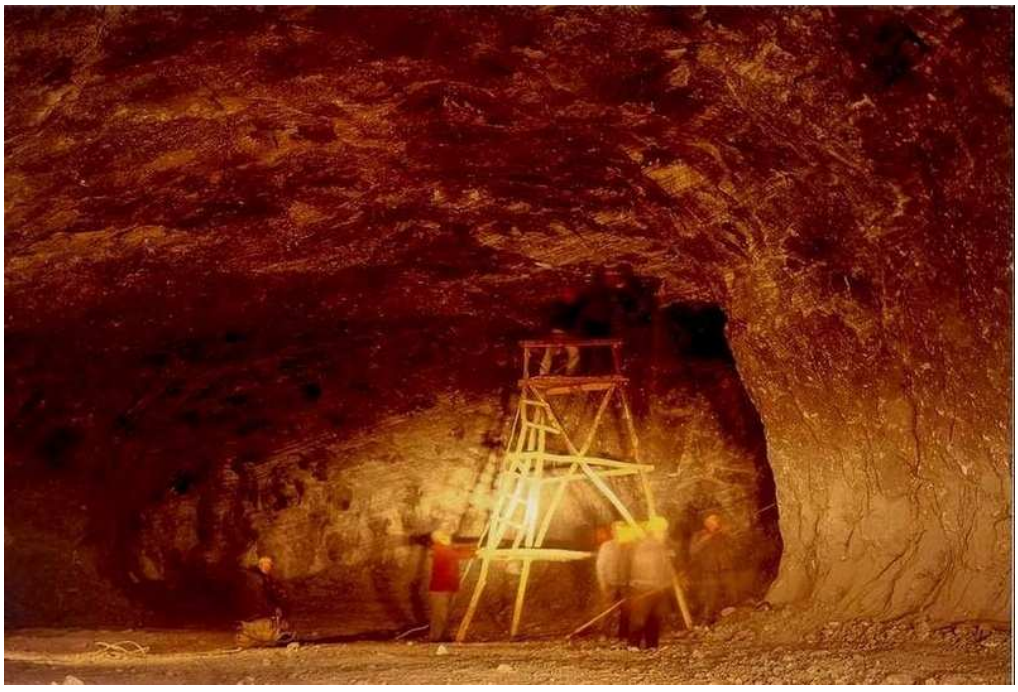
Ilgaz Dağı Doruk Mevkii: Ilgaz'a 23, Çankırı'ya 73, Ankara'ya 210, Kastamonu'ya ise 40 km mesafede bulunan Doruk Mevkii, tabii güzelliği ve yaban hayatının zenginliği yanı sıra, kış sporları imkanlarıyla özellikle, kış döneminde yoğun ziyaretçi çekmektedir. Çankırı il sınırları içerisinde bulunan Ilgaz Doruk Oteli'nde konaklama imkanlarıyla birlikte kayakçılar için mekanik tesisler ve pistler mevcuttur. Kastamonu'ya ait kuzey yamaçlarda Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne ait mekanik tesisler ve pistler ile konaklama tesisleri bulunmaktadır (Anonim 2005).

Aynı tepenin güney ve kuzey yamaçlarında yer alan ve birbirlerine çok yakın olan tesisler, Milli Park sınırları içerisinde kalmakta ve iki ilin insanlarının yanı sıra, başta Ankara olmak üzere çevre illerden gelenlere de hizmet vermektedir (Anonim 2005).

Şekil 4.9 Ilgaz Doruk Mevkii (Anonim, 2005)

Tuz mağarası: Çankırı'nın doğal turizm değerleri arasında önemli bir yer sahip yaklaşık 5000 yıldır yararlanıldığı tahmin edilen ve Türkiye'nin en büyük kaya tuzu rezervlerinin bulunduğu mağaradır (Anonim 2005).

Şekil 4.10 Tuz Mağarası (Anonim 2005)

Ayrıca Çankırı yöresinde birtakım tabiat anıtları bulunmaktadır. Bunlar;

Paşasultan Çamı Tabiat Anıtı: Paşasultan Çamı, Pinus nigra türünde olup Çankırı İli, Orta İlçesi, Yenice Köyü, Paşasultan Mevkiinde bulunmaktadır. Tahmini yaşı 400 dür (Anonim 2006).

Şekil 4.11 Paşasultan Çamı Tabiat Anıtı (Anonim 2005)

Türbe Çamı Tabiat Anıtı: Türbe Çamı tabiat anıtı Pinus nigra türünde olup Çankırı İli, Eldivan İlçesi, Hisarcık-Hisarcıkkayı-Büyükhacıbey Köyü, İldivan Dağı Mevkiinde bulunmaktadır. Tahmini yaşı 400-500 arasındadır (Anonim 2006).

Şekil 4.12 Türbe Çamı Tabiat Anıtı (Anonim 2005)

Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı: Dokuz Kardeşler Anıtı, Çankırı İli, Çerkeş İlçesi civarında bulunup, tahmini yaşı 200 dür (Anonim 2006).

Şekil 4.13 Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı (Anonim 2005)

Kocameşe Tabiat Anıtı: Koca Meşe Anıtı, meşe türlerinden Saplı meşe (Quercus robur L.) türündedir. Bulunduğu yer Çankırı İli Yapraklı İlçesinin Karacaözü Köyü olup

tahmini 400 yıllıktır. Bu anıt ağacın özelliği üç ayrı gövdenin birbirine kaynaması ile oluşan birleşik gövdeli bir yapı barındırmasıdır (Anonim 2006).

Şekil 4.14 Kocameşe Tabiat Anıtı (Anonim 2005)

Demir Meşe Tabiat Anıtı: Bu anıt ağaç meşegillerden Saplı meşe (Quercus robur) türünde olup, Çankırı İli, Eldivan İlçesi, Küçük Hacıbey Köyü Köyaltı mevkiinde bulunmaktadır. Tahmini yaşı 700-1000 arasındadır (Anonim 2006).

Şekil 4.15 Demir Meşe Tabiat Anıtı (Anonim 2005)

4.1.6 Tarihi ve mimari değerler

❖ **Çankırı'nın Tarihçesi**

Çankırı Bölgesindeki yerleşimin Paleolitik-Neolitik döneme uzandığı, yapılan çeşitli kazılar ve yüzey araştırmalarında elde edilen aletler ve Hititler dönemine ait kalıntılardan anlaşılmaktadır. Ayrıca yörede ortaya çıkarılan Salman Höyük'de İlk Tunç Çağına ait çanak çömlekler bulunmuştur. Bölgede güçlü bir devlet olan Hititler, Deniz kavimlerinin göçü sonucu yıkılmış ve daha sonra Çankırı değişik kavim ve milletlerin egemenliği altına girmiştir (Ayhan 2007).

Prehistorik(Tarih öncesi) dönemde Çankırı: Tarih öncesi çağları Paleolitik, Mezolitik, Neolitik çağlar ve Tunç (Bronz) Çağı olarak adlandırmak mümkündür. Bu çağlar da kendi içlerinde dönemlere ayrılmakla beraber, bu dönemlerin ayrılması döneme ait buluntularla açığa çıkan, insanların yaşayış şekilleri, yapılan aletler ve kullanılan malzemelere göre belirlenmiştir (Ayhan 2007).

Çankırı'da tarih öncesi çağlara ait çok az kaynak olmakla beraber, Eldivan'da Orta Palolitik döneme ait üç adet el aleti bulunmuş ve arkeolojik kazılarda bazı Tunç Çağı eserleri çıkarılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Tunç Çağı'nın Erken döneminde Çankırı ormanlık bir bölgedir ve bu bölgede fil, aslan, kaplan gibi vahşi hayvanlar yaşamaktadır. Geç Bronz Çağı irdelendiğinde Çankırı bölgesinde belirgin stratejik yerleşmelere rastlanmaktadır (Ayhan 2007).

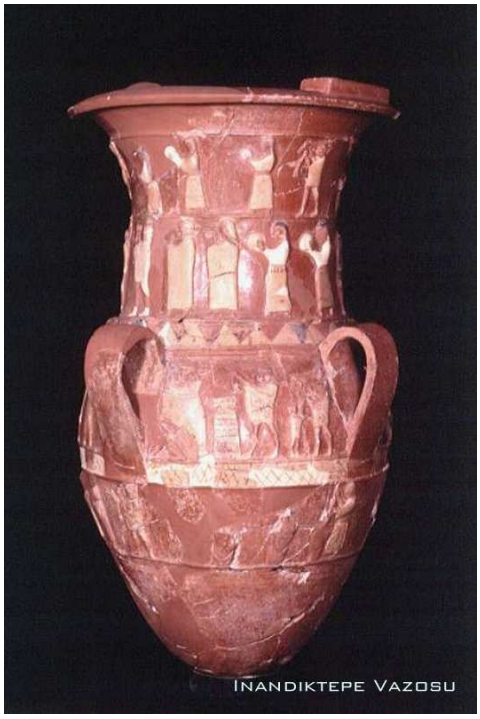
Hititler Dönemi: Hitit belgelerine göre, Suriye'nin kuzeyinde Gasi adlı bir devlet kuran ve daha sonra toprakları Asurlular tarafından işgal edilen Gasgaslar adlı bir topluluk bulunmaktadır. Bu topluluk günümüzden 6000-5000 yıl kadar önce Çankırı, Sinop, Kastamonu ve Kafkasya bölgelerine yerleşmiştir. Ayrıca Anadolu'da 4000-4500 yıl kadar önce Hattiler'in varlığı bilinmektedir. Hattiler Karadeniz, Akdeniz, Bolu ve Erzurum arasındaki bölgede hüküm sürmüşler ve Gasgaslar'la uzun mücadeleler yaşamışlardır (Ayhan 2007).

Hitit tabletlerinde Hititlerin bölgeye geldiklerinde, Çankırı'nın yerleşik halkı Gasgaslar ve Proto-Hititler (Hattiler) ile karşılaştıkları kaydedilmiştir. Hatti uygarlığı üzerinde gelişen, Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran Hititler'in Gasgaslar'la mücadelesi onları ortadan kaldırıncaya kadar devam etmiştir (Ayhan 2007).

Hint Avrupa kökenli olarak bilinen Hititler, M.Ö 1750 yılında ilk krallıklarını ve daha sonrasında da imparatorluklarını kurmuşlardır. Ari kavmine mensup olan Hititler M.Ö 1300 yılında bulundukları bölgeye tamamen hakim olmuşlardır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda Hititlerin Anadolu'da bin yıla yakın bir süre kültürel ve siyasal anlamda egemenlik kurdukları anlaşılmaktadır (Kuter 2007).

Çankırı ve yakın çevresinde çıkarılan Hitit tabletlerinden anlaşıldığı üzere, Kurşunlu ilçesinin bulunduğu bölgede Tilura kenti kurulmuştur. Tabletlerde kentin onarıldığı, boşaltıldığı ve yeniden iskan edildiği belirtilmektedir (Kuter 2007).

1966-67 yılları arasında Merkez İlçe'ye bağlı İnandık Köyü'nde yapılan kazılar sonucu İnandık Höyüğü ortaya çıkartılmıştır. M.Ö. 16-17. yy'lara ait yerel tanrıya adanan tapınak, kutsal içki kapları ve hukukta çok önemli bir yeri bulunan mülk bağış belgesi bulunmuştur. İnandık vazosu olarak bilinen ve yörede yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan vazo, kutsal evlenme törenini temsil etmektedir. Kabartmalı ve renkli vazonun, Hitit eski krallık dönemine ait olduğu bilinmektedir (Kuter 2007).

Şekil 4.16 İnandıktepe vazosu (Anonim 2005)

Karanlık Çağ: Hititler'in çöküşü ile birlikte Anadolu'da karanlık çağ adı verilen dönem başlamıştır. Bu dönemde yarı göçebe boyların seyrek yerleşimleri olduğu varsayılmaktadır. 3200 yıl önce Anadolu'ya Kafkasya ve Ege üzerinden uzun bir süre göç hareketi olmuş ve Anadolu'daki mevcut düzeni sarsmıştır. 2500 yıl önceye kadar süren bir karanlık dönem yaşanmıştır. Ege Göçleri, Trak Firik akınları, Frigler, Dorlar, Akalar, Bebris, Caukon, Mariano, Henet, Laukens, Bitin, Tin ve Amazonlar gibi istilacı kavimler bölgede hüküm sürmüşlerdir. Karanlık dönem içinde Balkanlar üzerinden, İndo-Avrupalı bir kavim oldukları Heredot ve Homeros tarafından belirtilen Paflagonlar gelmişlerdir (Ayhan 2007).

Makedonyalılar ve Paflagonyalılar Dönemleri: M.Ö 480 yılından M.Ö 325 yılına kadar Çankırı bölgesinin bir kısmı Makedonya egemenliğine geçmiştir. İskender'in ölümünden sonra Makedonya parçalanmış ve kumandanlar arasında paylaştırılmıştır. Elde edilen bilgilere göre, Çankırı bölgesinin yönetimi de İskender'in komutanlarından Eumenes'e verilmiştir. Paflagonya Eumenes'in Kapadokyalılar tarafından öldürülmesi ile bağımsızlığını kazanmıştır (Kuter 2007).

Paflagonlar, Terme, Amasya, Yeşilırmak havzası ile batıda Amasra'ya kadar genişlemişlerdir. Kapadokya dilini konuştukları tahmin edilmektedir. Paflagonlar'dan günümüze Gangra-Çankırı, Ankiri-Ankara sözcükleri kalmıştır. Naturalist Paflagonlar çok sayıda dinsel yapı inşa etmişlerdir. Amastris (Amasra), Teiyum (Sinop), Pompeipolis (Taşköprü), Cermanikopolis (Çankırı) en önemli kentleridir. Çankırı'nın başkent olduğu kabul görmektedir. Paflagonlar çok sayıda eser bırakmışlardır (Ayhan 2007).

Romalılar Dönemi: M.S. 5. yy'dan itibaren Çankırı'nın Roma egemenliğine girdiği ve İmparatorluğun Doğu ve Batı olarak ayrılmasına kadar birleşik eyalet sistemi içinde yönetildiği bilinmektedir. Hadrianapolis adı ile Eskipazar'ın kurulması imparator Hadrian dönemine rastlamaktadır. Eskipazar'da Kimistene yazıtlarında Şabanözü adından bahsedilmektedir. Roma İmparatoru Septimus Severus ve eşi Julia Dona adına basılan paralarda (Caracella parası) Çankırı (Gangra-Gernanikopolis), bölgenin en eski kenti ve tanrılar ocağı olarak anılmıştır (Ayhan 2007).

M.S 395 yılında Roma İmparatorunun Roma'yı yönetim açısından Doğu ve Batı olarak ayırması sonucu Çankırı Doğu Roma'ya dahil olup Bizanslılar'ın eline geçmiştir (Ayhan 2007).

Doğu Roma-Bizans Dönemi: Bizans döneminde Honorius tarafından Pilaimenes Teması içinde yönetilen Doğu Roma'nın başkentinin İstanbul olduğu ve Kolordu düzeyinde olan Pilaimenes Teması (Honorias Pontus) yönetim birimine dönüştüğü bilimektedir. Dini yönden Pontus hükümetine bağlanan Çankırı, kuvvetli bir kale kenti ve askeri üs olarak kullanılmaktaydı (Ayhan 2007).

Selçuklular Dönemi: Çankırı'da Selçuklu egemenliğinin 1100 yılında başladığı bilinmektedir. Danişmentliler'in sahip olduğu topraklar 12. yy'da Selçuklular'a geçmiştir. Selçuklular'da taht kavgaları 1135-1137 yılları arasında hakimiyetin zayıflamasına neden olmuştur. Bu durumdan faydalanan Bizans'lı John Commenus'un Çankırı'yı Bizans hakimiyetine aldığı fakat daha sonra tekrar Selçuklular'ın eline geçtiği bilinmektedir (Ayhan 1984, Kuter 2007).

Çankırı Selçuklular döneminde en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde Cemalettin Ferruh Çankırı'ya vali olarak atanmıştır. Şu anda Taş Mescit olarak bilinen şifahane bu dönemde yapılmıştır (Kuter 2007).

Osmanlı dönemi ve sonrası: Osmanlı Devleti içinde yarı bağımsız bir beylik olan Çandaroğulları beyliği Sinop ve Kastamonu bölgelerinde hüküm sürmekteydi. Osmanlılara karşı düşmanca bir tutum içinde olan ve Trabzon'daki Pontus devletiyle ilişki içinde olan beyliğe Fatih Sultan Mehmet son verip beylik topraklarını Osmanlı topraklarına katmıştır. 1461'den itibaren Anadolu eyaletine bağlı bir sancak merkezi olan Çankırı, doğuya yapılan seferlerde menzil yeri olarak görev yapmıştır. Osmanlı Padişahları sefere giderken Gerede-Çerkeş-Ilgaz güzergahını veya Gerede-Orta-Şabanözü-Çankırı-Çorum güzergahını kullanmışlardır (Ayhan 2007).

Çankırı, bu dönemde Osmanlı'nın sancak merkeziydi. Çankırı'nın Kastamonu'nun sancağı olarak yönetilmesi 1918'e kadar devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde 9 Nisan 1925 tarihinde il olmuştur (Ayhan 2007).

Şekil 4.17 Çankırı tarihinden bir görünüm (Anonim 2005)

❖ **Çankırı'nın Tarihi ve Mimarı Yapıları:**

Çankırı, binlerce yıllık kültürlere geçit olan Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biri olması sebebiyle çok sayıda tarihi ve mimarı yapı barındırmaktadır. Bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Çetiner 2007);

Arkeolojik alanlar:

- Garnizon Şehitliği
- Alaçat Köyü Kültepe Antik Yerleşimi ve Nekropol Alanı
- Balıbağ Köyü Sarıiçi Mevkii (M.Ö. 3000-2500, Eski Tunç Devri)
- Güveytepesi Höyüğü
- Kentsel sit alanı
- Ünür Köyü Höyüğü ve Nekropol Alanı
- İnandıktepe Höyüğü ve Antik Yerleşimi
- Yoncalı köyü Höyüktepe Yamaç Yerleşmesi
- Yakuplar Köyü Kaya Mezarları
- Eldivan Kuzeyinde Eldivan Höyüğü
- Hacıbey Köyü İnandık Höyüğü
- Cendere Köyü Salman Höyük
- Bölüktepe Höyük ve Tümülüsü
- İnköy Kaya Mezarları
- Yedi Kapılar Kaya mezarları
- Asmaca Yerleşimi ve Nekropol Alanı
- Ağıllar Gölet Mevkii yerleşim alanı
- Sekmenin ve Ağaçini Kaya Yerleşimi
- İkizören Roma Nekropolü ve Kale

Hamamlar:

- Karataş Hamamı
- Çarşı Hamamı
- Murat Hamamı
- Ilgaz Hamamı

- Kurşunlu Hamamı

Türbeler:

- Emir Karatekin Bey Türbesi
- Şeyh Mehdi Türbesi
- Hoşislamlar Türbesi
- Pir-i Sani Türbesi
- Hacı Murad-ı Veli Türbe ve Camii
- Fethiye Türbesi
- Taş Mescit

Camiler, Medreseler:

- İmaret Camii
- Büyük (Sultan Süleyman) Camii
- Ali Bey Camii
- Yeni Camii
- Mirahor Camii
- Karadayı Köyü Camii
- Gölez Köyü Eski Camii
- Dalkoz Köyü Aşağı Mahalle Camii
- Ören Köyü Camii
- Karamürsel Köyü Camii
- Doğu Mahallesi Camii
- Pazar Camii
- Dumanlı Beldesi Camii
- Taşkaracalar Beldesi Camii
- Canbazzade Ahmet Efendi Camii
- Dodurga Beldesi Camii
- Bayındır Köyü Camii
- Yukarı (Ulu) Camii
- Çivitçioğlu Medresesi

- Buğday Pazarı Medreseleri

Kaya Mezarları:

- Beşdut Kaya Mezarları
- İndağı Kaya Mezarları ve Salman Höyük
- Sakaeli Kaya Mezarları

Köprüler:

- Bayramören Köprüsü
- Akbaş Köyü Köprüsü
- Çaylı Köyü Köprüsü

Çeşmeler (Anonim 2005) **:**

- İncili Çeşme
- İmaret Çeşmesi
- Kavaklı Çeşmesi
- Uzun Yol Çeşmesi
- Çukurbostan Çeşmesi
- Çamarşırhane Çeşmesi
- Yurtpınar Köyü Çeşmesi

Bunların dışında bir adet tarihi Saat Kulesi bulunmaktadır. Ek olarak Taş Mektep'de Osmanlı dönemi eserlerindendir. Ayrıca eski Çankırı Evleri de Çankırı'daki sivil mimari örneklerindendir (Anonim 2005).

4.1.7 Sosyo-ekonomik yapı

2000 yılı nüfus verilerine göre Türkiye nüfusunun binde 48'i Çankırı'da yaşamaktadır. Ülke yoğunluğu ortalama 83 kişi/ km² iken Çankırı'da bu yoğunluk 37 kişi/ km² dir ki Türkiye ortalamasının altında seyretmektedir. Aynı durum kırsal yaşam ve kent yaşamı oranında da kendini göstermekte ve Türkiye ortalamasının altında seyretmektedir. Türkiye genelinde göç veren iller arasında olan Çankırı'da yıllık göç oranı %3 civarındadır. Çalışma çağındaki nüfusun oranı da Türkiye ortalamasının altında seyretmektedir. İşgücünün sektörlere göre dağılımında tarım % 73.61 olup, Türkiye'de bu oran % 53.7 dir. İl ekonomisi tarıma dayalıdır (Ayhan 2007).

4.1.8 Eğitim

İlde eğitimin her kademesindeki kalite gelişimini sağlayacak çalışmalar sürdürülmektedir. Son yıllarda eğitim yatırımlarına ayrılan ödenek miktarındaki artış bu sektördeki taleplere karşılık verir düzeye ulaşmıştır. İlde 2004-2005 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı toplam 192 okulun 85'i şehirde, 107'si köyde eğitim yapmaktadır (Anonim 2005).

Mevcut öğrenci sayısı 31.392 olup, 6.613 adet yeni kayıtlı öğrenci bulunmaktadır. 192 adet okulda, görevli öğretmen sayısı (idariciler dahil) 1.712 olup, toplam 1.713 derslikte eğitim vermektedir. Buna göre derslik başına düşen öğrenci sayısı 18 olup, okul öncesi eğitimde 13, ilköğretimde 18, ortaöğretimde 19 olduğu görülmektedir (Anonim 2005).

İl genelinde 1 adet Fen Lisesi , 4 adet Anadolu Lisesi, 1 adet Anadolu Öğretmen Lisesi, 1 adet Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 2 adet Anadolu Teknik Lisesi, 1 adet Anadolu Kız Meslek Lisesi, 1 adet Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, 1 adet Anadolu Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi bulunmaktadır. İlde yaygın eğitim; 2 bağımlı Pratik Kız Sanat, 2 bağımsız Pratik Kız Sanat Okulu , 12 Halk Eğitim Merkezi, 1 Mesleki Eğitim Merkezi, 3 Özel Sürücü Kursu ve 6 Özel Dershane kurumlarında gerçekleştirilmektedir. İl

genelinde Merkez Halk Eğitim Merkezince toplam 68 kurs açılmış, bu kurslara toplam 1.466 kursiyer katılmıştır (Anonim 2005).

Yükseköğretime bakıldığında, Ankara Üniversitesi' ne bağlı olarak kurulan Çankırı Orman Fakültesi, 1996-1997 öğretim yılında faaliyete başlamıştır. 29.05.2007 Tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5662 sayılı kanunun 79. ek maddesi ile Çankırı Karatekin Üniversitesi kurulmuş ve Orman Fakültesi de, Ankara Üniversitesi' ne bağlıyken adı ve bağlantısı değiştirilerek yeni kurulan üniversiteye bağlanmıştır (Anonim 2008). Ayrıca Çankırı Karatekin Üniversitesi bünyesinde Fen-edebiyat, Orman, İktisadi ve İdari Bilimler, Güzel Sanatlar, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitüleri bulunmaktadır. Bunun yanısıra, bir adet Sağlık Meslek Yüksek Okulu ve Çankırı Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Yüksek Okul 14 program üzerinden eğitim vermekte, 49 akademik personeli, 3460 öğrencisi bulunmaktadır (Ayhan 2007).

4.1.9 Sağlık

Meşrutiyet döneminde yapılan 25 yataklı frengi hastanesi Cumhuriyetin ilk yıllarında genişletilerek yatak sayısı 50'ye çıkarılmıştır. Daha sonra Çerkeş ve Ilgaz ilçe merkezinde 5 er yataklı birer dispanser açılmıştır. 1946 yılında devlet hastanesi, 1953 yılında Verem Savaş Dispanseri, 1954 yılında Doğum ve Çocuk Bakımevi, 1973 yılında Devlet hastanesi hizmete sunulmuştur. 1984 yılında Çankırı'da 3 sağlık ocağı merkezi, 30 sağlık ocağı, 25 sağlık evi, 200 yataklı devlet hastanesi ve 75 yataklı doğumevi varken 2003 yılında tedavi edici sağlık hizmetleri 5 hastane ve 2 sağlık merkezinde yürütülmüştür (Kuter 2007).

2005 yılı verilerine göre koruyucu hekimlik hizmetleri 38 Sağlık Ocağı, 107 Sağlıkevi, 2 Verem Savaş Dispanseri ve 1 AÇSAP Merkezi tarafından verilmektedir. Sağlık Ocaklarının 15'i İlçe Merkezlerinde, 23 adedi ise köy ve beldelerde hizmet sunmaktadır. Sağlıkevlerinden 26'sı Mahalle, 81'i ise köy ölçeğinde hizmet vermektedir. Ayrıca İl Merkezinde ve Kurşunlu İlçe Merkezinde 1'er olmak üzere 2 adet Verem Savaş Dispanseri ve İl Merkezinde 1 tane AÇSAP Merkezi de koruyucu

sağlık hizmeti vermektedir. Sağlık hizmetlerinin tek çatı altında birleşmesiyle SSK Dispanseri semt polikliniğine dönüştürülmüştür (Anonim 2005).

Çizelge 4.1 Çankırı'da bulunan sağlık kuruluşları (Anonim 2005)

Sağlık Kuruluşları	Adet
Hastane	**7**
Sağlık Merkezi	**3**
Sağlık Ocağı	**38**
Toplam Sağlıkevi	**107**
Mahalle Sağlıkevi	26
Köy Sağlıkevi	81
Verem Savaş Dispanser	**2**
Sağlık Meslek Lisesi	**7**
AÇSAP Merkezi	**1**
Halk Sağlığı Laboratuar	**1**
SSK Dispanseri	**1**
Özel Poliklinik	**1**

4.1.10 Tarım ve hayvancılık

İlin toplam yüzölçümü 738.800 ha olup, bunun 236.000 ha'ı tarım arazisi, 279.154 ha'ı çayır mera arazisi, 204.393 ha orman arazisi ve 19.253 ha diğer araziler olarak dağılım göstermektedir (Anonim 2006).

Sanayileşme çabalarına rağmen il ekonomisi halen tarıma dayalıdır. Tarım alanlarının 93 460 ha sulamaya elverişlidir. Yıl içinde sulanan arazi sulanabilir tarım arazisinin % 42.5 i, toplam tarım arazisinin ise % 16.9'unu teşkil etmektedir (Anonim 2005).

Çizelge 4.2 Çankırı'da seçilmiş ürünlerin ekim alanı ve üretim miktarı (Anonim 2005)

Ürünün Cinsi	Ekim Alanı (Ha)	Üretim Miktarı (Ton)	Ort. Verim (Kg/Da)
Buğday	76.230	144.787	190
Arpa	29.000	58.744	202
Çeltik	2.862	22.459	785
Mısır	30	80	267
Mercimek	250	181	72
Nohut	1.254	1.088	87
Kuru Fasulye	1 057	1 120	106
Şeker Pancarı	921	40.240	4 369
Ayçiçeği	1.810	1 320	73
Patates	1.790	40.190	2 245
Yonca (Kuru Ot)	2.660	16.087	605
Korunga (Kuru Ot)	2.650	5.337	201
Fiğ (Dane)	6.305	5.013	79
Kavun	3 .432	51.640	1.504
Karpuz	81	1.6 25	2 006
Meyve Ağaçları	964.273 Adet	Muht. 23.652	-

Hayvansal ürünlerin başlıcaları; süt, et, yapağı, tiftik, bal, yumurta, yağ ve peynir olup, büyükbaş hayvanlardan; 1.311 ton et üretimi, 57.123 ton süt üretimi, 22.959 adet deri üretimi gerçekleştirilmiştir. Küçükbaş hayvanlardan ise; 380 ton et, 1.500 ton süt, 17.257 adet deri, 117 ton yapağı ve 24 ton tiftik üretimi yapılmıştır. Ayrıca 106.3 Milyon/Adet yumurta üretimi ve 477 ton bal üretimi gerçekleştirilmiştir (Anonim 2005).

İlde kullanılan zirai ilaç miktarı ise 542.987 litre, toz ilaç olarak 746.172 Kg dır. Tarımsal alet ve makineleri nicelik ve nitelik olarak artış içerisindedir. Traktör sayısı 8.037'dir (Anonim 2005).

4.1.11 Sanayi ve ticaret

Çankırı'da sanayileşme çabalarının 1984 yılında çıkarılan Teşvik Belgesi Destek Unsurları olan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Teşvik Primi uygulamaları sonucu hız kazandığı bilinmektedir. Ayrıca Korgun Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması, sanayileşme hareketinin hızlanmasında etkin rol oynamıştır. 1990 yılında çalışan nüfusun % 4 ünün sanayi sektöründe çalıştığı bilinmektedir (Keleş 2003).

Çankırı Korgun Organize Sanayi Bölgesi'nin, sanayileşmenin bu ildeki düzenli, toplu ve planlı bir şekilde gelişimini sağlamak amacı ile 30 Ocak 1977 tarih 7/ 13037 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulması kabul edilmiştir. İlk kez 1984 yılında yatırım programına giren bölge, bugün önemli bir yatırım merkezi haline gelmiştir. Bölge, toplam 700 dönüm alan üzerinde 87 adet sanayi parselinden oluşmaktadır. Yatırım yapma taleplerinin artması nedeniyle bölge 266 dönüm genişletilmiştir (Anonim 2006).

Organize Sanayi Bölgesinde halen çeşitli firmalara 78 adet parsel tahsis edilmiştir. 5084 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile birlikte bölgede yatırım yapma talepleri yoğunlaşmıştır. 5084 sayılı yasa ile birlikte 9 firmaya 23 parsel tahsis edilmiştir. Genişletilen 266 dönümlük alanın parselasyonuna başlanarak parsel sayısının 100'e çıkarılması hedeflenmiştir. Bölgede halen 15 firma çeşitli sektörlerde 593 çalışan ile üretim yapmaktadır (Anonim 2006).

Sanayi tesisleri, il merkezi ve Korgun Organize Sanayi Bölgesi'nde toplanmıştır. Sanayi tesislerinin bulunduğu diğer ilçeler; Şabanözü, Çerkeş, Ilgaz ve Kurşunlu ilçeleridir. İldeki kamu yatırımları; Çansaş (Çankırı Silah Sanayi) ve TCDD Makas Fabrikasıdır. Özel sektör yatırımları il içi sermaye birikimine ve birlikte iş yapmaya dayalı olarak başlamış, ancak olumlu sonuçlar doğurmaması nedeniyle devam etmemiştir. Genelde yatırımlar yatırımcıların kendi sermaye birikimlerine dayalıdır. Özel sektöre ait tesisler çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Büyük ölçekli istihdam sağlayan üç adet özel firma da bulunmaktadır (Anonim 2005).

Çankırı'da 150 kişiden az personel istihdam eden küçük ve orta ölçekli işletmelerin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde; işyeri sayısı bakımından en yoğun sektörlerin madencilik ve gıda sanayi olduğu görülmektedir (Anonim 2005).

Ticaret ve Sanayi Odası kayıtlarına göre ilde 84 adet anonim, 282 adet limitet şirket, 181 kooperatif, 19 adet esnaf ve sanatkarlar odası bulunmaktadır (Anonim 2005).

Çankırı'da MTA tarafından tespit edilen ve bir kısmı işletilmekte olan madenler bulunmaktadır. Özellikle bentonit, kaya tuzu ve linyit açısından çok zengin rezervlere sahip olup, bu madenler dışında asbest, bakır, çimento hammaddesi, diyatomit, dolamit, kil, manganez, manyezit, mermer, perlit, refrakter kil ve talk gibi geniş bir maden potansiyeline sahiptir (Keleş 2003).

Merkez ilçede bulunan ve Tekel Genel Müdürlüğü'nce işletilen kayatuzu yatakları Çankırı'nın en önemli faaliyetleri arasındadır. Tuz yataklarının rezervi 800 milyon ton civarında olup, yılda 30-40 bin ton üretim yapılmaktadır (Keleş 2003).

4.1.12 Turizm

İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeyinde bulunan Çankırı ilinin bir kısmı Karadeniz Bölgesinde yer almakta olup Ankara, Bolu, Karabük, Kastamonu, Çorum ve Kırıkkale illeri ile komşudur. Çankırı'nın turizm hareketleri bakımından faal olduğunu söylemek şu an için mümkün değildir. Ancak mevcut potansiyelin değerlendirilebilmesi durumunda, özellikle iç turizm bakımından turistik çekiciliği olabilecek bir yöre olması mümkündür (Kara 2006).

Çankırı'nın görülmeye değer turistik yerleri arasında halk arasında Taş Mescit olarak bilinen Cemalettin Ferruh Darülhadisi, Büyük Cami (Ulu Sultan Süleyman Camisi), Çivitçioğlu Medresesi, Buğday Pazarı Medresesi, Çankırı Araştırmaları Merkezi Binası (Kurtuluş Savaşı hastane binası), Çankırı Kalesi, Saat Kulesi, Yurtpınar Köyü Çeşmesi, Karataş Hamamı, Çarşı Hamamı, Murat Hamamı, Ilgaz Hamamı, Kurşunlu Hamamı,

Bayramören Köprüsü, Akbaş Köyü Köprüsü, Çaylı Köyü Köprüsü, Taş Mektep, Atatürk Odası, tipik Osmanlı mimarisini yansıtan Bayramören Evleri, Çerkeş'teki Yoncalı köyü Höyüktepe Yamaç Yerleşmesi, Yakuplar Köyü Kaya Mezarları, Eldivan İlçe Merkezi'nin kuzeyindeki Eldivan Höyüğü, Ilgaz Cendere köyü Salman Höyük, Bölüktepe Höyük ve tümülüsü, İnköy Kaya mezarları, Kurmalar Köyü yerleşimi, Kurşunlu'da Köprülü Köyü civarında Yedi Kapılar kaya mezarları, Orta İlçesi'nde Kalfat beldesi çevresinde Asmaca Yerleşimi ve Nekropol Alanı, Ağıllar Gölet Mevkii Yerleşim Alanı, Sekmenin ve Ağaçini Kaya Yerleşimi, Höyük ve Nekropol Alanı, Yapraklı İkizören Roma Nekropolü ve Kale sayılabilir (Kara 2006).

İç Anadolu'dan Kuzey Anadolu'ya geçiş kuşağında bulunan Ilgaz Dağı 1088 ha büyüklüğünde olup, 2.9.1976 tarihinde Milli Park olarak ilan edilmiştir. Bu bölgenin en önemli rekreasyonel etkinliği kış sporlarıdır. Bu nedenle kış mevsiminde yoğun olarak kullanılmaktadır. Milli Parka gelen ziyaretçilerin yeme-içme ve konaklama ihtiyaçlarını karşılamak üzere Milli Park içerisinde bir otel, Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne ait tesisler bulunmaktadır (Kuter 2007). Bunlara ek olarak özel sektöre ilişkin konaklama tesisleri ve Ankara Üniversitesi'ne ait bir tesis bulunmaktadır.

Ilgaz Dağı'nın, içinde Doruk Mevkiinin de yer aldığı Çankırı ve Kastamonu sınırları içerisinde kalan bir kısmı Bakanlar Kurulunca Kış Sporları Turizm Merkezi olarak ilan edilmiş olup planlama çalışmaları devam ekmektedir (Kuter 2007).

Ayrıca Valilikçe Kadın Çayırı mevkiinde Yıldıztepe Dağ Sporları ve Turizm Merkezi Projesi geliştirilmiş ve 01.09.2005 tarihli resmi gazetede yayınlanan 2005/9280 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Çankırı Ilgaz Kadın Çayırı Yıldıztepe Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Bu çerçevede Çankırı Valiliği İl Özel İdaresince Çayıroba Baby-Lift tesisi ve 10 odalı dinlenme evi yapılarak hizmete sunulmuştur (Kuter 2007).

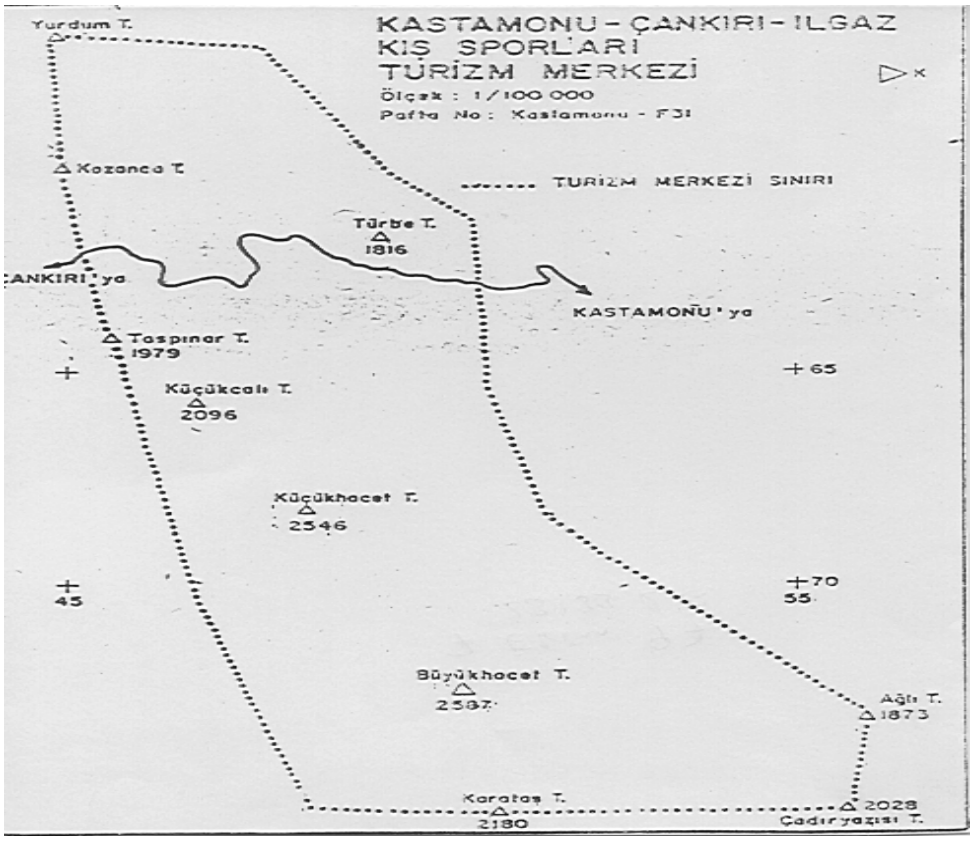
Milli Park sınırları içindeki Baldıran Vadisi'nde alabalık üretme istasyonu ve avlanma göletleri bulunmaktadır. 15 haziran-15 eylül tarihleri arasında ziyaretçiler sportif olta balıkçılığı yapabilmektedirler. Ayrıca il genelindeki Soğanlı, Devrez ve Terme Çayı

gibi akarsuları ile hemen hemen her ilçede bulunan göl ve göletlerinde alabalık, yayın, aynalı sazan, levrek, çay balığı ve tatlı su kefali gibi balık çeşitleri bulunmakta ve kurallarına uyulmak şartıyla sportif olta balıkçılığı yapılmaktadır (Kuter 2007).

İl merkezinde beş bin yıldır işletildiği tahmin edilen ve Türkiye'nin en büyük kaya tuzu rezervlerinin bulunduğu yörede turizm açısından önemli tuz mağarası yer almaktadır. Valilikçe Tuz Mağarası Kristal Art Galeri Projesi geliştirilmiş, yapılabilirlik çalışmaları devam etmektedir (Kuter 2007).

Merkez İlçe'nin doğusunda yaklaşık 20 km mesafede bulunan Tuz Mağarası, kaya tuzu yataklarının işletilmesi maksadıyla açılmış olup bugün nispeten dar girişinin devamında modern karayolu tünellerini andıran birçok galeriden meydana gelmiş büyük bir mağaradır (Anonim 2005). Astım hastaları için uygun bir ortam yaratan mağara, sağlık turizmi açısından da önem taşımaktadır.

Turizm açısından önemli bir yeri bulunan tuz mağarasında yer alan galerilerin kaya tuzundan heykel ve rölyeflerinin yapılabileceği atölyelere dönüşmesi ve burada "Osmanlı Galerisi", "Çağdaş Sanatlar Galerisi", "Rönesans Galerisi", "Türk Dünyası Destansı Kahramanlar Galerisi", "Mitoloji Galerisi" vb. güzel sanatlar galerisi oluşturulması planlanmaktadır (Kuter 2007).

Şekil 4.18 Çankırı, Ilgaz Kış Sporları Turizm merkezi'ni gösteren pafta (Anonim 2005)

Çankırı Bölgesi'nin sosyo-kültürel yapısı içerisinde halka ve iç turizm hareketliliğine yönelik olarak yöresel bazı etkinlikler de düzenlenmektedir. Bu tip etkinlikler yöresel ürünlerin tanıtılmasında, bazı güzel geleneklerin yaşatılmasında ve etkinlik yapılan bölgenin isminin duyulmasında fayda sağlamaktadır. Bu etkinlikler aşağıda kısaca verilmiştir.

Ahilik Kültür Haftası (Ekim ayı) : Türk milletinin ahlaki, iktisadi ve sosyal düzenini sağlayan tarihi unsurlardan biri olan Ahilik Kültürünün Türk toplumunun yapısına olan etkilerinin incelenmesi, açıklanması, tanıtılması, canlılığını koruyarak devamlılığının sağlanması ve yaşatılması amacıyla İl Kutlama Komitesi tarafından 14 yıldan beri düzenlenmektedir (Anonim 2005).

Atatürk'ün Çankırı'ya Gelişi Ve Karatekin Festivali (Ağustos ayı): İlin tanıtılması, Atatürk'ün anılması, Çankırı halkına kültür ve sanat etkinlikleri sunulması amacıyla

Valilik ve Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen festival süreklilik kazanamamıştır (Anonim 2005).

Atkaracalar Geleneksel Hoşlanbar Festivali (Haziran ayı) : İlçe halkı, çevre ilçelerin halkı ve ilçe dışında yaşayan insanların kaynaşmasını ve ilçenin tanıtımını sağlamak için Kaymakamlık ve Belediye Başkanlığı tarafından geleneksel olarak 1994 yılından beri düzenlenmektedir (Anonim 2005).

Çavundur Kaplıca Festivali (Eylül ayı ilk haftası) : Kurşunlu Çavundur Belediyesi tarafından ilk defa 2000 yılı Ekim ayında gerçekleştirilen şenliğin amacı Sağlık Turizmi açısından önemli bir konuma sahip kaplıcanın tanıtılmasıdır (Anonim 2005).

Çerkeş Kültür ve Hayvancılık Festivali (Ağustos ayı): Bölgesel kültürün, tarihsel ve turistik değerlerin tanıtılması, bölge ekonomisini oluşturan hayvancılığın geliştirilmesi ve ürünlerinin tanıtılması amacıyla Çerkeş Kültür ve Hayvancılık Festivali Tertip Komitesi Başkanlığı tarafından 8 yıldan beri düzenlenmektedir (Anonim 2005).

Eldivan Kiraz Festivali (Haziran ayı): Tabii güzelliklerinin yanı sıra kiraz üretimi ile de meşhur olan Çankırı'nın Eldivan İlçesinde, geçmişte yapılan Kiraz Bayramı geleneğinin yeniden canlandırılması yolunda Kaymakamlık ve Belediye Başkanlığı'nın gayretli ve uyumlu çalışmalarıyla 1992 ve 1993 yıllarında düzenlenen festival geleneksel olarak devam ettirilmektedir (Anonim 2005).

Ilgaz Dağı Kültür ve Turizm Festivali (Temmuz ayı): Ilgaz Dağının sunduğu kış turizmi imkanları, yayla ve mesire yerleri ile yörenin güzelliklerini tanıtmak amacıyla ilk olarak 2001 yılında Kaymakamlıkça düzenlenen festival etkinlikleri içerisinde tarihi ve tabii güzellikleri ile dikkat çeken yerlerin ziyaret edilmesi, spor karşılaşmaları, müzik şöleni, halkoyunları gösterileri, yarışmalar ve misafirlere mahalli yiyeceklerin ikramı yer almaktadır (Anonim 2005).

Kızılırmak Kavun Festivali (Ağustos ayı): Kızılırmak yöresinin ve kavununun yurt çapında tanıtımının yapılması amacıyla 1993 yılından beri Kaymakamlık ve Belediye Başkanlığının işbirliğiyle geleneksel olarak düzenlenen festivalde kavun teşvik müsabakası, cirit oyunları, müzik şöleni ve halk oyunları gibi aktiviteler gerçekleştirilmektedir (Anonim 2005).

Maruf Köyü Yağlı Pehlivan Güreşleri (Temmuz ayı): Korgun İlçesi'ne bağlı Maruf Köyünde Köy Geliştirme Derneği ve Muhtarlık tarafından 1991 yılından beri milli düzeyde organize edilmektedir. Halkın eskiden düğünler ve özel günlerde yapılan güreşlere olan özlemini gidermek ile köyü tanıtmak ve gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla organize edilmektedir (Anonim 2005).

Şabanözü Geleneksel Kültür-Sanat Festivali (Temmuz ayı): 1960 yılından beri düzenlenen yağlı pehlivan güreşleri 1975 yılından itibaren yörenin Belediye Başkanlığı tarafından organize edilmeye başlanmıştır. 1991 yılından itibaren 1. Sınıf Organizasyon olarak geleneksel özellik kazanan güreşler milli düzeyde bütün pehlivanlara açık olarak yapılmaktadır (Anonim 2005).

Geleneksel Yapraklı Yayla Festivali Kültür ve Sanat Şöleni (Haziran ayı): 1965 yılından beri yörenin Belediye Başkanlığının desteğiyle Gençlik ve Spor Kulübü tarafından tarihi panayır yerinde milli düzeyde geleneksel yağlı pehlivan güreşleri düzenlenmektedir. İlçeyi tanıtmak, gelenekleri yaşatmak ve ilçe ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla düzenlenen güreşlerin 1994 yılından itibaren farklı etkinliklerle zenginleştirilerek organize edilmesi planlanmaktadır (Anonim 2005).

4.2 Çavundur'un Genel Özellikleri ve Termal Turizm Olanakları

Coğrafi özellikleri

Çankırı ili Kurşunlu ilçesinde yer alan ve termal kaynakları ile tanınan Çavundur Bölgesinin güney kısmı, yer yer derin vadilerle oyulmuş olan volkanik araziye, yüksek ve sarp yeryüzü şekillerine sahiptir. Bununla birlikte alanın kuzey kısmını oluşturan sedimanter birimler, alanda yayvan ve düz bir topoğrafya sunmaktadır. Alanın denizden yüksekliği 1200-1800 m arasında değişmektedir. Bölgenin önemli tepeleri, Asarkalesi Tepesi (1312 m), Erenler Tepesi (1274 m) olarak sayılabilir (Çelmen 2002).

İklim

Çavundur Bölgesinde yazları sıcak, kışları ise soğuk ve yağışlı bir iklim hüküm sürer. Bölgede yıllık ortalama yağış, 1999 Kurşunlu istasyonu verilerine göre, 380 mm, yıllık ortalama sıcaklık 9.4°C dir. En sıcak aylar temmuz ve ağustos, en soğuk aylar ocak ve şubattır (Çelmen 2002).

Çavundur Termal Kaynağı ve Kaplıca Tesisleri

Kurşunlu ilçesi Çavundur Bölgesinde pliyosen devrine ait iki adet sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Bu kaynakların su sıcaklıkları 38°C ve 19°C olup debileri de sırasıyla 0.2 l/s ve 0.1 l/s dir. MTA tarafından 1987 yılında yapılan sondaj ile 270 m ye kadar inilmiştir. Bu sondaj kapsamında yapılan ilk ölçümler, jeotermal akışkanın azami debisinin 47 l/s, sıcaklığının da 54°C olduğunu ortaya koymuştur (Kasapoğlu 2003). Belde'ye ve Gerede-Samsun (E 80) Devlet Karayolu'na 1.5, Kurşunlu'ya 9, Çankırı'ya ise 90 km mesafede olan kaynak çevresinde, Çankırı İl Özel İdaresine ait iki adet modern havuzlu hamamı bulunan 38 oda ve 76 yataklı tesisin yanı sıra Belde Belediyesi tarafından işletilen iki adet açık havuz ile 100 yataklı bir konaklama ünitesi ve 20 yataklı özel bir pansiyon bulunmaktadır. Yol, su, elektrik ve telefonu bulunan termal

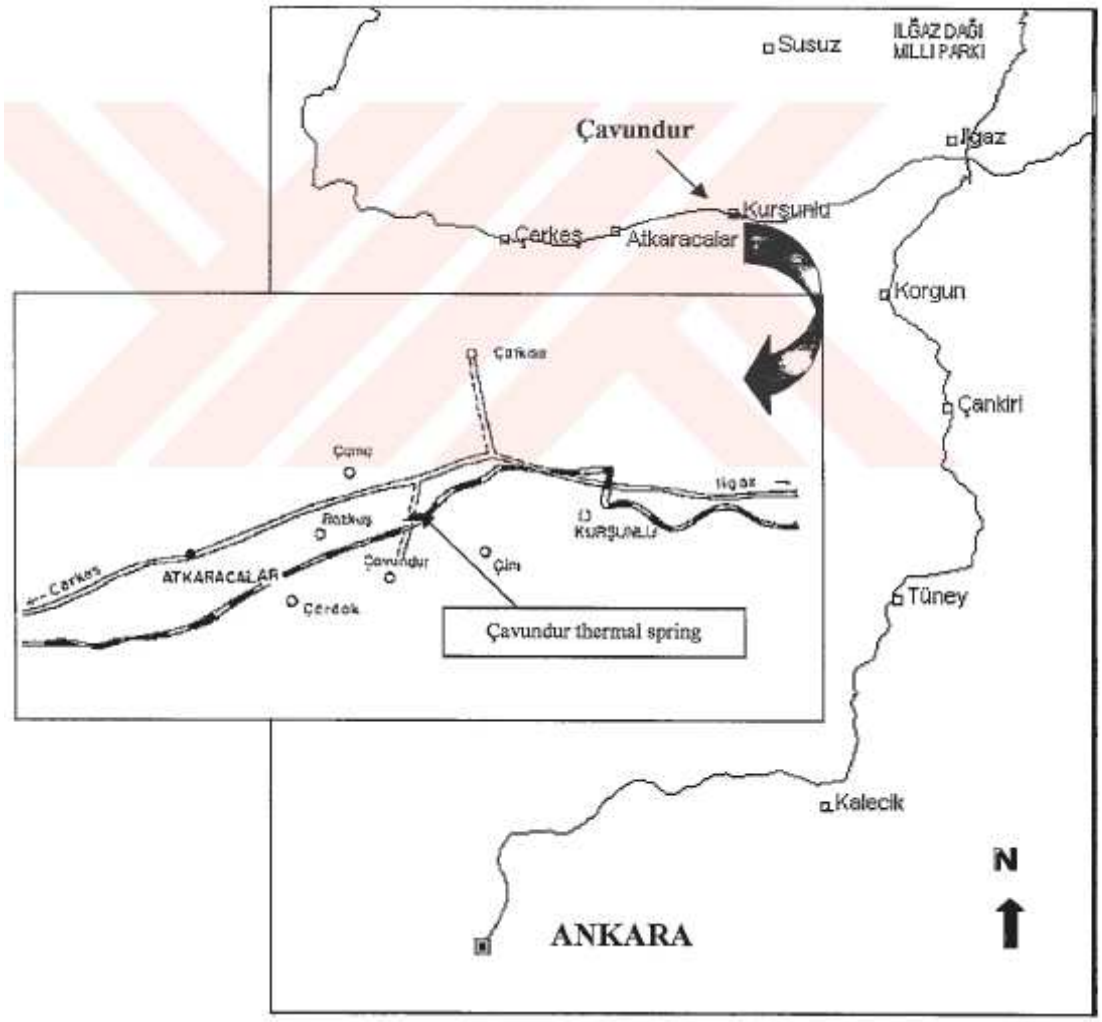
kaynağın yakınından Çankırı-Zonguldak Demiryolu geçmekte ve yörede tren istasyonu bulunmaktadır (Anonim 2006).

Termal suyun fiziki ve kimyevi analizleri SSYB Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı laboratuarlarında yapılmış olup tıbbi değeri ile ilgili olarak valiliğin başvurusu üzerine, İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 22.05.1990 tarih ve 97/90 sayılı bir rapor düzenlenmiştir. Raporun içeriğine göre: kaplıca suyu sodyum bikarbonatlı, hipertermal, hipotonik bir özellik taşımaktadır. Doğal sıcaklığı nedeniyle tüm ağrılı hastalarda kullanılabilmesi söz konusudur (Anonim 2006).

Aşağıdaki çizelge bölgedeki termal suların kimyasal kompozisyonunu ve içerdiği mineralleri göstermektedir.

Çizelge 4.3 Çavundur Bölgesindeki jeotermal akışkanın kimyasal kompozisyonu (Uzel ve Didik 1988, Kasapoğlu 2003).

Katyonlar		**Anyonlar**		**DİĞER ÖLÇÜMLER**
Element	**Mg/l**	**Element**	**Mg/l**	
K^{+}	170	HCO^{-}_{3}	7210	SiO_2 =44 Mg/l
Na^{+}	2950	CO^{--}_{3}	234	CO_2 (suda çözünmüş olarak)=100.47
Nh^{+}_{4}	6.9	SO^{--}_{4}	120	pH (25ºC)=8.06
Ca^{++}	7.6	Cl^{-}	726	İletkenlik=880 mho cm^{-1}
Mg^{++}	18	F^{-}	7	Sabit ağırlık (25ºC)=1.005 gr/cm^3
$Fe_{(toplam)}$	<0.1	NO_2^{-}	<0.01	Toplam sertlik derecesi=9.32 Fr
$As_{(toplam)}$	6.6	NO_3^{-}	<0.1	
$B_{(toplam)}$	51	I^{-}	<0.5	
		PO^{--}_{4}(toplam)	<0.1	
TOPLAM	**3210**		**8297**	

Şekil 4.19 Çavundur Termal Bölgesini gösteren kroki (Kasapoğlu 2003)

Ancak uygulamaların banyo ve hareketsiz uygulamalı türleri için 37-38 °C a kadar, hareketli havuzlar için 27-28 °C a kadar soğutulması gerekmektedir. Bu suretle, her türlü romatizmal hastalıkların kronik dönemleri, ameliyat ve travma sekellerinde yararlı olması beklenmektedir. Alkalik özelliğine bağlı olarak, içme kürleri şeklinde değerlendirilmesi halinde karaciğer, safrakesesi ve safra yolları yetmezliklerinde de kullanılabilmektedir. Sarılık sonrası bozulan karaciğer fonksiyon testlerinin düzeltilmesi amacı ile, pankreasla ilgili kronik hastalıklarda, Diabetes Mellitus ve Gut hastalığında yararlı olabileceği bilinmektedir. Kronik mide ve bağırsak iltihapları, böbrek ve idrar yolları kronik iltihaplarında, böbrek taşı oluşumunu engellemek için içme kürleri şeklinde değerlendirilebilir. Ancak içme kürleri için suyun sıcaklığının genellikle 20 ile 30 °C arası soğutulması gereklidir. Su, sodyum iyonu içerdiğinden dolayı üst solunum

yolları ve akciğerin alerji ve kronik iltihaplarında inhalasyon-aerosol tedavisi olarak da değerlendirilebilir (Anonim 2006).

Şekil 4.20 Çavundur Termal Bölgesinden bir görünüm (Orjinal 2007)

Şekil 4.21 Termal havuzlardan bir görünüm (Orjinal 2007)

Acısu: Kurşunlu İlçesi'nin 5 km kuzeybatısında Hacımuslu Köyü yakınlarında olan Acısu İçmesi, geniş bir çayırlığın çeşitli yerlerinden kaynamaktadır. Bir bataklık

oluşturan kaynaklardan toplam olarak saniyede 0.4 litre su çıkmaktadır. Sıcaklığı 15 °C olan Acısu İçmesi tuzlu, bikarbonatlı, karbogazoz, demirli ve alkalik bir maden suyudur (Anonim 2006).

Mide, bağırsak, karaciğer, safrakesesi, pankreas hastalıklarında yararlı etkisi olan su, kanda yedek alkaliyi yükseltir, asit-baz dengesini düzenler, safra yollarında safra akımını artırıcı bir etki yapar ve safra bileşimini değiştirir. Sarılık hastalığı sonrasında kanda birikmiş bulunan safra pigmentlerinin temizlenmesini de kolaylaştıran bu maden suyunun, karaciğerin bozulan fonksiyonlarını düzeltici tesiri vardır (Anonim 2006).

Şıhlar Nezle (Nuzla) Suyu: Korgun İlçesi'ne bağlı Şıhlar (Karatepe) Köyü yakınlarındaki bir dere yatağının kenarındadır. Korgun'a 8, Merkez İlçe'ye 26 km mesafede bulunan maden suyuna Çankırı-Ilgaz Karayolunun 23. km'sinden ayrılan 3 km'lik stabilize bir yolla ulaşılır. 12 °C sıcaklığındaki suyun bir çeşmesi bulunmaktadır.

Soğuk, alkalik ve toprak alkalik, bikarbonatlı, karbogazoz bir içme suyu olan Şıhlar Nezle Suyu, içme kürleri ile değerlendirilmektedir (Anonim 2005).

Bozan Hamamı: Ilgaz İlçesi'nin 5 km kuzeybatısında, Aşağı ve Yukarı Bozan köyleri arasındaki bu maden suyu üstü açık, çevresi kapalı iki ayrı havuzdan oluşmaktadır. Hamam olarak nitelendirilmesinin sebebi banyo olarak da kullanılması olan suyun sıcaklığı 16 °C, debisi ise 0.5 litre/saniyedir. Alkalik ve toprak alkalik, karbogazoz, demir ve arsenikli, bikarbonatlı bir su olan Bozan Hamamı, banyo uygulamalarında cilt hastalıklarına, içmece olarak ise sindirim sistemi rahatsızlıklarına iyi gelmektedir (Anonim 2005).

Kükürt Köyü Kaynağı: Atkaracalar ilçesinin 14 km kuzeyindeki Kükürt Köyü'nde bulunan kaynaktan 19 °C sıcaklığında saniyede 0.5 litre su çıkmaktadır. Alkalik ve toprak alkalik, karbogazoz özellikte olan maden suyunun yaydığı serbest kükürtlü hidrojen kokusu bir kilometre mesafeden hissedilebilmektedir. Kükürt Köyü Kaynaklarının sindirim sistemi rahatsızlıklarını iyileştirici etkisi vardır (Anonim 2005).

Hışıldayık İçmesi: Kurşunlu İlçesi'ne 30 km mesafede bulunan Melan (Soğanlı) Çayı kıyısında, kayaların arasında iki yerden çıkan maden suyu başıboş olarak dereye akmaktadır. Sıcaklığı ortalama 18 °C olan su, bol miktarda gazlı, alkalik ve toprak alkalik, bikarbonatlıdır. Sindirim sistemi ve karaciğer rahatsızlıklarında yararları görülmektedir (Anonim 2005).

Ulupınar Balıklıgöl: Yörenin bir diğer sıcak su kaynağı olan Balıklıgöl, Ulupınar köyü girişinde bulunmaktadır. Bir havuz şeklinde görünüm verilen kaynakta, 27.10.2001 tarihinde yapılan ölçümler sonucu su debisinin, 15.3 l/s olduğu belirlenmiştir (Çelmen 2002).

4.3 Çankırı'da ve Ankara'da Uygulanan Anket Çalışmaları

Tez kapsamında Çankırı'da 96 kişi ve Ankara'da 129 kişi olmak üzere iki farklı tip anket uygulanmıştır. Ankete katılacak kişi sayıları α=0.05 anlamlılık düzeyinde, ± %10'luk örnekleme hatası ile belirlenmiştir (Baş 2003/EK 3). SPSS veri analiz programı ile veriler bilgisayara aktarılmıştır. Aktarılan veriler destekleyici çizelgeler yardımıyla yorumlanmıştır.

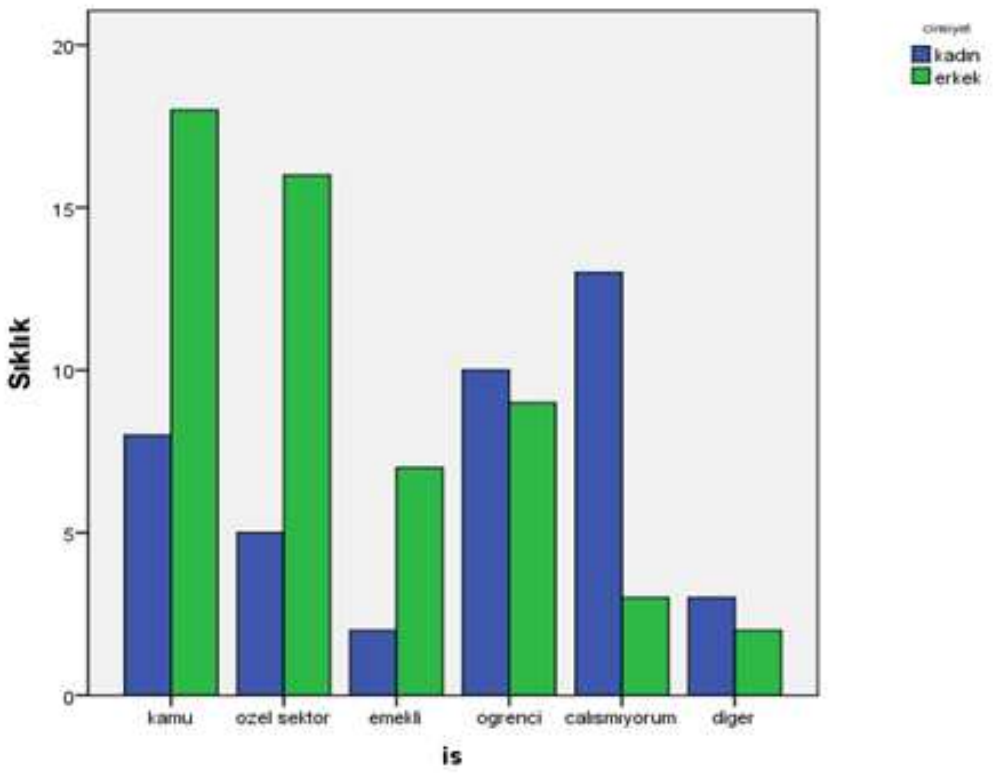
4.3.1 Çankırı'da uygulanan anket sonuçları

Çankırı kent merkezinde uygulanan anket ile genel olarak kent halkının Çavundur Kurşunlu'da bulunan termal tesislere yönelimleri ve bu kapsamda turizm beklentileri incelenmiştir. Bu bağlamda 96 kişi anketi uygulamıştır. Anket yardımıyla Çankırı kent halkını temsil eden kitlenin turizm eğilimleri, bir etkinlikte bulunurken öncelikli tercihleri, Çavundur Termal Bölgesinden beklentileri, tesis memnuniyetleri gibi parametreler incelenmiştir.

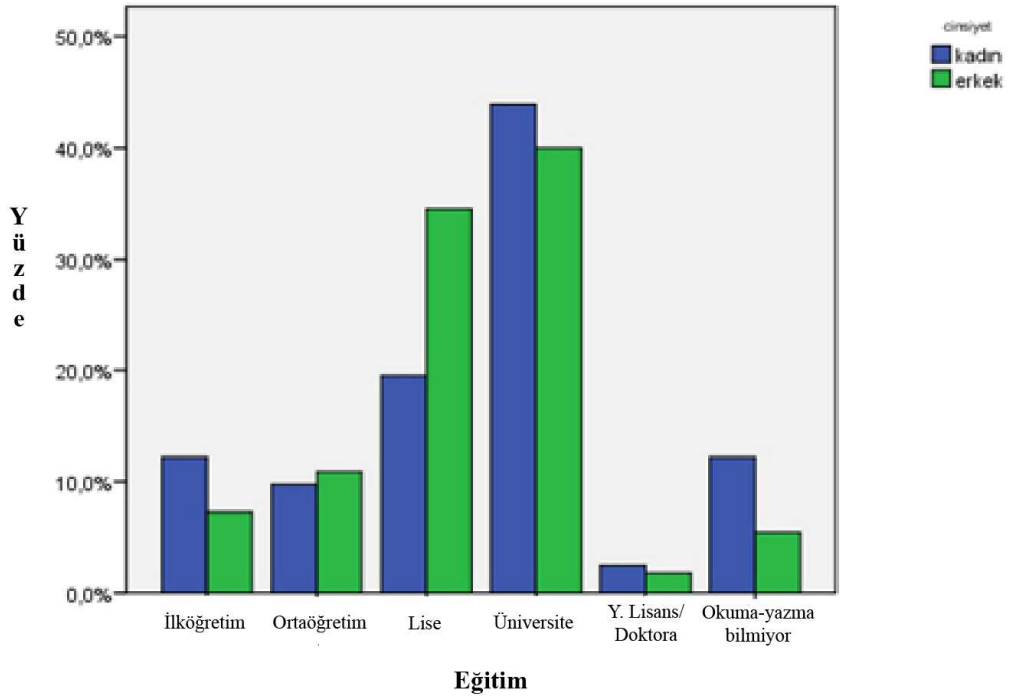
Çizelge 4.4 Çankırı'da uygulanan anketin katılımcı profili

Katılımcı profili		Sıklık	%
Cinsiyet	Bayan	41	42.7
	Erkek	55	57.3
Yaş grubu	18-24	20	20.8
	25-34	30	31.2
	35-44	20	20.8
	45-54	16	16.7
	55-64	7	7.3
	65'ten büyük	3	3.1
Eğitim	İlköğretim	9	9,4
	Ortaöğretim	10	10,4
	Lise	27	28,1
	Üniversite	40	41,7
	Y.lisans/doktora	2	2,1
	Okuma-yazma bilmiyor	8	8,3
Çalişma durumu	Kamu	26	27,1
	Özel sektör	21	21,9
	Emekli	9	9,4
	Öğrenci	19	19,8
	Çalışmıyorum	16	16,7
	Diğer	5	5,2

Ankete katılanların % 42,7 si bayan % 57,3 ü erkektir. Katılımcıların ağırlıklı oranını % 31,2 ile 25-35 yaş arası grup oluşturmaktadır. Bunun yanısıra 18-24 ve 35-44 yaş grubu % 20,8, 45-54 yaş grubu % 16,7, 55-64 yaş grubu % 7,3 oranında bulunmakta ve 65 yaşından büyük katılımcılar ise % 3,1 oranında bulunmaktadır. Katılımcıların % 41,7 si üniversite mezunu, % 28,1 i lise mezunu olmakla beraber, % 10,4 ü ortaöğretim % 9,4 ü ise ilköğretim eğitimi almışlardır. Katılımcıların % 8,3 ü ise okuma yazma bilmemektedir. Ayrıca katılımcıların % 27,1 i kamuda , % 21,9 u özel sektörde çalışmakta olup, % 19,8 u öğrencidir. Bunun yanısıra % 16,7 si çalışmamakla beraber % 5,2 si de diğer sektörlerde çalışmaktadır (Çizelge 4.4).

Şekil 4.22 Çalışan grupların kadın ve erkeklere göre dağılımının grafiksel gösterimi

Şekil 4.23 Katılımcıların eğitim durumunun cinsiyete göre dağılımının grafiksel gösterimi

Çizelge 4.5 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz sorusuna verilen cevabın sayısal ve yüzde değerleri

	Sıklık	Yüzde
Evet	79	82,3
Hayır	17	17,7
Toplam	96	100,0

Katılımcıların % 82,3 ü eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için çeşitli aktivitelerde bulunmaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.6 Katılımcıların turizm ve rekreasyon eğilimleri

TURİZM ETKİNLİKLERİ	Etkinliği tercih edenler		Etkinliği tercih etmeyenler	
	Sıklık	Yüzde(%)	Sıklık	Yüzde(%)
Kamp yapma	23	29,1	56	70,9
Piknik yapma	61	77,2	18	22,8
Termal, kaplıca ziyaretleri	29	36,7	50	63,3
Tarihi yerleri ziyaret	37	46,8	42	53,2
Festivallere katılma	26	32,9	53	67,1
Yayla ziyaretleri	27	34,1	52	65,9
Dağcılık	14	17,7	65	82,3
Deniz Turizmi	43	54,4	36	45,6
Av Turizmi	14	17,7	65	82,3
Diğer	7	8,9	72	91,1

Ankete göre katılımcıların % 82,3 ü eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için bazı aktivitelerde bulunmaktadırlar. Bunlardan termal, kaplıca ziyaretlerini tercih edenlerin oranı % 36,7 olup en çok tercih edilen etkinlik % 77,2 ile piknikler, % 54,4 ile deniz turizmi ve % 46,8 ile tarihi yerleri ziyarettir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.7 Çankırı kent halkının bölgedeki turizm eğilimi

	Etkinliği tercih edenler		Etkinliği tercih etmeyenler	
	Sıklık	Yüzde(%)	Sıklık	Yüzde(%)
Ilgaz Mevkii	63	79,7	16	20,3
Çavundur Termalleri	21	26,6	58	73,4
Mesire Yerleri	29	36,7	50	63,3
Yaylalar	35	44,3	44	55,7
Diğer	8	10,1	71	89,9

Çankırı bölgesinde rekreatif anlamda en çok tercih edilen yerlerin başında %79,7 ile Ilgaz mevkii gelirken, bunu %44,3 ile yaylalar, % 36,7 ile mesire yerleri, % 26,6 ile Çavundur Termalleri ve % 10,1 ile bölgede yapılabilecek diğer aktiviteler izlemektedir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.8 Çankırı kent halkının turistik bir bölgede öncelik verdiği özellikler

TURİZM ETKİNLİKLERİ	Önem verenler		Önem vermeyenler	
	Sıklık	Yüzde(%)	Sıklık	Yüzde(%)
Ulaşılabilirlik	55	69,6	24	30,4
Konaklama	40	50,6	39	49,4
Yeme-İçme Mekanları	28	35,4	51	64,6
Çöp kutusu, bank vs. elemanların olması	10	12,7	69	87,3
Ekonomik olması	50	63,3	29	36,7
Temizlik	48	60,8	31	39,2

Ankete göre katılımcıların % 69,6 sı tatil için seçeceği yerin ulaşılabilirliğine önem vermektedir. Bunun yanısıra % 63,3 ü ekonomik olmasına, % 60,8 i temizliğine, % 50,6 sı konaklama şartlarına, % 35,4 ü yeme-içme mekanlarının yeterliliğine, % 12,7 si ise kentsel donatı elemanlarının varlığına önem vermektedir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.9 Çavundur'u şimdiye kadar ziyaret eden ve etmeyen katılımcı dağılımı

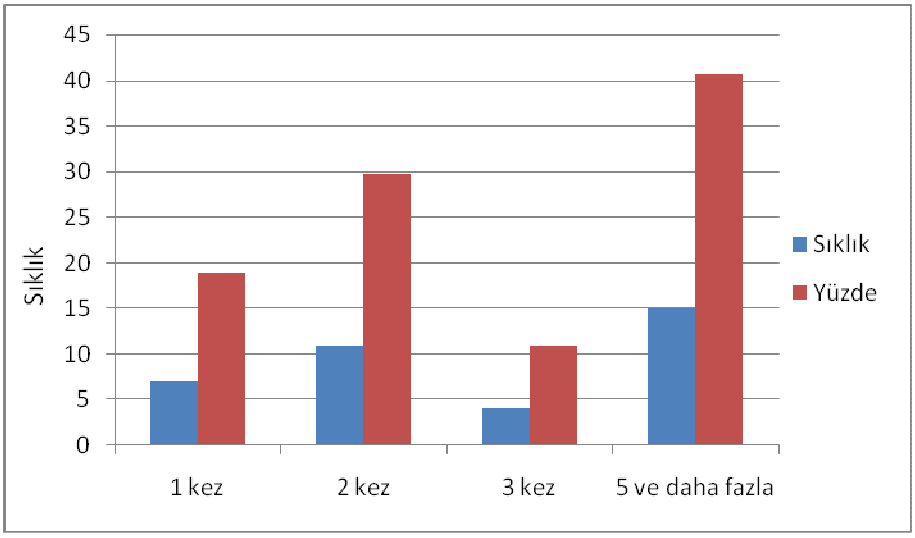
	Sıklık	Yüzde
Evet	37	38,5
Hayır	59	61,5
Toplam	96	100

Katılımcıların % 38,5 i Çavundur Kurşunlu Termal Tesisleri'nden daha önce faydalanmış olup, % 61,5 i daha önce faydalanmamıştır (Çizelge 4.9). Tesisten daha önce faydalanmış olanların % 40,6 sı 5 kez ve daha fazla sayıda ziyarette bulunmuşlardır. % 10,9 u 3 kez gitmişlerdir. % 29,7 si 2 kez gitmiş olup, % 18,9 u da 1

kez gitmiştir (Çizelge 4.10). Katılımcıların çoğu tesisi sağlık ve dinlenme amaçlı ziyaret etmektedirler (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.10 Çavundur Termal Bölgesinin ziyaret sıklıkları

	Sıklık	Yüzde
1 kez	7	18,9
2 kez	11	29,7
3 kez	4	10,9
5 ve daha fazla	15	40,6

Şekil 4.24 Katılımcıların Çavundur Termal Bölgesini ziyaret sıklıklarının grafiksel gösterimi

Çizelge 4.11 Çavundur Termal Bölgesini ziyaret sebepleri dağılımı

Seyahat Amacı	Sıklık	Yüzde
Sağlık ve Dinlenme	35	%94,6
İş seyahati	2	%5,4
Diğer	2	%5,4

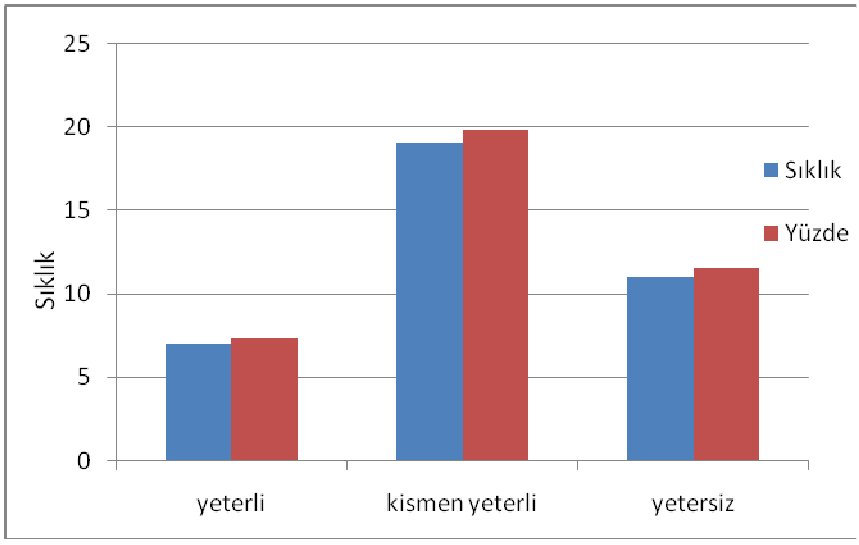
Çizelge 4.12 Katılımcıların Çavundur Termal Bölgesi'nden ne şekilde haberdar olduklarını göstermektedir.

	Sıklık	**Yüzde**
Bir yakınımın vasıtasıyla haberdar oldum	20	54,1
Tesisin reklamlarını gördüm	2	5,4
İnternet aracılığıyla haberdar oldum	0	0
Gazete ve dergilerde çeşitli haberler gördüm	1	2,7
Diğer	14	37,8

Ankete göre katılımcıların % 54,1 i tesisin varlığından bir yakını vasıtasıyla haberdar olduğunu belirtmiş olup, % 5, 4 ü tesisin reklamını görmüş, % 2,7 si ise gazete ve dergilerde bölgeyle ilgili haberler okuduğunu belirtmiştir. İnternet aracılığıyla haberdar olup tesislerden faydalanan bulunmamaktadır (Çizelge 4.12). Tesislerden faydalanan katılımcılardan % 18,9 u tesisleri her anlamda yeterli bulurken, % 51,4 ü kısmen yeterli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların % 29,7 si ise tesislerin yetersiz olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.13). Anket katılımcılarına tesisin kendilerine verdiği memnuniyet derecesi sorulduğunda % 10, 8 i çok memnun olduğunu belirtirken, % 54,1 i yeterli düzeyde memnun kaldığını belirtmiştir. % 35,1 i ise memnuniyet düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.13 Katılımcıların tesis yeterliliği ile ilgili görüşlerini göstermektedir.

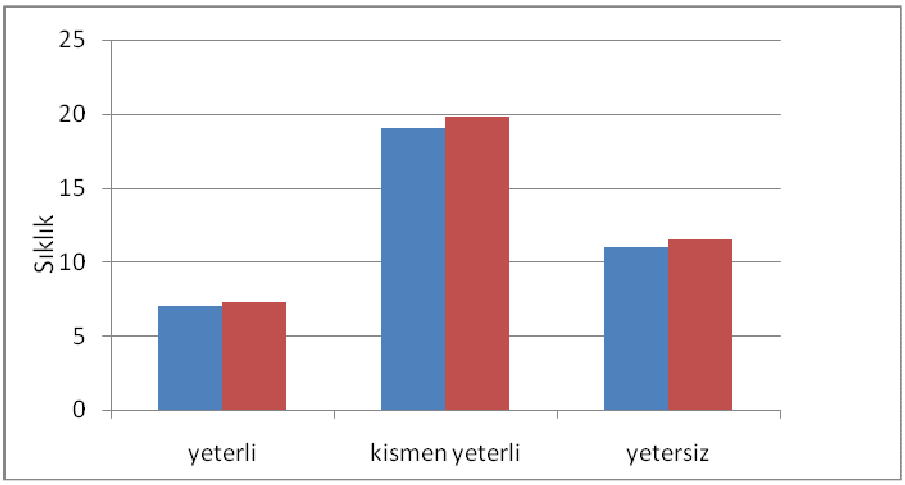
Tesis yeterliliği	Sıklık	Yüzde
Yeterli	7	18,9
Kısmen yeterli	19	51,4
Yetersiz	11	29,7

Şekil 4.25 Katılımcıların tesis yeterliliği ile ilgili görüşlerinin grafiksel gösterimi

Çizelge 4.14 Katılımcıların tesislerle ile ilgili memnuniyet durumları

Tesis memnuniyeti	Sıklık	Yüzde
Çok	4	10,8
Yeterli	20	54,1
Az	13	35,1

Şekil 4.26 Katılımcıların tesis memnuniyeti ile ilgili görüşlerinin grafiksel gösterimi

Çizelge 4.15 Katılımcıların tesislerle ile ilgili beklentilerini göstermektedir.

	Gerekli		**Gerekli değil**	
	Sıklık	Yüzde(%)	Sıklık	Yüzde(%)
Konaklama tesisleri arttırılmalı ve geliştirilmeli	31	84	6	16
Alt yapı eksiklikleri tamamlanmalı (ulaşım, su, kanalizasyon vb.)	31	84	6	16
Wc, tanıtım levhaları, çöp kutuları, aydınlatma gibi çevre elemanları geliştirilmeli	28	76	9	24
Danışma merkezi ve girişi kontrol noktaları oluşturulmalı	17	46	20	54
Kafe, restoran, çay bahçesi, büfe alanları geliştirilmeli	21	57	16	43
Piknik Alanları geliştirilmeli	29	78	7	22
Gösteri ve toplantı meydanları oluşturulmalı	15	41	12	59
Yürüyüş yolları geliştirilmeli	26	70	11	30
Hediyelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu satış birimleri geliştirilmeli	23	62	14	38
Festivallerin sayısı arttırılmalı	17	46	20	54
Yöreye tanıtım turları düzenlenmeli	32	86	32	14
Yayla turizmi için olanaklar ve turlar sağlanmalı	23	62	14	38
Kış turizmi için olanaklar ve turlar sağlanmalı	21	57	16	43

Çizelge 4.16 Katılımcıların tesislerden faydalanamama nedenleri

	Sıklık	Yüzde
Tesis kalitesi	0	0
Reklam eksikliği	32	54,2
Ulaşım zorluğu	10	16,9
Ekonomik nedenler	24	40,7

Ankete katılan kişilere Çavundur termallerinden şimdiye kadar faydalanamama nedenleri sorulmuştur . Alınan cevaplara göre katılımcıların %54,2 si reklam eksikliği nedeniyle, % 40,7 si ekonomik zorluklar nedeniyle, % 16,9 u ise ulaşım zorluğu nedeniyle tesisten faydalanamamışlardır. Tesis kalitesini beğenmemekten dolayı faydalanmayan katılımcı bulunmamaktadır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.17 Katılımcıların termal tesislerin sağlık yönünden faydaları ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların sayısal ve yüzde değerleri

	Sıklık	Yüzde
Evet biliyorum	10	16,9
Kısmen biliyorum	24	40,7
Hayır bilmiyorum	25	42,4

Katılımcılara Çavundur temalleri ile ilgili olarak; termallerin “ağrılı hastalıklar, romatizmal hastalıklar, karaciğer ve safra kesesi bozuklukları, pankreasla ilgili kronik hastalıklar, şeker ve gut hastalıkları, kronik mide ve bağırsak iltihapları, böbrek ve idrar yolları iltihapları gibi birçok hastalığa iyi geldiğini biliyor musunuz?” diye sorulduğunda % 42,4 ü bilmediklerini, % 40,7 si kısmen bildiklerini, % 16, 9 u ise bildiklerini belirtmiştir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.18 Katılımcıların Çavundur Termal Tesislerindeki konaklama ünitelerinin durumu ile ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde değerleri

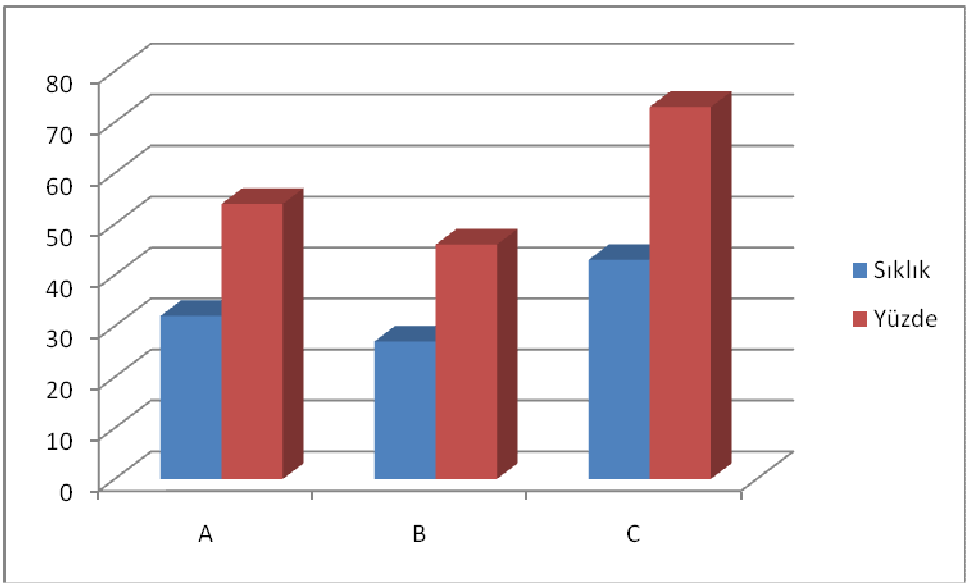
	Sıklık	Yüzde
Evet biliyorum	7	11,9
Kısmen biliyorum	11	18,6
Hayır bilmiyorum	41	69,5

Ankete göre katılımcılara sorulan "Çankırı Özel İdaresine ait iki adet modern havuzlu hamamı bulunan 38 oda ve 76 yataklı tesisin yanı sıra Belde Belediyesi tarafından işletilen iki adet açık havuz ile 100 yataklı bir konaklama ünitesi ve 20 yataklı özel bir pansiyon bulunduğunu biliyor musunuz?" sorusuna %69,5 i bilmediğini, %18,6 sı kısmen bildiğini, % 11,9 u ise haberdar olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.19 Katılımcıların tesislere yönelimlerini sağlayacak etkenler

	Sıklık	Yüzde
A.Çankırı merkezinden belirli zamanlarda kalkan araçlar olsa	32	54
B.Çavundur termal tesislerinin yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesinden de faydalanabileceğim bir gezi rotası olsa	27	46
C.Belirli dönemlerde özel paket programlar uygulansa	43	73

Katılımcılara Çizelge 4.19'de sunulan koşullardan hangileri sağlandığı takdirde Çavundur Termal Tesislerinden faydalanacakları sorulduğunda % 73 oranında belirli dönemlerde özel paket programlar uygulansa katılım olacağı belirtilmiştir. Bunun yanısıra % 54 oranında Çankırı merkezinden belirli zamanlarda kalkan araçlar olsa, % 46 oranında da Çavundur Termal Tesislerinin yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesinden de faydalanılacak bir gezi rotası olsa katılım olacağı belirtilmiştir (Çizelge 4.19).

Şekil 4.27 Katılımcıların tesislere yönelimlerini sağlayacak etkenlerin grafiksel gösterimi

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinin ardından birbirleri ile ilgisi olduğu düşünülen parametreler arasında, sonuçların daha objektif değerlendirilmesi ve sonuçları etkileyen faktörlerin daha net ortaya konması adına, bazı çaprazlamalar yapılmış (crosstabs) ve buna göre tablolar oluşturulmuştur.

Çizelge 4.20'de ankette sorulan "Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz?" sorusuna verilen yanıtların yaş ve eğitim düzeyine göre karşılaştırmalı durumunu içermektedir.

Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak kapsamında incelenen rekreatif aktiviteleri lise eğitimi almış kişilerden yaş grubu olarak büyük ölçüde 25-34 yaş arası kitlenin tercih etmektedir. Üniversite eğitimi almış katılımcılardan yoğun olarak 18-24 yaş arası grup bu tip etkinlikleri tercih ederken, ikinci olarak 25-34 yaş arası grup tercih etmektedir (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20 Eğlenme, dinlenme ve turistik etkinliklerde bulunma durumunun yaş ve eğitime bağlı sayısal durumu

Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma durumunun yaş ve eğitim düzeyi ile karşılaştırmalı çapraz tablosu										
Eğitim				Yaş						
				18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65'ten büyük	Toplam
İlk öğretim	Soru 5	Evet	Sıklık		1	2	0		1	4
		Hayır			0	2	3		0	5
		Toplam			1	4	3		1	9
Orta öğretim	Soru 5	Evet			1	5	2	1		9
		Hayır			0	1	0	0		1
		Toplam			1	6	2	1		10
Lise	Soru 5	Evet		2	15	2	3	2		24
		Hayır		1	2	0	0	0		3
		Toplam		3	17	2	3	2		27
Üniversite	Soru 5	Evet		15	10	7	4	0		36
		Hayır		2	1	0	0	1		4
		Toplam		17	11	7	4	1		40
Y.lisans/ doktora	Soru 5	Evet					2			2
		Toplam					2			2
Okuma-yazma bilmiyor	Soru 5	Evet				1	0	3	0	4
		Hayır				0	2	0	2	4
		Toplam				1	2	3	2	8

Çizelge 4.21, Çavundur Termal Tesislerinden şimdiye kadar faydalanmış olan katılımcıların yaş ve eğitim durumlarını karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Çavundur termal yöresini en fazla ziyaret eden 25-34 yaş arası ziyaretçi gruptur. Yoğun olarak ziyaret eden 2. Grup 35-44, 3. Grup ise 45-54 yaş arası ziyaretçi gruptur (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21 Termal tesisleri ziyaret eden katılımcıların yaş ve eğitime bağlı sayısal değişimi

Termal tesisleri ziyaret etme durumu ile yaş ve eğitim durumlarının çapraz karşılaştırmalı tablosu										
Eğitim				Yaş						
				18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65'ten büyük	Toplam
İlk öğretim	Soru 9	Evet	Sıklık		0	2	1		1	4
		Hayır			1	2	2		0	5
		Toplam			1	4	3		1	9
Orta öğretim	Soru 9	Evet			0	2	1	0		3
		Hayır			1	4	1	1		7
		Toplam			1	6	2	1		10
Lise	Soru 9	Evet		0	9	2	1	1		13
		Hayır		3	8	0	2	1		14
		Toplam		3	17	2	3	2		27
Üniversite	Soru 9	Evet		3	4	3	2	1		13
		Hayır		14	7	4	2	0		27
		Toplam		17	11	7	4	1		40
Y.lisans/ doktora	Soru 9	Evet					2			2
		Toplam					2			2
Okuma-yazma bilmiyor	Soru 9	Evet				0	0	2	0	2
		Hayır				1	2	1	2	6
		Toplam				1	2	3	2	8

Çizelge 4.22, Çavundur Termal Tesisleri'ni ziyaret sıklığı ile memnuniyet derecesinin oransal durumunu karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Çavundur Termal Tesisleri'nden çok memnun kalanların % 75 i 5 kez ve daha fazla sayıda bölgeyi ziyaret etmiş olup, % 25 i 3 kez ziyaret etmiştir. Tesisleri yeterli bulan katılımcıların % 45 i 2 kez gelmiş olup, % 30 u 5 kez ve daha fazla, % 15 i 1 kez, % 10 u da 3 kez alana ziyarette bulunmuştur. Alandan minimum ölçüde memnun kalan katılımcılardan % 46,2 si 5 kez ve daha fazla sayıda alanı ziyaret etmiş olup % 30,8 i 1 kez, % 15,4 ü 2 kez, % 7,7 si ise 3 kez alanı ziyaret etmişlerdir (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22 Termal tesisleri ziyaret sıklığı ile memnuniyet durumunu çapraz olarak göstermektedir.

Termal tesisleri ziyaret sıklığı ile memnuniyet derecesinin çapraz tablosu							
		Memnuniyet derecesi					
			0	Çok	Yeterli	Az	Toplam
Ziyaret sıklığı	**Yok**	Sıklık	59	0	0	0	59
		Yüzde %	100,0%	,0%	,0%	,0%	61,5%
	1 kez	Sıklık	0	0	3	4	7
		Yüzde %	,0%	,0%	15,0%	30,8%	7,3%
	2 kez	Sıklık	0	0	9	2	11
		Yüzde %	,0%	,0%	45,0%	15,4%	11,5%
	3 kez	Sıklık	0	1	2	1	4
		Yüzde %	,0%	25,0%	10,0%	7,7%	4,2%
	5 ve daha fazla	Sıklık	0	3	6	6	15
		Yüzde %	,0%	75,0%	30,0%	46,2%	15,6%
	Toplam	Sıklık	59	4	20	13	96
		Yüzde %	100,0%	100,0 %	100,0%	100,0%	100,0%

Çizelge 4.23, katılımcıların turizm eğilimlerinin yaş gruplarının tercihlerine göre dağılımını göstermektedir. Çizelgeye göre turizm etkinliklerini ağırlıklı olarak 25-34 yaş arası grubun tercih ettiği görülmektedir. Bunun yanısıra diğer yaş grupları da öncelikle 18-24 ve 35-44 olmak üzere etkinliklere ilgi göstermektedir. Termal tesis ziyaretlerine bakıldığında etkinliğe olan ilginin yaşla ters orantılı olarak değiştiği söylenebilir (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23 Turizm eğilimlerinin yaş gruplarına göre tercih edilme sıklıkları

Turizm Eğilimleri	**Turizm ve rekreasyon eğilimleri ile yaş gruplarının sıklık durumunun çapraz tablosu**						
		Yaş grupları					
		18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65'ten büyük	Toplam
	Kamp yapma	12	7	3	1	0	0	23
	Piknik yapma	15	22	15	6	2	1	61
	Termal, kaplıca ziyaretleri	8	6	6	6	3	0	29
	Tarihi yerleri ziyaret	10	14	5	6	2	0	37
	Festivallere katılma	10	7	5	4	0	0	26
	Yayla ziyaretleri	7	10	6	2	2	0	27
	Dağcılık	8	5	0	0	1	0	14
	Deniz Turizmi	10	18	7	6	2	0	43
	Av Turizmi	5	4	3	2	0	0	14
	Diğer	3	3	1	0	0	0	7

Çizelge 4.24, katılımcıların turizm eğilimlerinin eğitim düzeyine göre dağılımını göstermektedir. Çizelge incelendiğinde en çok tercih edilen etkinliğin piknik yapma olduğu görülmektedir. Bunun yanısıra deniz turizmi, tarihi yerleri ziyaretler, termal, kaplıca ziyaretleri, yayla ziyaretleri, çeşitli festivallere katılma da yoğunluğa göre sırasıyla tercih edilen etkinliklerdir. Etkinliklere ağırlıklı olarak lise ve üniversite eğitimi almış kitlenin talep gösterdiği görülmektedir (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24 Turizm eğilimlerinin eğitim düzeyine göre tercih edilme sıklıkları

	Turizm ve rekreasyon eğilimleri ile eğitim düzeyinin sıklık durumunun çapraz tablosu							
		Eğitim düzeyi						
		İlk öğretim	Orta öğretim	Lise	Üniversite	Y.lisans/ Doktora	Okuma-Yazma bilmiyor	Toplam
Turizm Eğilimleri	Kamp yapma	0	0	6	17	0	0	23
	Piknik yapma	4	7	18	28	1	3	61
	Termal, kaplıca ziyaretleri	2	5	6	12	2	2	29
	Tarihi yerleri ziyaret	2	3	12	19	1	0	37
	Festivallere katılma	2	3	7	14	0	0	26
	Yayla ziyaretleri	1	5	8	12	0	1	27
	Dağcılık	0	0	5	9	0	0	14
	Deniz Turizmi	0	0	19	23	1	0	43
	Av Turizmi	0	1	5	8	0	0	14
	Diğer	0	0	3	4	0	0	7

Çizelge 4.25, katılımcıların turizm eğilimleri ile çalışma durumlarının sektörel dağılımını sayısal olarak göstermektedir. Çizelge incelendiğinde öğrencilerin, kamu çalışanlarının ve özel sektör çalışanlarının turizm etkinliklerine daha yoğun talep gösterdiği görülmektedir. Öncelikle tercih edilen turizm etkinlikleri piknik, tarihi yerleri ziyaret ve deniz turizmidir. Bunun yanısıra kamp yapma da öğrenci kesimi tarafından tercih edilen bir etkinliktir (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25 Turizm eğilimlerinin iş durumuna göre tercih sıklıkları

	Turizm ve rekreasyon eğilimleri ile sektörel dağılımın sıklık durumunun çapraz tablosu							
		Sektörel Dağılım						
		kamu	özel sektör	emekli	öğrenci	calışmıyor	diğer	Toplam
Turizm Eğilimleri	Kamp yapma	5	4	1	12	0	1	23
	Piknik yapma	16	17	2	15	9	2	61
	Termal, kaplıca ziyaretleri	7	4	3	8	5	2	29
	Tarihi yerleri ziyaret	11	7	4	10	3	2	37
	Festivallere katılma	8	5	0	10	2	1	26
	Yayla ziyaretleri	7	6	1	7	4	2	27
	Dağcılık	2	3	0	8	0	1	14
	Deniz Turizmi	14	13	4	10	1	1	43
	Av Turizmi	6	1	1	5	0	1	14
	Diğer	2	1	0	3	1	0	7

4.3.2 Ankara'da uygulanan anket sonuçları

Ankara kent merkezinde uygulanan anket ile genel olarak katılımcı grubun turizm eğilimleri, beklentileri, Çankırı'nın tarihi, sosyal, kültürel öğelerinden haberdar olma durumları, Çankırı'yı bir turizm bölgesi olarak kabul etme eğilimleri, Ankara-Çankırı arası bir tur güzergahına katılma istekleri incelenmiştir.

Çizelge 4.26 Ankara'da uygulanan anketin katılımcı profili

Katılımcı profili		Sıklık	**%**
Cinsiyet	Bayan	59	49,6
	Erkek	60	50,4
Yaş grubu	18-24	33	27,7
	25-35	47	39,5
	35-44	10	8,4
	45-54	18	15,1
	55-64	9	7,6
	65'ten büyük	2	1,7
Eğitim	İlköğretim	5	4,2
	Ortaöğretim	4	3,4
	Lise	15	12,6
	Üniversite	72	60,5
	Y.lisans/doktora	23	19,3
	Okuma-yazma bilmiyor	5	4,2
Çalişma durumu	Kamu	24	20,2
	Özel sektör	48	40,3
	Emekli	13	10,9
	Öğrenci	23	19,3
	Çalışmıyorum	10	8,4
	Diğer	1	0,8
Gelir durumu	750 den az	21	17,6
	750-1500	56	47,1
	1500-3000	32	26,9
	3000-5000	6	5,0
	5000-10000	2	1,7
	10000 den fazla	2	1,7
	Toplam	119	100,0

Ankara kent merkezinde yapılan ankette, katılımcıların genel turizm beklentileri ve Çankırı'ya yönelimleri incelenmiştir. Ankete göre katılımcıların % 49,6 sı bayan, % 50,4 ü erkektir. Katılımcıların % 39,5 ini 25-35 yaş arası grup oluşturmaktadır. 18-24 yaş arası grup katılımcıların % 27,7 sini oluştururken, 45-54 yaş arası grup % 15,1 oranında, 35-44 yaş arası grup % 8,4, 55-64 yaş arası grup % 7,6 oranında olurken % 1,7 oranında 65 yaşından büyük katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların % 60,5 i üniversite mezunu olup, % 19,3 ü yüksek lisans ya da doktora yapmaktadır. Bunun yanısıra % 12,6 oranında lise mezunu, % 4,2 ilköğretim, % 3,4 ortaöğretim eğitimi almış katılımcı olup % 4,2 oranında da okuma yazma bilmeyen katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların % 40,3 ü özel sektörde çalışmaktadır. Kamuda çalışan kitle % 20,2 oranında olup, % 19,3 oranında da öğrenci bulunmaktadır. Ankete katılan kişilerden % 10,9 u emekli olduğunu belirtirken, % 8,4 oranında da çalışmayan birey bulunmaktadır. Katılımcılardan % 47,1 i 750-1500 ytl arasında gelir sahibidir. Katılımcılardan % 26,9 u 1500-3000 ytl arasında gelir sahibiyken, % 17,6 oranında 750 ytl altında para kazanırken, 3000-5000 ytl arasında gelir sahibi olan % 5,0 oranında kişi bulunmaktadır. Bunun yanısıra 5000-10000 ytl arasında gelir sahibi olan ve 10000 ytlden fazla gelir sahibi olan % 1,7 oranında kişi bulunmaktadır (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.27 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz sorusuna verilen cevabın sayısal ve yüzde değerleri

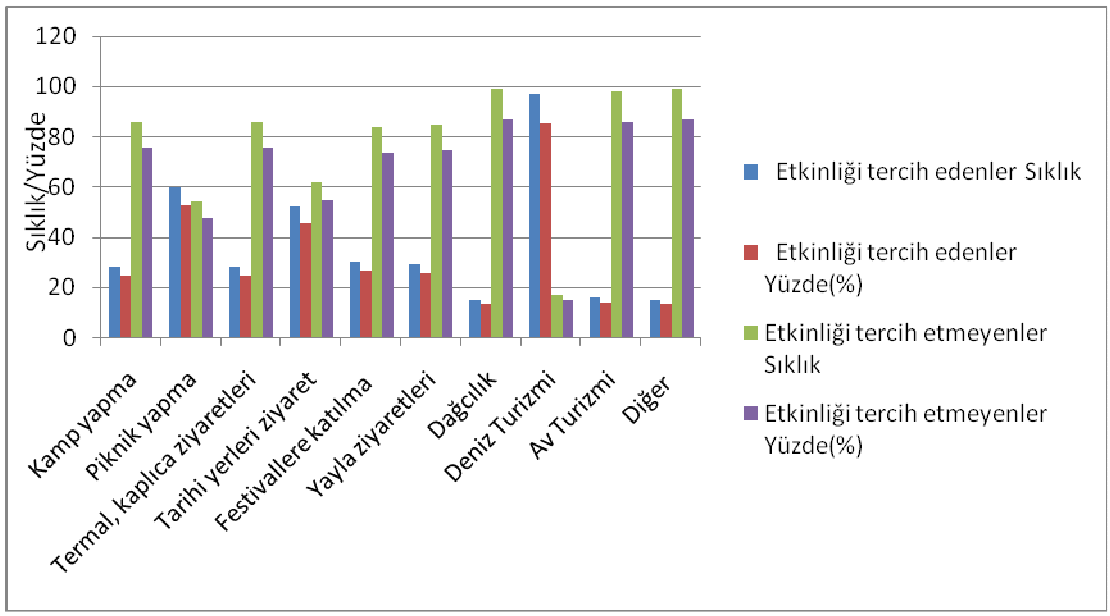
	Sıklık	Yüzde
Evet	114	95,8
Hayır	5	4,2
Toplam	119	100,0

Anketten elde edilen sonuçlara göre katılımcıların % 95,8 i eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için çeşitli aktiviteler gerçekleştirmektedirler (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.28 Katılımcıların turizm ve rekreasyon eğilimlerini göstermektedir.

ETKINLIKLER	Etkinliği tercih edenler		Etkinliği tercih etmeyenler	
	Sıklık	Yüzde(%)	Sıklık	Yüzde(%)
Kamp yapma	28	24,6	86	75,4
Piknik yapma	60	52,6	54	47,4
Termal, kaplıca ziyaretleri	28	24,6	86	75,4
Tarihi yerleri ziyaret	52	45,6	62	54,4
Festivallere katılma	30	26,3	84	73,7
Yayla ziyaretleri	29	25,4	85	74,6
Dağcılık	15	13,2	99	86,8
Deniz Turizmi	97	85,1	17	14,9
Av Turizmi	16	14,0	98	86,0
Diğer	15	13,2	99	86,8

Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmayı tercih eden katılımcılardan % 85,1 i deniz turizmini tercih etmektedir. Bunun yanısıra % 52,6 ile piknik yapma, % 45,6 ile tarihi yerleri ziyaretler, % 26,3 ile festivallere katılma, %24,6 ile kamp yapma ve termal ve kaplıca turizmi tercih edilen etkinliklerdendir (Çizelge 4.28).

Şekil 4.28 Katılımcıların turizm eğilimlerinin grafiksel gösterimi

Katılımcıların % 37,8 i tatile 1 hafta ila 15 gün arası, % 24,4 ü ise tatillere 1 aydan fazla zaman ayırmaktadır (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29 Katılımcıların tatil için bir yıl içinde ayırdıkları zaman dilimi

	Sıklık	Yüzde
1 haftadan az	12	10,1
1 hafta-15 gün arası	45	37,8
15 gün-1 ay arası	28	23,5
1 aydan fazla	29	24,4

Ankete katılan kitlenin % 91,6 sı tatil için karayolunu tercih etmektedir (Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30 Katılımcıların tercih ettikleri ulaşım yollarının sayısal ve yüzde değerleri

	Sıklık	Yüzde
Karayolu	109	91,6
Havayolu	16	13,4
Denizyolu	6	5,0
Trenyolu	8	6,7

Ankete katılan kişilerin % 37,8 i Çankırı'yı daha önce ziyaret etmiş olup % 62,2 si ziyaret etmemiştir (Çizelge 4.31). Ziyaret eden katılımcıların % 26,7 si iş nedeniyle, % 24,4 ü tatil amaçlı olarak, % 20 si aile yakınlarını ziyaret etmek amacıyla, % 31,1 i ise başka amaçlarla Çankırı'da bulunmuşlardır (Çizelge 4.32).

Çizelge 4.31 Çankırı'yı şimdiye kadar ziyaret eden ve etmeyen katılımcı dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Evet bulundum	45	37,8
Hayır bulunmadım	74	62,2
Toplam	119	100,0

Çizelge 4.32 Katılımcıların Çankırı'yı ziyaret amaçlarının sayısal ve yüzde olarak dağılımı

Seyahat Amacı	Sıklık	Yüzde
İş gezisi	12	26,7
Aile yakınlarını ziyaret	9	20,0
Tatil amaçlı gezi	11	24, 4
Diğer	14	31,1

"Çankırı merkezi ve ilçelerinde 20 adet arkelojik alan, 5 adet tarihi hamam, 7 türbe, 20 adet cami ve medrese, 3 adet kaya mezarı, 3 köprü ve 7 adet tarihi çeşme ayrıca bir de Tuz mağarası olduğunu biliyor muydunuz" sorusuna katılımcıların % 58,8 i "hayır bilmiyorum", % 29,4 ü kısmen biliyorum, % 11,8 i ise evet biliyorum cevabını vermiştir (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33 Katılımcıların Çankırı'nın tarihi ve kültürel öğeleri ile ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde olarak değerleri

	Sıklık	Yüzde(%)
Evet biliyorum	14	11,8
Kısmen biliyorum	35	29,4
Hayır bilmiyorum	70	58,8

Çankırı'da belli dönemlerde gerçekleştirilen 11 adet yöresel festival olduğunu biliyor muydunuz sorusuna katılımcıların % 75,6 sı "hayır bilmiyorum" cevabını vermiştir. Kısmen haberdar olan katılımcı sayısı % 18,5 olup, tamamen haberdar olan katılımcı sayısı ise % 5,9 dur (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34 Katılımcıların Çankırı'da gerçekleşen festivallerle ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde olarak değerleri

	Sıklık	Yüzde
Evet biliyorum	7	5,9
Kısmen biliyorum	22	18,5
Hayır bilmiyorum	90	75,6

Katılımcılara "Çankırı'ya 90 km mesafede Çavundur ilçesinde kapsamlı otel ve pansiyonu bulunan Çavundur Termal Kaynağı ve Kaplıca Tesisleri olduğunu biliyor muydunuz?" sorusu sorulduğunda katılımcıların % 79 u haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35 Katılımcıların Çavundur termal yöresinden haberdar olma durumları ile ilgili soruya verdikleri cevapların sayısal ve yüzde olarak değerleri

	Sıklık	Yüzde
Evet biliyordum	16	13,4
Kısmen biliyordum	9	7,6
Hayır bilmiyordum	94	79,0

Katılımcıların % 68,1 i Ilgaz bölgesi'ni daha önce ziyaret etmiş olup, % 31,9 u daha önce ziyaret etmemiştir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.36 Katılımcıların Ilgaz Bölgesini ziyaret etme durumları

	Sıklık	Yüzde
Evet ziyaret ettim	38	31,9
Hayır ziyaret etmedim	81	68,1
Toplam	119	100,0

Katılımcılara "Ankara'dan yola çıkan bir tur kapsamında Çankırı'nın tarihi ve turistik bölgelerini, bunların yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesini ve Çavundur termal turizm bölgesini kapsayan bir geziye katılmak ister miydiniz?" diye sorulduğunda % 85,7 si böyle bir geziye katılmak isteyeceğini belirtmiştir (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37 Katılımcıların Ankara-Çankırı-Ilgaz ve Çavundur'u kapsayan bir geziye katılma isteklerini gösteren cevapların sayısal ve yüzde değerleri

	Sıklık	Yüzde
Evet isterdim	102	85,7
Hayır istemezdim	17	14,3
Toplam	119	100,0

Çankırı kent halkı için uygulanan anket sonuçlarında olduğu gibi, Ankara kent halkına uygulanan anket sonuçlarının değerlendirilmesi sonrasında daha net sonuçlar elde edebilmek için bazı veriler çaprazlanmış ve bunun sonucunda bazı çizelgeler oluşturulmuştur.

Çizelge 4.38 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma isteğinin yaş ve eğitim düzeyine göre sayısal değerleri

Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma durumunun yaş ve eğitim düzeyi ile karşılaştırmalı çapraz tablosu										
Eğitim				yaş						
				18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65'ten büyük	Toplam
İlk öğretim	Soru 6	Evet	Sıklık		0		3	1		4
		Hayır			1		0	0		1
		Toplam			1		3	1		5
Orta öğretim	Soru 6	Evet			1	0		1		2
		Hayır			0	1		1		2
		Toplam			1	1		2		4
Lise	Soru 6	Evet		7		1	5	1		14
		Hayır		0		1	0	0		1
		Toplam		7		2	5	1		15
Üniversite	Soru 6	Evet		23	27	6	8	5	2	71
		Hayır		1	0	0	0	0	0	1
		Toplam		24	27	6	8	5	2	72
Y.	Soru	Evet		2	18	1	2			23

Çizelge 4.38 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma isteğinin yaş ve eğitim düzeyine göre sayısal değerleri

lisans/ Doktora	6	Toplam		2	18	1	2			23

Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma gibi rekreatif etkinlikleri tercih eden grup ağırlıklı olarak 750-1500 ytl arasında geliri olan gruptur. Bunun yanısıra 1500-3000 ytl arası gelir elde eden grupla, 750 ytl den az gelir elde eden grup da ağırlıklı olarak bu tip etkinlikleri tercih etmektedir (Çizelge 4.39)

Çizelge 4.39 Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma isteğinin gelir ve eğitim düzeyine göre sayısal değerleri

Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunma durumunun gelir ve eğitim düzeyi ile karşılaştırmalı çapraz tablosu										
Eğitim				Gelir (YTL)						
				750 den az	750-1500	1500-3000	3000-5000	5000-10000	10000 den fazla	Toplam
İlk öğretim	Soru 6	Evet	Sıklık	1	2	1			0	4
		Hayır		0	0	0			1	1
		Toplam		1	2	1			1	5
Orta öğretim	Soru 6	Evet		0	1	1				2
		Hayır		1	1	0				2
		Toplam		1	2	1				4
Lise	Soru 6	Evet		1	5	7	1			14
		Hayır		0	1	0	0			1
		Toplam		1	6	7	1			15
Üniversite	Soru 6	Evet		15	31	21	3	1		71
		Hayır		1	0	0	0	0		1
		Toplam		16	31	21	3	1		72
Y.lisans/ Doktora	Soru 6	Evet		2	15	2	2	1	1	23
		Toplam		2	15	2	2	1	1	23

Tüm gelir grupları açısından en yoğun tercih edilen turizm tipi deniz turizmidir. Bunun yanısıra tarihi yerleri ziyaretler, piknik yapmak yoğun tercih edilen etkinliklerdir. Termal kaplıca ziyaretleri de 750-1500 YTL arası gelir elde eden grup için diğer gelir gruplarına oranla daha yoğun olarak tercih edilen bir turizm tipidir (Çizelge 4.40)

Çizelge 4.40 Katılımcıların turizm eğilimlerinin gelir düzeyine göre dağılımının sayısal değerleri

Turizm ve rekreasyon eğilimleri ile gelir gruplarının sıklık durumunun çapraz tablosu							
Turizm Eğilimleri	Gelir grupları						
	750den az	750-1500	1500-3000	3000-5000	5000-10000	10000den fazla	Toplam
Kamp yapma	3	15	7	2	1	0	28
Piknik yapma	9	28	17	5	1	0	60
Termal, kaplıca ziyaretleri	1	15	7	4	1	0	28
Tarihi yerleri ziyaret	6	29	14	2	1	0	52
Festivallere katılma	3	18	6	2	1	0	30
Yayla ziyaretleri	2	13	11	3	0	0	29
Dağcılık	2	7	4	2	0	0	15
Deniz Turizmi	16	47	26	5	2	1	97
Av Turizmi	2	7	5	2	0	0	16
Diğer	5	5	4	0	1	0	15

Tüm yaş gruplarında en çok tercih edilen etkinlik deniz turizmi olmakla birlikte, 25-34 yaş arası grubun tarihi yerleri ziyaretler, piknikler, festivallere katılma gibi etkinliklere ilgi gösterdiği görülmektedir. Termal ve kaplıca ziyaretleri incelendiğinde yoğun olarak 45-54 yaş arası grup tarafından tercih edildiği görülmektedir (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.41 Katılımcıların turizm eğilimlerinin yaş gruplarına göre dağılımının sayısal değerleri

Turizm ve rekreasyon eğilimleri ile yaş gruplarının sıklık durumunun çapraz tablosu							
Turizm Eğilimleri	Yaş grupları						
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65'ten büyük	Toplam
Kamp yapma	4	15	4	2	2	1	28
Piknik yapma	12	26	6	13	3	0	60
Termal, kaplıca ziyaretleri	3	7	5	10	3	0	28
Tarihi yerleri ziyaret	12	26	4	7	3	0	52
Festivallere katılma	7	18	1	4	0	0	30
Yayla ziyaretleri	6	9	3	8	3	0	29
Dağcılık	4	6	2	3	0	0	15
Deniz Turizmi	29	40	7	13	6	2	97
Av Turizmi	5	7	4	0	0	0	16
Diğer	7	6	0	1	1	0	15

Çizelge 4.42; anketin 12. sorusu olan "Çankırı merkezi ve ilçelerinde 20 adet arkelojik alan, 5 adet tarihi hamam, 7 türbe, 20 adet cami ve medrese, 3 adet kaya mezarı, 3 köprü ve 7 adet tarihi çeşme ayrıca bir de tuz mağarası olduğunu biliyor muydunuz?" sorusuna verilen yanıtların eğitim durumuna göre karşılaştırılmasını içermektedir. Yüksek lisans ya da doktora eğitimi alanların % 47,8 i, üniversite eğitimi almış olanların % 63,9 u, lise eğitimi almış olanların % 60,0 ı, ilköğretim eğitimi almış olanların da % 80,0 ı hayır bilmiyordum cevabını vermiştir. Ayrıca kısmen biliyordum cevabını verenlerden de yüksek lisans ya da doktora eğitimi alanların oranı % 39,1, üniversite eğitimi almış olanların oranı % 26,4, lise eğitimi almış olanların oranı % 26,7, orta öğretim eğitimi almış olanların oranı ise % 75 tir. Bunun yanısıra evet biliyorum diyenler de yüksek lisans/doktora da % 13, üniversite eğitiminde % 9,7, lise eğitiminde 13,3, ortaöğretimde % 25, ilköğretimde % 20 oranındadır (Çizelge 4.42).

Çizelge 4.42 Katılımcıların Çankırı'nın tarihi ve kültürel öğeleri ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre durumu

Çankırı'nın tarihi ve kültürel öğeleri ile ilgili soruya verilen cevabın eğitim düzeyi ile çapraz tablosu								
			Eğitim					
			İlk öğretim	Orta öğretim	Lise	Üniversite	Y.lisans/ Doktora	Toplam
Soru 12	Evet biliyordum	Sıklık	1	1	2	7	3	14
		% eğitim	20,0%	25,0%	13,3%	9,7%	13,0%	11,8%
	Kısmen biliyordum	Sıklık	0	3	4	19	9	35
		% eğitim	,0%	75,0%	26,7%	26,4%	39,1%	29,4%
	Hayır bilmiyordum	Sıklık	4	0	9	46	11	70
		% eğitim	80,0%	,0%	60,0%	63,9%	47,8%	58,8%
	Toplam	Sıklık	5	4	15	72	23	119
		% eğitim	100,0%	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0%

Çizelge 4.43; anketin 13. sorusu olan "Çankırı'da belli dönemlerde gerçekleştirilen 11 adet yöresel festival olduğunu biliyor muydunuz?" sorusuna verilen yanıtların eğitim durumuna göre karşılaştırılmasını içermektedir. Yüksek lisans ya da doktora eğitimi alanların % 69,6 sı, üniversite eğitimi almış olanların % 84,7 si, lise eğitimi almış olanların % 60,0 ı, ilköğretim eğitimi almış olanların da % 80,0 i hayır bilmiyordum cevabını vermiştir. Bunun yanısıra kısmen biliyordum cevabını verenlerin oranı eğitim durumuna göre dağıldığında yüksek lisans ya da doktora eğitimi alanların % 26,1 i, üniversite eğitimi almış olanların % 13,9 u, lise eğitimi almış olanların % 33,3 ü, orta öğretim eğitimi almış olanların ise % 25 idir. Buna ek olarak evet biliyorum diyenler yüksek lisans/ doktora eğitimi almış bireylerde % 4,3 oranında, üniversite eğitimi almış bireylerde % 1,4 oranında, lise eğitimi almış bireylerde % 6,7 oranında, ortaöğretim eğitimi almış bireylerde % 75 oranında, İlköğretim eğtimi almış bireylerde % 20,0 oranındadır (Çizelge 4.43).

Çizelge 4.43 Katılımcıların Çankırı'da gerçekleşen yöresel festivaller ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre durumu

Çankırı'da gerçekleşen yöresel festivaller ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre çapraz tablosu								
			Eğitim					
			İlk öğretim	Orta öğretim	Lise	Üniversite	Y.lisans/ Doktora	Toplam
Soru 13	Evet biliyordum	Sıklık	1	3	1	1	1	7
		% eğitim	20,0%	75,0%	6,7%	1,4%	4,3%	5,9%
	Kısmen biliyordum	Sıklık	0	1	5	10	6	22
		% eğitim	,0%	25,0%	33,3%	13,9%	26,1%	18,5%
	Hayır bilmiyordum	Sıklık	4	0	9	61	16	90
		% eğitim	80,0%	,0%	60,0%	84,7%	69,6%	75,6%
	Toplam	Sıklık	5	4	15	72	23	119
		% eğitim	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0%	100,0%	100,0 %

Çizelge 4.44; anketin 14. sorusu olan "Çankırı'ya 90 km mesafede Çavundur ilçesinde kapsamlı otel ve pansiyonu bulunan Çavundur Termal Kaynağı ve Kaplıca Tesisleri olduğunu biliyor muydunuz?" sorusuna verilen yanıtların eğitim durumuna göre karşılaştırılmasını içermektedir. Yüksek lisans ya da doktora eğitimi alanların % 78,3'ü, üniversite eğitimi almış olanların % 81,9'u, lise eğitimi almış olanların % 73,3'ü, ortaöğretim eğitimi almış olanların % 75'i, ilköğretim eğitimi almış olanların da % 80,0 i hayır bilmiyordum cevabını vermiştir. Bunun yanısıra kısmen biliyordum cevabını verenlerin oranı eğitim durumuna göre dağıldığında yüksek lisans ya da doktora eğitimi alanların % 4,3'ü, üniversite eğitimi almış olanların % 8,3'ü, lise eğitimi almış olanların ise % 13,3'ü kadardır. Buna ek olarak evet biliyorum diyenler yüksek lisans/ doktora eğitimi almış bireylerde % 13,4 oranında, üniversite eğitimi almış bireylerde % 9,7 oranında, lise eğitimi almış bireylerde % 13,3 oranında, ortaöğretim eğitimi almış bireylerde % 25 oranında, İlköğretim eğtimi almış bireylerde % 40,0 oranındadır (Çizelge 4.44).

Çizelge 4.44 Katılımcıların Çavundur termal yöresinden haberdar olma durumları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre durumu

Çavundur termal yöresinden haberdar olma durumu ile eğitim düzeyinin çapraz tablosu								
			Eğitim					
			İlk öğretim	Orta öğretim	Lise	Üniversite	Y.lisans/ Doktora	Toplam
Soru 14	Evet biliyordum	Sıklık	2	1	2	7	4	16
		% eğitim	40,0%	25,0%	13, 3%	9,7%	17,4%	13,4%
	Kısmen biliyordum	Sıklık	0	0	2	6	1	9
		% eğitim	,0%	,0%	13, 3%	8,3%	4,3%	7,6%
	Hayır bilmiyordum	Sıklık	3	3	11	59	18	94
		% eğitim	60,0%	75,0%	73, 3%	81,9%	78,3%	79,0%
	Toplam	Sıklık	5	4	15	72	23	119
		% eğitim	100,0%	100,0%	100 ,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Çizelge 4.45 Çankırı'ya daha önce ziyarette bulunmuş olan katılımcıların Çankırı'nın tarihi ve turistik bölgelerini, bunların yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesini ve Çavundur termal turizm bölgesini kapsayan bir geziye katılma isteklerini sayısal ve yüzde olarak göstermektedir. Çankırı'ya daha önce ziyarette bulunmuş olan katılımcı kitleden % 84,4'ü böyle bir tura katılmak isteyeceklerini belirtmişlerdir. Çankırı'ya daha önce ziyarette bulunmamış bireylerden % 86,5'i de bu kapsamda bir tura katılmak isteyeceklerini bildirmişlerdir (Çizelge 4.45).

Çizelge 4.45 Katılımcıların Ankara-Çankırı-Ilgaz ve Çavundur'u kapsayan bir geziye katılma isteklerinin daha önce Çankırı'da bulunma haline göre incelenmesi

Ankara-Çankırı-Ilgaz ve Çavundur'u kapsayan bir geziye katılma isteklerinin daha önce Çankırı'da bulunma haline göre incelenmesinin çapraz tablosu					
		Çankırı'da bulunma durumu			
			Evet bulundum	Hayır bulunmadım	Toplam
Soru 16	Evet isterdim	Sıklık	38	64	102
		%	84,4%	86,5%	85,7%
	Hayır istemezdim	Sıklık	7	10	17
		%	15,6%	13,5%	14,3%
	Toplam	Sıklık	45	74	119
		%	100,0%	100,0%	100,0%

4.3.3 Anket sonuçlarının değerlendirilmesi

Anketlerin değerlendirilmesi aşamasında öncelikle Çankırı kent halkına uygulanan anket sonuçları ardından da Ankara kent halkına uygulanan anket sonuçları değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler doğrultusunda Çavundur Termal Kaynaklarının Çankırı'nın turizm potansiyeli çerçevesinde geliştirilmesine yönelik öneriler getirilmiştir.

❖ **Çankırı kent halkına uygulanan anket çalışmasının değerlendirilmesi**

Anket sonuçları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun üniversite öğrenimi aldıkları, bunun yanısıra ilk, orta ve lise öğrenimi almış katılımcıların da bulunduğu ayrıca okuma yazma bilmeyen küçük bir kesim olduğu ve yüksek lisans ve doktora yapan çok az bir kesim katılımcı olduğu görülmektedir.

- Ankete dayanılarak Çankırı kent halkını temsil eden katılımcıların büyük ölçüde rekreasyon faaliyetlerine önem verdiği ve bu tip faaliyetlere katılmak için çeşitli etkinliklerde bulunduğu görülebilir. Bu etkinliklerin başında piknik yapma gelirken,

tarihi yerleri ziyaretler, yayla turizmi, termal ve kaplıca ziyaretleri, çeşitli festivallere katılmak ortalama ölçüde tercih edilen etkinliklerdir.

- Turizm eğilimleri genelde yaşla ters orantılı olarak talep edilmektedir. Genelde büyük yaş grupları tarafından tercih edildiği öngörülen termal ve kaplıca ziyaretlerinin Çankırı için de geçerli olduğu görülmüştür. Çankırı bölgesinde turizm eğilimlerine bakıldığında ağırlıklı olarak Ilgaz mevkii'nin tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanısıra yaylalar, mesire yerleri, azımsanmayacak yoğunlukta tercih edilen yerler olup, Çavundur termal bölgesi de belli sayıda bireyin rağbet gösterdiği bir turizm bölgesidir.
- Çankırı'da yaşayan bireylerin bir etkinlik seçerken öncelikle ulaşılabilirliğe, bunun yanısıra ekonomik olma durumuna önem verdiği görülmektedir. Bunlara ek olarak, temizlik ve konaklama durumu da belirleyici faktörler olarak ortaya çıkmaktadır.
- Anket sonuçlarına göre katılımcıların büyük çoğunluğunun Çavundur Termal Bölgesi'nden faydalanmadığı görülmektedir. Tesislerden yararlanan katılımcıların büyük çoğunluğu tesisi 5 kez ve daha fazla sayıda ziyaret etmiştir. Ziyaret sıklığına bağlı memnuniyet derecesinin çaprazlanarak incelendiği tabloya bakıldığında bölgeyi en sık, 5 ve daha fazla sayıda ziyaret eden kitlenin memnuniyet derecesinin yüksek olduğu görülmüştür. Ziyaret eden katılımcılardan az ve yeterli düzeyde memnuniyet derecesine sahip olanlar eşit sayıda ve çoğunlukta olup, çok memnun kalan ziyaretçi sayısı oldukça düşüktür. Bunun yanısıra tüm ziyaretçilere bakıldığında büyük ölçüde yeterli düzeyde memnun kalındığı belirtilmiştir.
- Ankete katılan termal bölge ziyaretçilerinin % 86'sı yöreye tanıtım turları düzenlenmesinin gerekliliğini, % 84 gibi büyük bir oranı bölgede; konaklama tesislerinin arttırılması ve geliştirilmesi gerektiğini, alt yapı eksikliklerinin tamamlanmasının gerekli olduğunu (ulaşım, su, kanalizasyon vb.) belirtmektedirler. Ayrıca yörede piknik alanlarının ve yürüyüş yollarının geliştirilmesi de öncelikli taleplerdendir (Çizelge 4.14).
- Termal bölgeden faydalananların genel olarak bir yakınları vasıtasıyla tesislerden haberdar olduğu görülmektedir. Bunun yanısıra tesislerin reklamlarını gören ve gazete dergilerde bölgeyle ilgili haberler görüp tesislerden faydalanan katılımcı sayısı oldukça düşüktür. Tesislerden internet aracılığıyla haberdar olan katılımcı bulunmamaktadır.

- Ziyaretçiler ağırlıklı olarak sağlık ve dinlenme amacıyla tesisleri ziyaret etmektedirler. Ziyaret eden katılımcılara tesislerin yeterliliği sorulduğunda yarıdan fazlası tesisleri kısmen yeterli bulurken, bir kısmı yetersiz bulduğunu, az bir kısmı da yeterli bulduğunu belirtmiştir.
- Katılımcılara tesislerden şimdiye kadar faydalanmama nedenleri sorulduğunda büyük bir kısım reklam eksikliği nedeniyle haberdar olmadığını belirtmiştir. Bunun yanısıra ekonomik nedenler de belirleyici bir faktör olarak kendisini göstermektedir. Ayrıca küçük bir kesim de ulaşım zorluğu nedeniyle faydalanmadığını belirtmiş olup, tesis kalitesinden memnuniyetsizlik nedeniyle faydalanmayan katılımcı bulunmamaktadır.
- Ankete katılan bireylere Çavundur termallerinin sağlık boyutuyla ilgili sorular sorulduğunda bu konularda ağırlıklı olarak bilgi sahibi olunmadığı görülmektedir. Katılımcıların bir kısmı da termallerin insan sağlığına kazandırdığı faydalardan kısmen haberdar olduklarını belirtmektedir.
- Katılımcılara tesis kapasiteleri ile ilgili sorulan sorular sonucunda, tesislerin kapasite ve donanımlarından büyük ölçüde haberdar olunmadığı ortaya konmuştur.
- Bunun yanısıra katılımcıların % 73 gibi büyük bir oranı termal bölgesinde belirli dönemlerde özel paket programlar uygulanması takdirde bölgeye iştirak edeceklerini belirtirken, % 54 gibi önemli bir oranda katılımcı da Çankırı merkezinden belirli zamanlarda bölgeye hareket eden araçlar olsa tesislerden faydalanabileceklerini belirtmektedirler (Çizelge 4.18). Bunun yanısıra yine katılımcıların belirgin bir kısmı, Çavundur termal tesislerinin yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesinden de faydalanabileceği bir gezi rotası olduğu takdirde tesislerden yararlanacaklarını belirtmektedirler.

❖ **Ankara kent halkına uygulanan anket sonuçlarının değerlendirilmesi**

Ankara kent halkına uygulanan anket sonuçları incelendiğinde anket uygulanan ağırlıklı kitlenin üniversite öğrenimi almış olup, ayrıca yüksek lisans ya da doktora öğrenimi alan % 19,3 oranında bir kitle bulunmaktadır. Bunun yanısıra ilk, orta ve lise öğrenimi almış katılımcılar da bulunmakla beraber, okuma yazma bilmeyen küçük bir kesim de bulunmaktadır.

- Anket sonuçlarına göre katılımcıların çok büyük bir oranının eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için çeşitli rekreatif faaliyetlere katıldığı görülmektedir.
- Genel olarak turizm taleplerinin edinilen gelir ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Bu faaliyetler turizm eğilimlerini göstermesi açısından incelendiğinde, en çok tercih edilen deniz turizmi olmaktadır. Bunun yanısıra piknik yapmak ve tarihi yerleri ziyaretler oldukça yoğun tercih edilen etkinliklerdir. Ek olarak; çeşitli festivallere katılma, yayla ziyaretleri, kamp yapmak, termal ve kaplıca turizmi belli bir kesim tarafından tercih edilen etkinliklerdir.
- Turizm eğilimleri ile yaş gruplarının çaprazlama tablosu olan çizelge 4.39'u incelediğimizde piknik yapma, tarihi yerleri ziyaretler ağırlıklı olarak 25-34 yaş arası gruplar tarafından tercih edilirken termal ve kaplıca ziyaretleri 45-54 yaş arası grup tarafından tercih edilmektedir.
- Katılımcıların ağırlıklı olarak tatillere 1 hafta ile 15 gün arası zaman ayırdıkları ve en çok karayolunun ulaşım aracı olarak tercih edildiği görülmektedir.
- Ankete göre katılımcıların büyük çoğunluğu Ankara'nın 140 km kuzeydoğusunda bulunan Çankırı'ya daha önce ziyarette bulunmamışlardır. Çankırı'nın katılımcıların çok küçük bir kesimi tarafından tatil amaçlı olarak tercih edildiği anket sonuçları tarafından ortaya konmaktadır.
- Katılımcılara Çankırı'nın yöresel, sosyal, kültürel, tarihi değerleri ile ilgili sorular sorulduğunda katılımcıların çok büyük bir kesiminin bu konularla ilgili bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır.
- Eğitim düzeyinin Çankırı'nın yöresel ve kentsel değerleri ile ilgili bilgi sahibi olma konusunda çok belirleyici sonuçlar doğurmadığı çizelge 4.41'de ortaya konmaktadır. Ayrıca Çavundur Termal Bölgesi ile ilgili konumu ve kapasitesini içeren soruya verilen cevaplar doğrultusunda anlaşılmaktadır ki katılımcıların % 79 gibi büyük bir kesimi tesislerden haberdar değildir.
- Kış ve yayla turizmi açısından yüksek potansiyele sahip Ilgaz Bölgesi'nin belirli bir kesim tarafından ziyaret edildiği ancak yine de katılımcıların büyük çoğunluğunun bölgeye henüz bir ziyarette bulunmadığı ortaya çıkmaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Ankara'dan yola çıkan bir tur kapsamında Çankırı'nın tarihi ve turistik bölgelerini, bunların yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi

bölgesini ve Çavundur Termal Turizm bölgesini kapsayan bir geziye katılmak isteyeceklerini belirtirken, Çankırı'ya daha önce herhangi bir sebeple ziyarette bulunmuş katılımcıların % 84,4 ü böyle bir tur kapsamında Çankırı'yı tekrar ziyaret edeceklerini ortaya koymuş olmaktadırlar.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüz yaşam koşullarında bireyler sağlık konusunda çok titiz davranmakta ve bu durum termal turizmi öncelikli turizm arzlarından biri haline getirmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde termal turizm kapsamında önemli yatırımlar yapılmakta ve çok kısa sürede verim alınmaktadır.

Ülkemize baktığımızda Türkiye'nin jeotermal kaynak kapasitesi bazında dünyada ilk yedi ülke arasında olmasına rağmen kaynakların yeterince değerlendirilemediği görülmektedir. Bunların nedenleri arasında öncelikli olarak eksik ve hatalı politikaların izlenmesi, yasal-yönetsel çerçevelerdeki eksiklikler, kurumlar arası iletişimin sağlanamaması sayılabilir.

Çankırı, Ankara'ya oldukça yakın, tarihin ilk dönemlerinden bu yana çeşitli uygarlıkların yerleştiği, tarihin derin izlerini taşıyan küçük bir Anadolu kentidir. Kentin çeşitli yerlerinde bu uygarlıklara ait birçok eser, ayrıca Osmanlı mimarisinin ve Cumhuriyet döneminin güzel örneklerini görmek mümkün olmaktadır. Bunun yanısıra Ilgaz Milli Park ve Kış Turizmi Bölgesi, dağcıların uğrak yerlerinden olan Işık Dağı bölgesi de Çankırı ili sınırları içinde bulunmaktadır.

Çankırı iklim ve bitki örtüsü bakımından incelendiğinde kış turizmine uygun bir bölge olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanısıra sanayi ve ticaret alanında bazı atılımlar yapılsa

da fazla gelişemediği ve ekonomisinin halen ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayandığı söylenebilir. Yıllardan bu yana işsizlik, geçim sıkıntıları gibi nedenler Çankırı'nın büyük oranda dış göç almasına neden olmuş ve genç nüfus hızla azalmıştır. Bölgede bir üniversite olması Çankırı'nın eğitim düzeyini ve sosyal yapılanmasını geliştirmek adına önemlidir. Bölgede birçok sağlık kuruluşu bulunması kent halkının sağlık sorunlarını bölgede halledebilmesine imkan sağlamaktadır.

Tezin ana konusunu oluşturan Çankırı Çavundur Termalleri; birçok hastalığı tedavi edici özelliği olan kükürtlü termal kaynaklarının bulunması, kapsamlı tesislere olanak sağlayan yerleşim bölgesiyle önemli fakat yeterliliği tam anlaşılamamış bir termal bölgedir. Çavundur Termal Bölgesinin hem Çankırı kent halkı tarafından, hem de Ankara'da yaşayan bireyler tarafından pek tanınmadığı yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun birçok nedeninin olmasının yanısıra başlıca neden reklam yetersizliğidir. Doğru bir reklam politikasıyla bölgenin tanınırlığının artması ve turist akışının sağlanması mümkündür. Çankırı'nın diğer güzellikleriyle bütünsel olarak ele alınan bir planlama yaklaşımı geliştirilmesi; Çankırı'nın gelişmesi, kentin yeniden bir refah düzeyi yakalaması anlamına gelebilir. Bu durumda da hem kentin işsiz nüfusu azalabilir, Çankırı'nın kentsel odaklarını(landmark) oluşturan değerler ön plana çıkabilir, hem de termal turizm faaliyetlerinin artması sayesinde, termal kaynak potansiyeli gerektiği şekilde değerlendirilebilir.

Öneriler

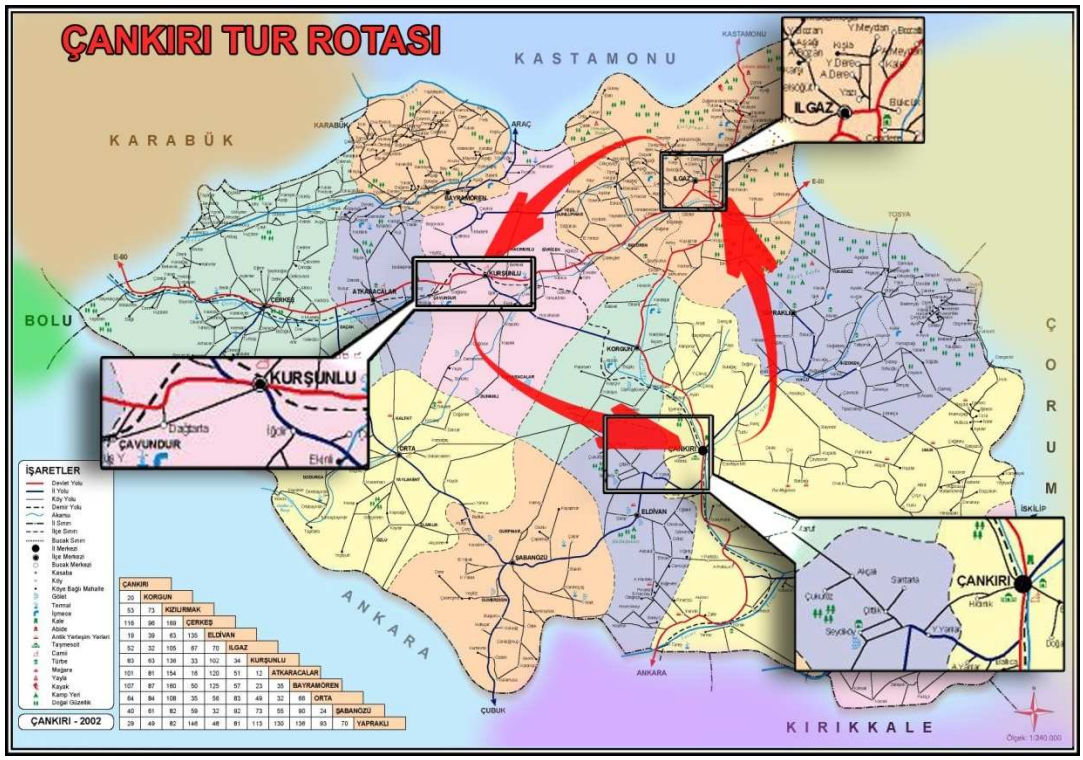
- Kent merkezi ve civar yerleşimleri bir çok tarihi ve kültürel dokuyu barındıran rekreasyon faaliyetlerine olanak sağlayan, mesire yerleriyle, Çankırı kalesiyle, Tuz mağarasıyla ve benzeri kent kimliğini tamamlayan öğeleriyle zengin bir dokuya sahip olan Çankırı tanıtım yetersizliği nedeniyle hakettiği değeri görememektedir. Bu anlamda doğru bir reklam ve tanıtım politikasıyla Çankırı'nın turizm potansiyeli arttırılacak ve kente girdi olarak geri dönecektir.
- Bir turizm şirketi ya da çeşitli öncü yatırımcılar vasıtısıyla bir tur güzergahı oluşturularak, Ankara'dan yola çıkan bir tur güzergahı kapsamında, Çankırı'nın kentsel, tarihi ve kültürel odaklarını, (bu yerler arasında Taş Mescit, Büyük Cami,

Çivitçioğlu Medresesi, Buğday Pazarı Medresesi, Çankırı Araştırmaları Merkezi Binası (Kurtuluş Savaşı hastane binası), Çankırı Kalesi, Saat Kulesi, Yurtpınar Köyü Çeşmesi, Karataş Hamamı, Çarşı Hamamı, Murat Hamamı, Ilgaz Hamamı, Kurşunlu Hamamı, Bayramören Köprüsü, Akbaş Köyü Köprüsü, Çaylı Köyü Köprüsü, Taş Mektep, Atatürk Odası, tipik Osmanlı mimarisini yansıtan Bayramören Evleri, Hacı Murad-ı Veli Türbe ve Camii vs sayılabilir.) Ilgaz Kış turizmi bölgesi'ni (bu bölgede de Ilgaz Milli Parkı, Kadın Çayırı Yıldıztepe Turizm Merkezi ve Çayıroba Baby-Lift tesisi sayılabilir.) ve Çavundur Termal Kaynağı ve Kaplıca Tesisleri'ni içeren bir tur düzenlenmesi yoluyla Çankırı'da turizm faaliyetlerinin artması sağlanacak ve kente yapılan yatırımlar artacaktır. (Şekil 5.1)

- Çankırı'da yapılan turizm potansiyelini arttırma çalışmaları kapsamında yerel halktan yardım ve destek alınarak, halkın projeye katılımı sağlanmalıdır. Bu kapsamda yerel halk kadınlarına mikrokredi ya da küçük yardımlar sağlanarak kadınların üretime geçmesi bununla beraber kendi ürünlerini gelen turistlere sunması hem kırsal kadının çalışan ve üreten kadına dönüşmesine yardımcı olacak hem de işsizliği azaltması anlamında Çankırı'nın dış göç vermesine engel olacaktır.
- Çankırı Çavundur Termallerinin sağlık yönünden faydalarını içeren halk bilinçlendirme çalışmaları yapılması, eğitici seminerler düzenlenmesi, el ilanları, broşürler dağıtılması, konu uzmanı sağlık personellerinden yardım alınması termallere olan ilgiyi arttıracaktır.
- Karayolları Genel Müdürlüğü'ne başvurularak Ankara-Çankırı yolunun yapım,onarım çalışmalarına hız kazandırılması talep edilmelidir. Ankara-Çankırı yolu stabilize bir yol görünümünden şehirlerarası bir yola dönüştüğü takdirde Ankara'dan Çankırı'ya gelen ziyaretçiler açısından daha teşvik edici bir görünüm kazanacaktır.
- Anket sonuçlarına göre Çavundur Termallerine gelen kullanıcılar ağırlıklı olarak bir yakınları vasıtasıyla bölgeden haberdar olmuş ve bu şekilde kaplıca tesislerine gelmişlerdir. İnternet vasıtasıyla haberdar olan kimse bulunmamakla birlikte, reklam, gazete, dergi ve broşürler vasıtasıyla haberdar olan kullanıcı sayısı yok denecek kadar azdır. Bu anlamda termal bölgenin reklam çalışmalarına ağırlık verilmesi, internet siteleri oluşturulup daha geniş kitlelere ulaşması önemlidir.

Ayrıca ziyaretçileri turizm bölgelerine yönlendirecek levha ve panolar yerleştirilmelidir.

- Çankırı'da yaz boyunca haziran ayından eylül ayına kadar çeşitli festivaller düzenlenmektedir. Bunların içinde eylül ayında yapılan Çavundur Kaplıca Festivali de bulunmaktadır. Ayrıca ekim ayında Ahilik Kültür Haftası düzenlenmektedir. Bu festivallerin Ankara'da tanıtımına önem verilmeli ve katılımcıların arttırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Festivaller ve Termal Turizm arasındaki ilişki kurularak, festivaller için yöreye gelmiş katılımcılar termal turizme de yönlendirilebilir.

Şekil 5.1 Önerilen tur güzergahını gösteren harita

Bunun yanısıra yatırımcıların bu bölgedeki zenginlikleri tespit edip yatırım yapması bölgenin kalkınmasını önemli ölçüde etkileyecektir. Çavundur Termal Bölgesi de uzun vadeli planlarla Ilgaz Bölgesi, Çankırı'nın diğer rekreasyonel faaliyetlere olanak veren bölgeleri ile entegre bir turizm alanı olarak ele alındığında, Çankırı'nın da gelişmesi ve kalkınmasına büyük katkılar sağlayacak potansiyele sahiptir.

Sonuç olarak; Termal turizm son yıllarda diğer turizm türleri ile rekabet edecek düzeyde bir turizm türü olarak tüm dünyada talep görmektedir. Bunun yanısıra termal kür merkezleri doğru bir planlama ile işletmeye açılırlarsa çok kısa zamanda yatırım maliyetini kazandırıp, kara geçen tesislerdir. Bu anlamda yetkin kuruluşların akılcı planlama ve yönetim çalışmaları ile oryantasyonu yüksek, multidisipliner bir yaklaşımla çalışmaları halinde, termal turizme olan yoğun talebin büyük bir kısmının da Türkiye'de sağlanması mümkündür.

Tez kapsamında incelenen Çankırı, birçok tarihi, kültürel ve turizme açık öğeyi kent bünyesinde barındırmaktadır. Fakat anket çalışmaları, bu özelliklerin Çankırı kent halkı tarafından yeterince kullanılmadığını ve Çankırı'ya oldukça kısa bir mesafede bulunan Ankara halkı tarafından tanınmadığını ortaya koymaktadır. Çankırı'da kırsal kalkınmaya yönelik olarak; yörede bulunan doğa turizmine yönelik alanların, kış turizmi bölgelerinin, Çavundur Termal Bölgesinin, Çankırı ve çevresinde bulunan tüm kamp alanlarının, kentsel değerlerinin ortak bir sürdürülebilir turizm politikası yürütülerek bütünsel olarak değerlendirilmesi, bunun yanısıra kentin altyapı olanaklarının iyileştirilmesi, bu bağlamda kamu ve özel sektörün, merkezi ve yerel yönetimlerin bütüncül çalışmaları halinde Çankırı'nın turizm bölgesi olarak gelişmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

Anonim. 2008. Web sitesi: http://of.karatekin.edu.tr/tanitim.aspx/ Erişim tarihi: 10.12.2008.

Anonim. 2007. Web sitesi: http://www.cankiri.gov.tr Erişim tarihi: 07.07.2007.

Anonim. 2006. Çankırı İl Çevre Durum Raporu, Web Sitesi: www.cedgm.gov.tr Erişim tarihi: 06.07.2007.

Anonim. 2005. Çankırı Turizm Envanteri. Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Çankırı.

Anonim. 2004. T.C Çankırı Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, Çankırı İl Turizm Envanteri, Çankırı.

Anonim. 2002a. Termal Turizmin Önemi. Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Uluslararası Anlaşmalar ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı Yayınları, Kültür ve Turizm Bakanlığı; 1, Ankara.

Anonim. 2002b. Turizmde Küresel Eğilimleri, Teknolojik Gelişmeler. Türsab Dersisi Yayını, 219; 24.

Anonim. 1999. Tüketicilerin Eğilimleri Değişiyor. Türsab Dersisi Yayını, 181; 182

Anonim. 1998. Çankırı İli Arazi Varlığı, T.C. Başabakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 46 s. Ankara.

Akat, Ö. 2000. Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği. Ekin Kitabevi, Bursa.

Aslıhak, A. 1998. Türkiye'de Termal Turizm ve Ankara Haymana Kaplıcası İncelemesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Avcıkurt, C. V. 1998. Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Geliştirilmesi. Azim Basımevi, TUGEV No:47, İstanbul.

Ayhan, B. 1984. Çankırı tarih, coğrafya, ekonomi, 180 s. Ankara.

Ayhan, B. 2007. Çankırı Tarih Kültür Turizm. 1. Baskı., Uzman Matbaacılık, 598 s. Ankara.

Azaltun, M. 2000. Türkiye'de Turizm Çeşitlendirilmesi. ders notları s. 2.

Barutçugil, İ. 1982. Turizm İşletmeciliği. Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa.

Baş, T. 2003. Anket "Anket Nasıl Hazırlanır? Anket Nasıl Uygulanır? Anket Nasıl Değerlendirilir?". 2. Baskı., Seçkin Yayınları, Ankara.

Çelmen, O. 2002. Çavundur Kaplıcası ve Dolayının (Çankırı-Kurşunlu) Hidrojeoloji İncelemesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Çetiner, O. 2007. Çankırı Yöresi Konaklama Mekanlarının Turizmi Etkileyen Tasarım Faktörü Açısından Değerlendirilmesi, Çankırı Araştırmaları Dergisi,Cilt 1 (2), Çankırı.

Çevirgen, A. 1996. Termal Kür Merkezlerinin Rekreatif Amaçlı Gelişimi Ve Örnek Bir Uygulama. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Fidancı, T. 2002. Termal Turizm İşletmelerinde Maliyet Analizleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Afyon.

Garcia Altes, A. 2004. The Development of Health Tourism Services, Annals of Tourism Research, Vol. 32, No. 1, pp. 262–266, Spain.

Gökdeniz, A. 1994. Turistlik ürün çeşitlendirme stratejisi ve Türkiye'de üçüncü yaş turizminin yapısal analizi ve geliştirilmesi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Balıkesir.

Göyün, D. 2001. Kızılcahamam Sey Kaplıcalarının Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Hacıoğlu, N. 2000. Turizm Planlaması. Vipaş Yayınları s. 9, Balıkesir.

Kapdan, Ç. 2002. Çankırı İl Haritası, http://www.cankiri.gov.tr/. Erişim tarihi: 03.07.2007.

Kara, M. 2006. Çankırı'nın Turizm Potansiyeli ve Çankırı Yaranı'nın Turizme Kazandırılması. Çankırı Araştırmaları Dergisi,Cilt 1 (1); 271-281 s.

Karaelmas, O. 2003. Çerkeş Havzasının Optimal Alan Kullanımının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Karaman, M. 1995. Sürdürülebilir Çevre Kavramı Çerçevesinde Ekolojik Planlama Yaklaşımı: Bir Yöntem, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım. 17. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Bursa.

Kasapoğlu, 2003. A Technical Feasibility Study on the Use of Cavundur Geothermal Field for Greenhouse Heating. The Graduate School of Natural and Applied Sciences of The Middle East Technical University, Master Thesis, Ankara.

Kaynar, B. 2005. Termal Turizm İşletmelerinde Faaliyete Dayalı Maliyetleme Sistemi ve Afyon İlinde Bir Uygulama. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.

Keleş, N. 2003. Çankırı Kenti ve Yakın Çevresinin Doğal ve Kültürel Özellikleri. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Semineri, Ankara.

Kırdı, S. 1991. Türk Sağlık Turizm Sektöründe Mevcut Politikalar ve Bir Alan Uygulaması. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kozak, N. 2005 Termal Turizm sonunda gelişmeye başladı gibi I. http://www.turizmgazetesi.com/. Erişim tarihi: 29.10.2007.

Kuter, N. 2007. Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi Ankara.

Mutlu, H. 2006. Çankırı Yapraklı Ormanlarının Vasküler Bitkiler Florası. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Niklai, A. 2007. Development of Spa and Wellness Tourism in Hungary Business Results. http://www.mgyosz.hu/. Erişim tarihi: 06.10.2007.

Özbek, T. 1991. Dünya'da ve Türkiye' de Termal Turizmin Önemi. Turizm Çevre ve Kültür Dergisi , 2; 17-18.

Özmen, A. 1995. Termal Turizm İşletmelerinde Satış Çabalarının Müşteri Üzerinde Etkinlik Boyutlarının İncelenmesi ve Afyon İlinde Bir Uygulama. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Afyon.

Sayılı, M. Akça, H. Duman, T. Esengül, K. 2007. Psoriasis Treatment via Doctor Fishes as Part of Health Tourism: A Case Study of Kangal Fish Spring. Tourism Management, 28; 625-629.

Selvi, M. 2003. Kaplıca Merkezinde Devre Mülk Uygulama Modeli. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 5 (4); 84-104.

Sezgin, O. 2001. Genel Turizm veTurizm Mevzuatı. Detay Yayıncılık, Ankara.

Tekeli, İ. 2000. Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerine İrdelemeler. Mülkiyeliler Birliği Yayınları, sayı 25, Ankara.

Tengilimoğlu, D. Sevin, D. Ak, B. 2001. Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Termal Turizmin Geliştirilmesi. Gazi Üniversitesi Proje Ön Raporu, 23 s. Ankara.

Tozar, T. 2006. Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliği İçin Geliştirilen Ekolojik Planlama Yöntemleri. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Peyzaj Planlama Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Tunç, A. S. 1998. Genel Turizm Gelişimi-Geleceği. Detay Yayıncılık, Ankara

Tunç, A. V. 2001. Suç ve Terörizmin Türk Turizmine Etkisi:Ampirik Bir Çalışma. G.Ü Araştırma Fon Saymanlığı, Ankara.

Uğurlu, Ö. 2006. Türkiye'de Çevresel Güvenlik Bağlamında Sürdürülebilir Enerji Politikaları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Unutmaz, G. 1994. Kaplıca Turizmi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Uzel, Ö.F. ve Didik, S. 1988. Çankırı- Kurşunlu-Çavundur Kaplıcası(Ç-1) Sıcaksu Sondajı Kuyu Bitirme Raporu, MTA Rapor no: 8398, Türkiye.

Ülker, İ. 1994. Sağlık Turizmi, Kaynaklar Planlama ve Tanıtım. T.C Turizm Bakanlığı Yayınları, Türkiye.

Yıldırım, Ö. 2005. Termal Turizm İşletmelerinde Müşteri Sadakati ve Bir Araştırma. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

EKLER

Ek 1 Çankırı kent halkı tarafından uygulanan anket örneği
Ek 2 Ankara kent halkı tarafından uygulanan anket örneği
Ek 3 Farklı hedef kitle büyüklükleri ve hata düzeyleri için ihtiyaç duyulan örneklem büyüklükleri

EKLER

Ek 1 Çankırı kent halkı tarafından uygulanan anket örneği

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNDEN ÖZLEM C. KÜLEKCİ'NİN YÜKSEK LİSANS TEZİ İÇİN ÇANKIRI KENT HALKININ ÇAVUNDUR TERMAL TESİSLERİ'NE OLAN YÖNELİMLERİNİ GÖRMEK AMACIYLA HAZIRLANMIŞTIR.

1. Cinsiyetiniz

Kadın ☐ Erkek ☐

2. Aşağıdaki yaş gruplarından hangisine giriyorsunuz?

18 - 24 ☐ 25 - 34 ☐ 35 - 44 ☐

45 - 54 ☐ 55 - 64 ☐ 65'ten büyük ☐

3. Eğitim Durumunuz nedir?

İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐

Üniversite ☐ Y.lisans/Doktora ☐ okuma-yazma bilmiyorum ☐

4. Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

Kamu Özel Sektör Emekli

Öğrenci ☐ Çalışmıyorum ☐ Diğer ☐

ÇALIŞMAYA YÖNELİK SORULAR

5. Eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz?
(Cevabınız hayır ise 9. sorudan devam ediniz)

Evet ☐ Hayır ☐

6. Cevabınız evet ise hangi turizm etkinliğini ya da etkinliklerini tercih edersiniz?(birden çok şık işaretleyebilirsiniz)

Kamp yapma ☐ Piknik yapma ☐
Termal, kaplıca ziyaretleri ☐ Tarihi yerleri ziyaret ☐
Festivallere katılma ☐ Yayla ziyaretleri ☐
Dağcılık ☐ Deniz turizmi ☐
Av turizmi ☐ Diğer ☐

7. Çankırı ilinde eğlenmek, dinlenmek ve turistik etkinliklerde bulunmak için nerelere gidersiniz?

Ilgaz Mevki ☐ Çavundur Termalleri ☐ Mesire Yerleri ☐

Yaylalar ☐ Diğer (belirtiniz) ☐

8. Gittiğiniz yerin en çok hangi özelliğine önem verirsiniz?

Ulaşılabilirlik ☐ Konaklama ☐

Yeme-İçme mekanları ☐ Çöp kutusu, bank vs. gibi çevre elemanları olması ☐

Ekonomik olması ☐ Temizlik ☐

9. Çankırı'ya 80 km. mesafedeki Çavundur Termallerinden şimdiye kadar faydalandınız mı?
(Cevabınız evet ise 15. soruya kadar cevaplayınız,hayır ise 16. sorudan devam ediniz.)

Evet ☐ Hayır ☐

10. Çavundur termallerine kaç kez gittiniz?

1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 5 ve daha fazla ☐

11. Çavundur Termal tesislerine gidiş amacınız nedir/neyd

Sağlık ve Dinlenme İş Seyahati

Diğer (belirtiniz)

12. Çavundur termal tesislerinden ne şekilde haberdar oldunuz?

Bir yakınımın vasıtasıyla haberdar oldum.

Tesisin reklamlarını gördüm

Internet aracılığıyla haberdar oldum

Gazete ve dergilerde çeşitli haberler gördüm

Diğer

13. Çavundur termal bölgesindeki tesisler sizce yeterli midir?

Yeterli Kısmen yeterli Yetersiz

14. Çavundur termal kaplıcalarının genel olarak size verdiği memnuniyet nedir?

Çok Yeterli Az

15. Çavundur termal kaplıcaları ve tesisleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

	Gerekli	G.Değil
Konaklama tesisleri arttırılmalı ve geliştirilmeli		
Alt yapı eksiklikleri tamamlanmalı (ulaşım, su, kanalizasyon vb.)		
Wc, tanıtım levhaları, çöp kutuları, aydınlatma gibi çevre elemanları geliştirilmeli		
Danışma merkezi ve girişi kontrol noktaları oluşturulmalı		

Kafe, restoran, çay bahçesi, büfe alanları geliştirilmeli
Piknik Alanları geliştirilmeli
Gösteri ve toplantı meydanları oluşturulmalı
Yürüyüş yolları geliştirilmeli
Hediyelik eşya ve yöresel yiyeceklerin olduğu
satış birimleri geliştirilmeli
Festivallerin sayısı arttırılmalı
Yöreye tanıtım turları düzenlenmeli
Yayla turizmi için olanaklar ve turlar sağlanmalı

Kış turizmi için olanaklar ve turlar sağlanmalı

16. Çavundur termallerinden şimdiye kadar faydalanamamanızın nedenleri nelerdir?

Tesis kalitesi Reklam eksikliği

Ulaşım zorluğu Ekonomik nedenler

17. Çavundur termalleri, ağrılı hastalıklar, romatizmal hastalıklar, karaciğer ve safra kesesi bozuklukları, pankreasla ilgili kronik hastalıklar, şeker ve gut hastalıkları, kronik mide ve bağırsak iltihapları, böbrek ve idrar yolları iltihapları gibi birçok hastalığa iyi geldiğini biliyor musunuz?
Evet biliyorum Kısmen biliyorum Hayır bilmiyorum

18. Çavundur yöresinde, Çankırı Özel İdaresine ait iki adet modern havuzlu hamamı bulunan 38 oda ve 76 yataklı tesisin yanı sıra Belde Belediyesi tarafından işletilen iki adet açık havuz ile 100 yataklı bir konaklama ünitesi ve 20 yataklı özel bir pansiyon bulunduğunu biliyor musunuz?
Evet biliyorum Kısmen biliyorum Hayır bilmiyorum

19. Aşağıdaki koşullardan hangileri sağlansa Çavundur Termal Tesisleri'nde zamanınızı geçirirdiniz?
Çankırı merkezinden belirli zamanlarda kalkan araçlar olsa
Çavundur termal tesislerinin yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesinden de faydalanabileceğim bir gezi rotası olsa
Belirli dönemlerde özel paket programlar uygulansa

Ek 2 Ankara kent halkı tarafından uygulanan anket örneği

Ankara kent halkına uygulanacak anket örneği

1. Cinsiyetiniz

Kadın ☐ Erkek ☐

2. Aşağıdaki yaş gruplarından hangisine giriyorsunuz?

18 – 24 ☐ 25 – 34 ☐ 35 – 44 ☐

45 – 54 ☐ 55 – 64 ☐ 65'ten büyük ☐

3. Eğitim Durumunuz nedir?

İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐

Üniversite ☐ Y.lisans/Doktora ☐ Okuma yazma bilmiyorum ☐

4. Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

Kamu ☐ Özel Sektör ☐ Emekli ☐

Öğrenci ☐ Çalışmıyorum ☐ Diğer ☐

5. Gelir grubunuz aşağıdakilerden hangisine uyuyor?

750 ytlden az ☐ 750-1500 arası ☐ 1500-3000 arası ☐

3000-5000 arası ☐ 5000-10000 arası ☐ 10000den fazla ☐

6. Dinlenme, eğlenme ve turistik etkinliklerde bulunmak için herhangi bir yere gider misiniz? (Cevabınız hayır ise 10. Sorudan devam ediniz)

Evet ☐ Hayır ☐

7. Hangi turizm etkinliğini tercih edersiniz?(Birden çok şık işaretleyebilirsiniz)

Kamp yapma ☐ Piknik yapma ☐

Termal, kaplıca ziyaretleri ☐ Tarihi yerleri ziyaret ☐

Festivallere katılma ☐ Yayla ziyaretleri ☐

Dağcılık ☐ Deniz turizmi ☐

Kış turizmi ☐ Diğer ☐

8. Bir yıl içinde turizm amaçlı gezi için ne kadar zaman ayırırsınız?

1 haftadan az ☐ 1 hafta-15 gün arası ☐

15 gün-1 ay arası ☐ 1 aydan fazla ☐

9. Turistik amaçlı gezi için genellikle ne tip bir ulaşım yolu tercih edersiniz?

Karayolu ☐ Havayolu ☐

Denizyolu ☐ Trenyolu ☐

10. Ankara'nın 140 km kuzeydoğusunda konumlanan Çankırı'ya ziyarette bulundunuz mu? (Cevabınız hayır ise 12. Sorudan devam ediniz)

Evet bulundum ☐ Hayır bulunmadım ☐

11. Cevabınız evet ise Çankırı'da bulunma amacınız neydi?

İş gezisi ☐ Aile Yakınlarını Ziyaret ☐

Tatil amaçlı gezi ☐ Diğer ☐

12. Çankırı merkezi ve ilçelerinde 20 adet arkelojik alan, 5 adet tarihi hamam, 7 türbe, 20 adet cami ve medrese, 3 adet kaya mezarı, 3 köprü ve 7 adet tarihi çeşme ayrıca bir de Tuz mağarası olduğunu biliyor muydunuz?

Evet, biliyordum ☐ Kısmen biliyordum ☐ Hayır, bilmiyordum ☐

13. Çankırı'da belli dönemlerde gerçekleştirilen 11 adet yöresel festival olduğunu biliyor muydunuz?

Evet, biliyordum ☐ Kısmen biliyordum ☐ Hayır, bilmiyordum ☐

14. Çankırı'ya 90 km mesafede Çavundur ilçesinde kapsamlı otel ve pansiyonu bulunan Çavundur Termal Kaynağı ve Kaplıca Tesisleri olduğunu biliyor muydunuz?

☐ Evet, biliyordum ☐ Kısmen biliyordum ☐ Hayır, bilmiyordum

15. Ankara'ya 210, Çankırı'ya 73 km mesafede kış ve yayla turizmi yapılan Ilgaz bölgesine ziyarette bulundunuz mu?

☐ Evet bulundum ☐ Hayır bulunmadım

16. Ankara'dan yola çıkan bir tur kapsamında Çankırı'nın tarihi ve turistik bölgelerini, bunların yanısıra Ilgaz kış ve yayla turizmi bölgesini ve Çavundur termal turizm bölgesini kapsayan bir geziye katılmak ister miydiniz?

☐ Evet isterdim ☐ Hayır istemezdim

Ek 3

Farklı hedef kitle büyüklükleri ve hata düzeyleri için ihtiyaç duyulan örneklem büyüklükleri

	α= 0,05 için örneklem büyüklükleri					
	± %3 örnekleme hatası (d)		± %5 örnekleme hatası (d)		± %10 örnekleme hatası (d)	
Hedef Kitle Büyüklüğü (N)	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2
100	92	87	80	71	49	38
250	203	183	152	124	70	49
500	341	289	217	165	81	55
750	441	358	254	185	85	57
1000	516	406	278	198	88	58
2500	748	537	333	224	93	60
5000	880	601	357	234	94	61
10.000	964	639	370	240	95	61
25.000	1023	665	378	244	96	61
50.000	1045	674	381	245	96	61
100.000	1056	678	383	245	96	61

1.000.000	1066	682	384	246	96	61
100.000.000	1067	683	384	246	96	61

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Özlem Candan KÜLEKCİ

Doğum Yeri : İzmir

Doğum Tarihi: 09.09.1981

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Ankara Mehmet Emin Resulzade Anadolu Lisesi, Haziran 1999

Lisans : Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 2005

Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı (Şubat 2006-Ocak 2009)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Araştırma Görevlisi 2007